

De kleine tamboer

Bé van 't Hooltpad

BÉ VAN 'T HOOLTPAD

DE KLEINE TAMBOER

verhaelen

Een uitgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Oosterwoolde, 1989

Disse uutgifte wodde, wat de centeraasie angaot, mit meugelik maekt
deur et Perveensiaol Bestuur van Friesland

SSR-55

*Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt wodden
op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor van te veuren schriftelik
goedvienen veur geven is.*

*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint,
microfilm or any other means, without written permission from the author.*

© B. de Vries, Noordwoolde

*Omslag: A. Kruse, Wolvege
Zetwerk: T. Gibcus-Telkamp, Oosterwoolde
Drok: Van der Meer B.V., Oosterwoolde*

ISBN 90 6466 057 3

De kleine tamboer*

Een schoffien leden fietste ik over de Heufdweg naar Wolvege en zag daar op et west van Hooltpae et huus staon, waor as mien grootoolden vroeger woonden en et trof me hoe'n mooi plakkiën dat toch is. Op een roem arf, mit bomegoed en polleri'je, ligt et daar as een toonbeeld van min of meer vergaone glorie. Et huus is now al oold, mar toch hangt d'r nog een tikkeltien de zweem van bescheiden veurnaemhied omme henne.

As kiend gongen we d'r een keer of mennig in 't jaor henne. Op 'e jaordaege, in de vekaansie of mit Hooltpaeinger mark. We gongen dan morgens al op 'e tied lopende van huus, om tegen een ure of tiene bi'j Grootvader en Grootmoeder te wezen, want we hadden verlangst naar de lekkere poeiermelk die Grootmoeder altied veur oons klaor maekte. Onderwegens hadden we van alles en nog wat bi'j 't aende. Bi'j Lolkeme's keken we bi'j de sloden langes of we ok sallemaanders zaggen. Her en der struunden we de bossies en wallen nao om te kieken of d'r ok voegelnusten zatten. In de Karkeburen sleugen we de smid nooit over. Uut de veerte koj' al heuren, dat Woolter en zien heit drok doende weren, want de heldere klaanken van et aambeeld klonken over 't hiele heer en veer. As et trof, dat d'r een peerd besleugen wodden mos, stonnen we d'r op 'e neuze bi'j om te kieken, hoe et glundige iezet tegen de hoeve drokt wodde en sneuven de schruuilocht op.

Grootmoeder zat steevaaste in de achterkaemer, an de taofel, vlak bi'j de grote kookkachel. Op 'e taofel et theeblik mit de koppies en op et fernuus de koker mit melk, waor as zoe'n lekker reenfelig, geel-bruun vli'j op zat. As we dag zegd hadden en de groetenisse van Vader en Moeder daon, duurde et in de regel niet lange of we hadden een grote beker poeiermelk mit een stok stieve koeke veur oons staon.

Grootmoeder was een omvangriekie vrouw. Ze gong niet staon, mar rees overaende, dee een peer dikke scheppen suker en cacao in de bekers, reurde die mit een scheutien waeter an en geut d'r dan de kokende melk bi'j. Ik hoopte altied, dat d'r ok een stok vli'j bi'j in scheut, want dat vun 'k barre lekker. We leuten oons alles best smaeken en mochten, as 't op was, buten speulen. Achter et huus van Grootvader was een bos en daar koj' hiel wat tied in te zuke brengen.

Tegen de middag gongen we weer op 't huus an en reuken, of Grootmoeder al an 't bakken was. Dat was ok een vaaste gewoonte. Grootmoeder bakte steevaaste pankoecken veur oons. Ze dee dat op een

oolde kookkachel in 't schuurtien en bakte ze van boekweitemael. Lekker los, mit gatties d'r in. Ze dee 't beslag in de panne, waachtte tot de pankoeke drie keer prut-prut zegd hadde en keerde him dan omme. Meensken, wat atten we lekker. We mochten d'r rejaol sjerp of suker op doen en kregen nao ofloop, nog een bottien soepengottenbri'j mit schaopemelk d'r over.

Nao 't eten speulden we nog wat en dronken dan thee in de veurkaemer. Daor vunnen we et slimme deftig. D'r ston een mooi glimmend kammenet tegen de iene mure en een theekassien tegen de aandere. In de midden een grote taofel mit vier roodpluzen stoelen en in de erker een dito kannepée. Veerder weren d'r nog wat bloemetaofelties en ere snipsnaorderi'jen. Mar et aldermooiste ston in de hoeke bi'j 't raem; daor ston een grammefoon mit een grote hoorn. Grootvader legde d'r een plaete op, dri'jde an de slinger, dee de rem d'r of en zette de naalde op 'e plaete. Dan kwam d'r meziek uut de hoorn of stemmen. Et maekte diepe indrok op oons, want we konnen et niet bevatten en zatten mit de mond eupen te luustren. Grootmoeder vun et bepaold ok slimme mooi, want ze wol niet hebben, dat we d'r deur henne praotten en dat was een toer. We weren barre ni'jsgierig, hoe of dat allemaole kon en wollen graeg van alles vraogen. Mar as we de mond eupen deden, stak ze de vinger omhogens en zee: "Taisez-vous!" "Taisez-vous?" Wat bedoelde ze toch! We begrepen d'r niks van. "Wat zeg ie, Grootmoe?" "Taisez-vous! Dat zegt de Fraansman. Dat bedudet: "Wees stille."

Allemachtig! Wi'j hadden een Grootmoeder die Fraans praoten kon. We keken et meenskien, in heur zwatte kleren en haakte witte musse, mit ontzag an en ze steeg in oons aanzien haost an de zoolder toe. Hoe was 't meugelik: een Grootmoeder die Fraans praotte! We konnen d'r niet over uut. Schruten vreug ik: "Kuj' Fraans praoten, Grootmoe? Waor hej' dat leerd? Bi'j' wel es in Frankriek west?" "Nee," zee ze, "mar dat he'k van mien Grootvader. Die het in 't leger van Napoleon vochten en nog laeter weer tegen him in de slag bi'j Waeterloo. Daor raekte hi'j in de kunde mit een jonge uut Hooltpae, die as trommelslaeger diende. Over die jonge za'k jim daolik es een vertellegien doen."

"Hier in Hooltpae woonde es een keuterboertien, dat van de vrogge morgen tot de laete aovend doende was om veur zien wuuf en kiender de kost te verdienen. Et was een kiebige mannegien, taoi as geel haor. Hi'j wol ommeraeck warken en miedede him niet. Daegs warkte hi'j een protte bi'j de boer en aovens bodderden hi'j en de vrouw, tot et donker wodde, op heur eigen pollegien. Et was een zwaor leven, mar ze weren gezond en vuulden heur gelokkig. Ze weren in 1799 te meie trouwd en nog gien jaar

laeter lag et eerste kiend in de wiege. Et was een gezonde jonge en hi'j wodde in et deupregister inschreven as Baeke Lutes; naor zien grootvader. Riek vuulden ze heur en as ze t' aovend op bedde gongen, daankten ze God veur alle zegen, die Hi'j heur toekommen leut.

Tussen al et geschrep en gescheur deur maekten ze ok nog een stok heide an, dat bi'j de stee heurde en mittertied hullen ze al een koe of vieve, zesse. Ze boerkten goed: ze hadden de wiend mit. Mar, al besteedde ze een protte tied an de boerderi'je, ie konnen d'r ok in huus kommen, want et was een helder en hemmel wiefien en ze zorgde d'r veur, dat heur man een smoek thuus vun as hi'j al es een schoffien tied over hadde.

Nao Baeke kwam de wiege nog vier keer over de vloer, want et zaod vul op een vruchtbere bojem. De eersteling gruuide in veurspoed op en et dee al bi'jtieds blieken, dat hi'j gevuul veur meziek en maote hadde, want hi'j was amperan drie jaor, doe hi'j al mit een talhooltien op iene van memmen blikken pannen omme sleug. En d'r zat al gauw maote in. Zien heit hadde d'r aorighied an en maekte een tromme veur him. Over een oolde koffiebuse spande hi'j een dreugde varkenblaoze en van een kroepieken maekte hi'j een peer trommelstokkies. An weerskaanten een gattien d'r in en daor een touwgien deur. Doe 't zaekien klaor was, hong hi'j et joongien de tromme om de nekke en dee him veur hoe as hi'j doen mos.

Now, hi'j hadde d'r aorighied an en et duurde niet lange, of hi'j leup al trommelende de reed op-en-daele, mit de buurkiender d'r achteran, as soldaoten in 't gelid. Soldaotien-speulen was mode in die tied, want Frieslaand was een pat van de Bataafse Volksrepebliek en daordeur was d'r wel gauw es soldaotevolk bi'j 't pad, daor as de kiender heur an vergaepden. Weer een stokmennig jaoren laeter heurden de Friezen bi'j et Hollaans-Fraanse Keuninkriek en in 1811 wodden ze een pat van 't Fraanse Keizerriek. Doe mossen alle jongkerels in 't leger en dus mien Grootvader ok.

Mar ik zal eerst nog es een koppien thee inschinken en komme dan weer op 'e keuterboer en zien huusholing weeromme. Zo: now gao 'k weer wieder.

Et gong die meensken dus goed. Te goed misschien? Is 't vaeke niet zo, dat, as alles mitlopt, d'r inienen dallie komt? Zo gong 't hier ok. Op een mooie haastmorgen kwam d'r onverwaachs een koolde, natte dieze uut et noorden opzetten. Lute, zo hiette oons boertien, was drok an 't sloden en hadde zien buis uutrokken, want hi'j zwiette. Hi'j vuulde wel dat et inienen aorig koolder wodde, mar sleug d'r gien acht op. Nee, hi'j vun 't wel noffelik dat zien huud wat ofkoelde. Mar, 't was mis!

Aovens, nao 't broodeten, begon hi'j rillerig te wodden en vuulde him niet barre lekker. Et leek wel of zien heufd in de braand ston en toch was hi'j koold. Veur 't naor bedde gaon, gaf zien vrouw him een beker hiete melk mit een scheut Haarlemmereulie, in de hope, dat et daor beter van wodden zol. Et beteerde eers. Koorsen begonnen zien lichem te teisteren en et aosemhaelen dee zeer. Eredaegs kwam de dokter en die zee, dat et longontsteking was. Hi'j schreef poeiers veur en dee wat hi'j kon, mar et knapte niet op. En doe op 'e negende dag de crisis kwam, hadde et sloopte lichem, dat nooit ziekte kend hadde, gien weerstaand meer en gaf et op. Hielendal daele sleugen van hatzeer ston et jonge vrommes t' aovend mit de kiender bi'j et doodsbedde van heur man en wus niet, hoe of ze veerder mit et leven an mos.

Morgens ludede de doodsklokke over Hooltpae en et volk hadde et d'r over, dat zoe'n ieverige kerel as Lute zo jammerlik an zien aende kommen was. En hoe begrotelik dat aarme meenske daor now mit vuuf kiender zitten bleef. "We zullen Lute niet vergeten," zeden ze. "We zullen zien gezin helpen, zovule as we kunnen." In 't eerst gong et ok wel, mar ie weten hoe of dat gaot. Et begint hoe langer hoe bezwaorliker te wodden en de ploeg wodde al mar kleiner. Op 't laeste was de boer, waor as Lute een protte warkt hadde, nog de ienigste. En doe mit et ni'je veurjaor et laandwark ankwam, leut die et d'r ok bi'j zitten. Hi'j zee: "Et spiet me meer, dan 'k zeggen kan, mar ik kan 't niet langer bi'jsloffen. En ik kan d'r ok muuilik een appatte knecht veur nemen."

Et spreekwoord zegt, dat een ongelok zelden alliend komt en zo was 't hier ok. Dat veurjaor kwam d'r ziekte onder 't vee en de wedevrouw raekte vier koeenen kwiet. Et ston d'r reer veur. Nao overleg mit Lute zien oolde boer vul et besluit om nog mar een koe en et grootste pat van 't laand weg te doen. Zels hullen ze dan et huus en roem een bunder grond mit iene koe over en konnen veur eigen melk, eerpels en grunte zorgen. Et jongste kiend mos in april naor schoele en dan kwam d'r wel tied vri'j om hier en daor uut warken te gaon. Mit de rente van et geld dat ze beurde d'r bi'j, konnen ze al een hiel aende kommen.

Et wodde een had bestaon veur de wedevrouw. Ze gong uut warken waor ze kon en leup twie middaegen in de weke mit de bollekörf. Mar, ze kon 't niet liek holen en boerkte meer en meer achteruut. Mittertied mossen de diaekens bi'jspringen.

In die tied gong et Napoleon ok niet veur de wiend. De Russen dreven him et laand uut; hi'j verleur de slag bi'j Leipzig en wodde votstuurd naor et eilaand Elba in de Middellaanse Zee, waor hi'j tot keuning maekt wodde. De Fraansen hadden heur nocht dikke van 't oorlogvoeren of. Ok in Hollaand en hier bi'j oons weren ze Nappien meer as zat en was et

verzet de kop begonnen op te stikken. Preens Willem de Zesde van Oranje, die laeter oonze Keuning Willem de Eerste wodden zol, perbeerde van Ingelaand uut, hier een leger op 'e bien te kriegen. Veuranstaonde Oranjeklaanten steunden him en stuurden luden et laand in om soldaoten te roonselen. Wie tekende, kreeg een stok geld.

In Frieslaand hadde een zekere Van Sytzama op him neumen een bataljon dragonders op 'e bien te brengen. De roonselers kwammen ok in de Stellingwarven en zetten de netaobels onder drok om manluden te bepraoten dienst te nemen. Ze zetten de stok aachter de deure en zeden: "Daenk d'r omme, aj'm niet mitwarken, kriegen we jim nao de bevri'jding wel." Ze kwammen ok in Hooltpae en zeden, dat daor in elk geval drie soldaoten leverd wodden mossen. Twie weren al gauw vunnen, mar de dadde beud him niet an. Doe kwammen de diaekens op 'e gedaachte, dat et misschien wel wat veur de jonge van Lute wezen zol. Die kon ommeraek trommeslaon en zien mem kon et geld best bruken. En een tamboer hoefde niet in de vuurlinie te staon.

Ze gongen naor de wedevrouw toe en zeden: "Moej' es heuren, vrouw Lutes, d'r moet nog een soldaot kommen en now hadden we docht, dat jow Baeke misschien wel as tamboer mitgaon kon. Et is een grote, sterke knul en hi'j kan meraokels mit de tromme overwegens. Ok levert et nog een mooi stok geld op, dat jow best te passe kommen zol. En wi'j hebben jow al zo lange mit onderholen moeten." De wedevrouw trok wit weg en zee raozend: "Mien jonge soldaot wodden? Hoe kriej'm 't in de hassens! Hi'j is nog gien dattien jaor. Dochten jim, da'k him daorveur op 'e wereld brocht hadde? Daor komt niks van in. Hi'j zal een eerlik stok boere-ark in de hanen hebben. Al was hi'j achttien, ik laot him niet gaon!" De diaekens leuten et d'r niet bi'j zitten. "Te moe'n 't zels mar weten," zeden ze, "et geld zol veur jow een mooie roggesteun wezen. Aj't niet doen, hoej' op ons niet meer te rekenen."

Baeke zels ston d'r wat bi'jzieden bi'j en et aeventuur lokte him wel an. Wat zol 't mooi wezen, as hi'j veurop bi'j de troep leup en him uutleven kon op 'e tromme. "Och, oonze Moe zicht altied bezwaoren," zee hi'j. "Ik wil gien kiend meer wezen. Ik gao mit." D'r was gien holen meer an. En zo zag de moeder, mit banghied en piene in 't hatte, heur jonge votgaon. Mar Van Sytzama keek de ni'je rekrut es an en zee: "Zoe'n kwaojonge kan 'k bi'j de dragonders niet bruken." Hi'j scheuf him deur naor 't voetvolk en daor wodde hi'j opleided tot tamboer-hoornblaozer.

As et soldaotevolk op oefening was, leup Baeke mit de tromme veurop. Et vul altied lange niet mit, want een protte soldaoten, die deur heur meerderen soms machteloos temteerd wodden, reageerden heur gram vaeke op him of. Mennig keer wodde hi'j huund, of sleugen en d'r

bin hiel wat traonen op zien strozak te lane kommen. In die tussentied was Frieslaand een pat wodden van et Unitarische Keuninkriek van de Nederlanen. Et gong niet altied van hatte, want de banen knepen pattietoeren te stief. En een Fries is now ienkeer gien Hollaander en een Stellingwarver al hielendal niet.

Zo inienen was Napoleon in Frankriek weeromme. Hi'j was van Elba of vlocht en wus et Fraanse leger weer op zien haand te kriegen. Doe sleut et grootste pat van et volk him d'r ok weer bi'j an en begon et oorlogsgeweld opni'j. Europa zol weer veroverd wodden. Mar daor zollen de Duutsers en Ingelsen, hulpen deur de Hollaanders, wel een stokkien veur stikken. De legers troffen mekere bi'j Quatre-bras en d'r wodde ofgeduvelde vochten. Nappien wodde terogge sleugen, mar wus zien mannen bi'j Waeterloo weer onder kontrole te kriegen en doe gong et d'r weer op an. Mar de allieerde troepen hadden et aende in de bek en sjokten versoeterd, rondgeer en mu deur de motregen. Wellington en Blücher stelden de maanschoppen weer op en doe mos et wezen. De kaptein van de Hollaanders zag et donker in. Mit zok volk was de slag al verlore, veur hi'j begonnen was. Die mossen anvierterd wodden. Daoromme reup hi'j: "Tamboer, gao d'r veur en slao ze weer moed in 't lief."

Baekoede zien beste. Hi'j roffelde d'r op los, zo hadde as hi'j kon en sleug zo zien eigen en de mannen heur bangighied kepot. Doe rechtten ze de roggen, sleuten de rijen en stormden op 'e vi'jaand of. D'r wodde scheuten en steuken. De saobels kletterden en de kenonnen bulderden. De tamboer was veur de troep weg gaon en leup now aachteran. De Fraansen gavven et niet op en et regende koegels. Inienen wodde Baekoede raekt en sleug tegen de grond. Daor bleef hi'j bloedende liggen, die kleine trommelslaeger uut Hooltpae. Zien bloed kleurde de grond rood en zien gezichte wodde zo gries as aske. In doodsnoed reup hi'j nog: "Moeder" en doe was 't oflopen.

Ok in disse kontreinen drongen de geruchten over de grote slag bi'j Waeterloo deur. De wedevrouw vul op 'e kni'jen en biddede tot heur Heer: "O, God, hude mien jonge toch! Et is vandaege zien jaordag en hi'j wodt nog mar vuuftien jaor! Ontfarm Jow asjeblijf over him!" Mar ze wus niet, dat de grote Huder heur zeune al in Zien Keuninkriek opneumen hadde.

Napoleon wodde bi'j Waeterloo overwunnen en now opburgen op Sunt Helena, en een peer maonden laeter wodde d'r bi'j vrouw Lutes een brief bezorgd, waor as in ston: "Jow zeune is veur zien Vaderlaand valen op et veld van ere." Wat ston et d'r mooi! Mar in Hooltpae goelde een moeder om et verlös van heur kiend."

“Zo, dat was et aende van 't verhael,” zee Grootmoeder. “En now za'k jim gauw wat brood snieden en dan moej'm daoliks op huus an, want et is nog een hiel aende lopen.” Doe we et brood op hadden, zeden we Grootva en Grootmoe gedag en zetten of. Onderwegens praotten we nog nao over die arme tromme-jonge uut Hooltpae.

*) Dit verhael is ontstaon uut een herinnering an wat mien grootmoeder vertelde en ziedelings opfrist deur de inhoud van een ballade, schreven deur A. Schaafsma uut Marssum.

Herinnerings uut mien kienderjaoren

Zomar een dag uut de oflopen winter. Et is gloepende koold en beslist gien weer om buten wat te doen. In de kaemer staot de kachel hoge en vret de iene kubieke meter aardgas nao de ere op. Dat zal an 't aende van 't jaor wel weer een beste slompe bi'jbetaelen wodden.

Ik vermaeke me mit et deurwarken van een staepel papperassen, die 'k van lievelao in een laegien van de boeekaaste opspeerd hebbe. Zo kriege ik ok een kraanteknipstel onder ogen, dat een oolde buurvrouw uut Hooltpae veur me beweerd hadde. Et was uut de *Stellingwarf* van 29 november 1984. Fokke van Lute schreef in zien rebriek "Ik herinner me nog..." over et zwembad van Ni'jhooltpae en over de heldhaftige redding deur Jehannes Visser van een koppel schaetsers, die op 8 december 1925 onder et ies van 't Kenaol (de Kuunder) terechte kommen weren.

Al lezende drieven mien gedaachten terogge naor mien jonkhied en mien geboortedörp waor a'k opgruud bin. Nog helder staot me die dag veur de geest. Mooi winterweer. Zels wa'k ok henne west te scheuvelen. Ik zegge scheuvelen, want rieden koj' et haost nog niet numen. Krapan achte wa'k. En inienen gong et as een vuurtien rond: "Op 't Kenaol bin goenend deur 't ies zakt en Jehannes Visser het ze d'r allemaole uuthaeld; wiethoeveer onder 't ies weg." Zo wodde Jehannes, deur zien moedig optreden en zien machtige zwemkeunst, de held van de dag. Niet allienig van *die* dag, mar tot in lengte van daegen, want zien hiele veerdere leven het d'r een waes van heldendom om him henne hongen.

Dit veurval drokte de meensken mit de neuze op et feit, hoe belangriek of et was daj' zwemmen konnen en hoe weinigen die keunst machtig weren. Een stokmennig luden nammen heur veur om d'r wat an te doen en richtten een soorte van zwemclub op. Jehannes Visser stelde him spontaon beschikber om les te geven en as zwemplak gaf de karke een stokkien laand an de Lende, achter de iesbaene. Dat laand was in gebruik bi'j Matten Schreur en heurde bi'j de plaetse, die hi'j van de karke huurde. Mar ja, daor was 't nog niet goed mit. D'r mos ok nog ien of ere akkemedasie kommen. De lessen zollen aovens geven wodden, toegeliekertied an vrouwluden en manluden. Et gong vanzels niet an, dat de meensken heur daor zomar deur mekaander op et laand uut- en ankleden mossen. D'r kwam een simpele oplossing. Dat mos ok, want veule geld was d'r niet. D'r wodden vierkaanten ofpaold en daor kwam een soort tentdoek omme toe. Waeter was d'r in de Lende; en wat veur

waeter! Zo helder as wien! Och meensken, kom daor now es omme! Aj' op 'e wal stonnen, keek ie zo op 'e gele zaandbojem en koj' de vissen zwemmen zien.

Jehannes zette mit zien lessen uut aende en de meensken hadden daor mit mekaander een protte wille. Op stille zoemeraovens koj' ze veer in de omkrietten heuren angaon. En dat was now krek waor as pattie luden heur nogal an steurden. "Heur ze toch es tekeer gaon! Luuster es, die wieven goelen et uut. As dat allemaole mar zuvere koffie is! Ik weet niet, ik weet niet!" Zo wodde d'r kletst. Mien oolden hadden d'r daenk' ok niet zoe'n hoge musse van op, want we mochten d'r niet henne. We zeurden genoeg, mar et wodde iedere keer weer ofkitst.

Gelukkig gong de zwemclub gewoon deur en de lessen begonnen al vertuten te doen. D'r weren al goenend die de Lende al over konnen. Et gong nog wel op zien honties, mar ze kwammen d'r! Mit de centeraosie wodde et ok wat roemer. Ik geleuve dat d'r een soorte van andielen uutgeven wodden en dat de karkvoogden ok wat in de ponge deden. Daordeur kon de zaeke wat beter opzet wodden. Pieter Oosterhof, de timmerman, kreeg opdracht een stokmennig badhokkies te maeken. Alle manluden die lid weren, hulpen mit om et spul bi'j de Lende te kriegen en op te bouwen. D'r kwam ok nog een hokke waor as de kiender heur verstrupen konnen. Aj' een jaor of dattien weren, moch ie een badhokkien nemen. D'r wodden now ok abonnementen verkocht. Die kostten een rieksdaelder. Dagkaorties weren d'r ok. Ja, et leup goed. En in de middag- en aovenduren weren Jehannes en zien vrouw Aaltsje drok doende. Ze hullen streng toezicht en hadden de wiend d'r aldergedeedst onder. Et hiele gedoe trok oons as kiender sterk an en inkelde van mien kammeraoties gongen d'r ok henne en zwetsten d'r over op. Et gong me tot de ti'jen uut en ik zeurde mien heit en mem daegelijks de kop zowat gek.

Op een aovend leup Heit de kop omme en hi'j zee: "Now mien joongien, as ie zo graeg zwemmen willen, zal dat gebeuren. Mar naor 't zwembad gaaj' niet. Ik zal jow zwemmen leren." Daor keek ik reer van op. Heit zol mi'j zwemmen leren! Ik dochte, dat hi'j nog nooit hielendal nat west was en aandere gien waeter zag as morgens en zaoterdagsaovens bi'j de wekelikse wasbeurte, winters bi'j de keukenkachel en zoemers bi'j de regenwaeterbak in 't aachterhuus. "Morgenmiddag gaon we naor Wolvege om een zwembroek veur jow te kopen," zee Heit.

En dat gong an. We reden nao 't eten vot. Ik zat bi'j Heit veur op 'e stange. In Wolvege kochten we bi'j "De Duif", zo hiette de zaeke van Bijkerk, een zwembroek. Et was nogal een opzichtigen iene. Wit mit rooie strepen overdwas. D'r weren ok zwatten. Hi'j zat d'r ok wat

flodderig omme, dee laeter blieken. Et was ok niet van die mooie strakanslutende stof as ze tegenworig hebben. In de zeum zat een baand, waor aj' him mit dichte strupen konnen. Passen in de winkel hoefde niet. Ze hullen et ding even veur je lief langes. "Die is wel goed," zee Bijkerk. "Moet d'r ok een baddoek bi'j veur 't ofdreugen?" "Nee, niet neudig," zee Heit. De centraosie wodde regeld en we gongen weer op huus an. Onderwegens zee Heit: "We gaon thuus eerst een koppien thee drinken en dan zuwwe es bi'j de Lende kieken. 'k Wete wel een aorig plakkien." Et wodde me haost wat wee om 't hatte. Hoe zol dat kommen? Mar een kiend het now ienmaal een grif vertrouwen in zien oolden en ik dochte: Et zal wel goed gaon. Hoe, daor ha'k gien nosie van. Mar goed ok, dee laeter blieken.

Doe de thee op was, zee Heit: "Et moet mar angaon." De zwembroek wodde in een blokte keukendoek ruuld en mi'j onder de aarm drokt. Heit gong even naor de schure en Mem streek me es deur 't haor en zee: "Wees vot-en-daolik mar niet al te driest. Kiek mar een betien uut." Ik lachte tegen heur en gong naor buten. Heit kwam krek deur de schuredeure mit een hujliende an de aarm en zee: "Kiek, die doe 'k daolik onder jow aarms deur. As d'r es wat mis gaon zol, kan 'k je zo op 'e wal haelen."

We gongen lopende, want fietsen was daor aachteruut bi'j de Lende niks gedaon. We toffelden Jan van Huzenslaene langes. Dat was doedestieds een prachtige laene, mit iekébomen an weerskaanten. Die ieken bin in de oorlog sneuveld. We stakken de Boverweg over. Dat was een smoeke zaandweg, mit een fietspad d'r naost. Tegenworig ligt daor de Stellingeweg, waor as et snelverkeer langes raost.

Over de Boverweg kwammen we in 't laand van Lapstra's jongen en dan over een stokkien heide, mit an de rechterkaante een soort moeras, waor as wollegrös gruuide. Nao de heide kwaj' bi'j de Dobbe. Dat was een petgat waor as meraokels veule vis in zat. Wij wollen daor ok bliksemse graeg es angelen mar dusten et niet an, want et was niet te best aj' et mit oolde Jan Hulzinga in 't wier kregen. Die huurde et visrecht van de Dobbe. Hi'j woonde bi'j Pieter Klutenbarg en Annegien. Et was een opsternaot mannegien. As hi'j oons nao zat, wipte zien sikkien op-endaale. Dit d'r zo even tussendeur, want ik was mit Heit onderwegens naor de Lende om 't zwemmen te leren. Nao de Dobbe mossen we nog deur een stok greide. Daor weren doe kotte jaoren leden ok nog pettens, mar die weren tiedens de normalisaosie van de Lende anmaekt.

Eindelijk weren we d'r dan toch. Heit zee da'k me mar aachter een wilgepolle uitkleden mos. Waor as dat goed veur was wee'k niet, want d'r was in de veerste veerte gien meens te bekennen. Ik struupte de kleren

uut, trok de zwembroek an en vuulde me barre onwennig, zo half naekend daor in de grote ruimte. Et grös was kot leden nog mi'jd en stiekelde venienig an de voeten. Heit keek al es achteromme en zee: "Koj' nog?" Schietschorend gong ik d'r henne en hi'j bun mi'j et touw onder de aarms deur. En daor ston ik op 'e kaant van de Lende. Et nuugde hielemaole niet om d'r in te gaon. De kaant was opzet mit takkebossen en d'r gruuiden hier en daor waeterplaanten. De bojem was zwat. "Now," zee Heit, "gao d'r mar in en dan moej' mar goed mit de aarms en bienen slaon." Dat was beter zegd as daon. "Hool mien haand mar beet," zee Heit. Dat dee 'k en perbeerde zo een voete in 't waeter te kriegen. De takkebossen weren glibberig en vuulden griezellig an. Ik leut et bien zakken en raekte de bojem. Die was veenderig en wieke en de waeterplaanten slierden me om de kni'je. Veurzichtig kwam et ere bien d'r ok bi'j. "Ik zal je es wat waeter over de huud gooiën," zee Heit, "dan kuj' d'r een betien an wennen." Mit de haand jutte hi'j me een peer vlutten over de rogge. Ik wodde d'r kel van en wol me ommedri'jen om weer op 'e wal te stappen, mar hadde niet in de gaten dat de bojem nog al steil ofleup. Hoe 't kwam wee'k niet, mar ik scheut onderuut en kon me nog krek an de takken beetgriepen en was rap op 't laand. "Stap d'r drekt mar weer in," zee Heit, "ie bin d'r now deur. Geef je mar veurover en dan mar mit de aarms en bienen slaon, zoa'k zegd hebbe."

Ik moet je zeggen, da'k d'r hielendal gien aorighied meer an hadde. De Lende was zo bried en et waeter zo geheimzinnig duuster. En dan die wieke bojem. Nee, et leek me niks. "Zuwwe mar weer naor huus toe, Heit," zee 'k. "Dan kuwwe morgen of zo wel es weer perberen." Now was mien heit somstieden slim kot veur de kont en toevallig ok disse keer. "Niks naor huus," zee hi'j. "Ie wollen en zollen zwemmen en ie hebben oons genoeg om de kop zeurd en now zú'j ok zwemmen." En veurda'k wat zeggen kon, greep hi'j me onder de aarms beet en smeeet me mit een boge deur de locht in de Lende. Ik piste van benauwdens een straole in mien zwembroek en kwam mit een galp in 't waeter terechte. Deurda'k de mond wied los hadde, kree'k een gulpe waeter binnen en scheut, zonder ienig benul, van wat dan ok, naor de bojem.

Ik daenke dat Heit vun dat et uut de haand leup, want hi'j trok me mit een peer flinke haelen naor de kaant en op 't dreuge. Et haor hong me veur de ogen en de zwembroek plakte me om 't gat en an de billen. In mien verbouwereerdens raosde ik: "Dat vien ik gemien, Heit. Waoromme deej' dat?" "Ei now," zee Heit, "as ik niet deurpakke, staon we hier morgen nog. Ie staon daor mar te drokkedreten. En zwemmen, hola! Kom op! Ie moe'n d'r weer in." "Nee," reup ik, "ik wil naor huus!" En mit maekte ik meneuvels om bi'j de wilgepolle te kommen. Dat lokte

niet. Heit greep me en veurda'k een kik geven kon, lag ik weer in de ploemp. Was et doodsnoed of drang tot zelsbehoold? Scheuten me Heit zien woorden in 't zin? Ik wete et niet. Mar ik begon ofgeduveld mit aarms en bienen te slaon en bleve een tel of vieve, zesse boven, veurda'k naor de bojem zakte. Mar Heit trok vot inienen de liende strak en in een zocht wa'k weer op 't dreuge. Ik bedocht me gien mement. Mit een goeze vleug ik aachter de wilgepolle en perbeerde et touw omme weg te kriegen. Heit zag zeker ok wel, dat et zo niet gong. Hi'j kwam bi'j me en zee: "Kom mar, dan za'k je lekker ofdreugen en dan gaon we naor huus." 't Is vremd, mar deur disse woorden zakte opiens alle wrok uut me vot en ik vun Heit eins hielendal niet zoe'n rere kerel meer.

Zwiegende gong et op huus an. Ik hoopte mar, dat gien meens mit oons an de praot slingeren zol, want ik vun de hiele zwemles mar een dikke ofgang, waor aj' et beste mar niet over praoten konnen. We kwammen zonder ongemakken thuus. Mem zee: "Kom, bin jim d'r weer? Hoe is 't gaon?" Heit bromde wat en gong naor de schure om et touw op te bargaen. Ik zee niks en gong de kaant van 't husien op en dee krek of ik daor neudig henne mos. Doe 'k een posien laeter in huus kwam, ston de broodtaofel klaor en d'r wodde over de zwemmeri'je niet meer praot.

Mar Heit en Mem hadden d'r bliekber wel tegere over praot, want maendags nao schoeletied drokte Mem mi'j een riekxdaelder in de haand en zee: "Koop daor mar een zwemabonnement veur." Now, dat hoefde ze gien twie keer te zeggen. Ik slorpte vlogge een koppien thee op, bun et zwemspul op 'e fiets en trapte zo vlogge as ik kon naor de Lende. Doe 'k bi'j de iesbaene was, koj' de kiender in 't waeter al heuren angaon. Nog vlogge een stok laand deur en doe wa'k d'r. Gauw de fiets tegen et stek zet en doe naor Aaltsje Visser om een abonnement te kopen. Dat gong zo: Ze pakte uut een segarekissien een geel kaortien waor as "abonnement f2,50" op ston en schreef mien naeme d'r op. In een schrift kwam ok de naeme mit d'r aachter: f2,50. Ze zee: "Trek je kleren daor mar in 't hokke uut." De deure ston eupen en ik gong d'r in, trok mien spullen uut en de zwembroek an. Bi'j de kaanten langes weren spiekers in 't hoolt sleugen. Daor koj' je kleren an ophangaen. Mar haost alles lag in bulties op 'e grond. Doe naor buten.

Ik hadde al wel zien dat d'r gieniene een witte zwembroek mit rooie strepen hadde. Et weren allegere zwatten. Ik vuulde me krek een keuterse rooie ieslaner-haene tussen een koppel zwatte kiepen. Mar d'r kwam gien kommentaor. Dat vul me arg mit of eins ok niet, want Bijkerk hadde zegd dat et de ni'jste mode was. Een stokmennig jongen uut mien klasse reupen: "Kom d'r mar in. Et waeter is lekker!" Now, dat gong vlot. Et was niet te diepe en ie zaggen de gele zaandbojem.

De ere kiender begonnen van alle kaanten mit waeter te gooin en ik was d'r zomar deur. Ik hadde wel in de gaten daj' daor een protte wille hebben konnen. Pattie jongen konnen al wat zwemmen en een inkelde gong al dwasover. Mar van zwemles kwam niks, want Jehannes Visser was d'r niet. Aaltsje zee dat hi'j hujjen mos. D'r lag wel een lange stok mit een touw d'r an en an 't aende van dat touw zat een soorte van zille. Daor mossen de lessers mit de bost in liggen. Jehannes leup dan bi'j de kaant langes en zee hoe of ze mit de aarms en bienen doen mossen. D'r weren ok jongen, die hadden een oppompte binderbaand van een fiets om de bost en de nekke. Zo bleef ie drieven. En dan haj' ok nog autobinderbanen. As die goed oppompt weren, koj' d'r wel mit een hiele koppel an hangen. Meensken, wat koj' daor een vertier hebben! Et was al veer nao broodeterstied doe 'k naor huus gong. Mem pruttelde ommeraeck en zee, da'k op 'e tied thus wezen mos veur et eten. Gelokkig ston mien bottien mit brood wel klaor en daor ha'k best zin an.

Eredaegs kreeg ik van Heit ok een oolde lapte fietsebaand mit en dat gaf ommeraeck steun en vertrouwen, en et duurde niet lange of ik ploeterde de Lende al over. En een dag of wat laeter kon 'k bi'j de kaant langes ok al een aentien zonder baand. Ik gong now aovens nao 't broodeten ok henne. D'r was dan nog meer te beleven, want dan weren d'r een protte grote meensken. Die hadden daegs gien tied, omdat ze warken mossen. Daor weren twie mannen onder, Jan Siegersma en Willem Braansma, die hadden een protte aorighied an et kleine grut dat in 't waeter ommescharrelde. Ze weren d'r altied wel veur te vienen om een haantien te helpen, want Jehannes Visser kon et lange niet bi'jsloffen mit de lesseri'je.

Aj' jong binnen, leert een meenske blikber geweldig vlogge, want binnen de veertien daegen zwom ik de Lende over. Op zien honties. Jehannes schaeftde oons, zo goed as hi'j kon, bi'j en deur goed naor eren te kieken koj' zels ok een protte opstikken.

In de vekaansie was d'r ok vaeke een maegien dat ommeraeck zwemmen kon. Ze kwam geleuve 'k uut Amersfoort, waor as heur heit bi'j de pelisie was. Ze was uut-van-huus bi'j heur beppe. Die woonde in Hooltpae an de Hamersweg. Meensken, wat kon dat kiend zwemmen! Et leek krek een kikkerd. Ze nuumde dat "de schoolslag" en dan was d'r nog "de rugslag" en ze "crawide" ok. En duken! Zomar onder de hiele Lende deur. We perbeerden et allemaole nao te doen en hullen wedstrieden onder mekaander. Zo leerde et vlogge. An 't aende van de zoemer weren we al hiele pieten. Erejaors wodde et nog beter. We vuulden oons in 't waeter lieke goed thus as op 't laand en zwommen al hiele tippen de Lende uut.

Mit et zwembad gong et ok best. D'r mossen badhokkies bi', want Ni'jhooltpae wodde bekend in de omkrieten. De jeugd uut Wolvege en ok wel oolderen uut dat plak koj' d'r geregeld antreffen. Ze kwammen op 'e fiets of in de auto. Ok uut Berkoop trokken ze d'r henne. Een duukplaanke wodde d'r bouwd. Dat was wat! Et ding ston an de oostkaante van 't bad, wat schuins de Lende in, veur de zwaai langes. Die zwaai was een verbrieding, die daor greven was om twee schippen gelegenhied te geven mekere veurbi'j te gaon. As d'r een tegenligger was, gong iene van de beide in de zwaai liggen en leut de ere veurbi'j veren. Et gebeurde grif niet vaeke, want d'r zat een dikke bratse modder in de zwaai en we pasten wel op, dat we d'r niet in kwammen. Ie gongen d'r tot de kni'jen in en d'r zatten ok bloedzoekers en aolepiepers.

Dat duken was een hiel vermaek. Ie mossen d'r even de slag van kriegien. Aj' te steil in 't waeter kwammen, haj' kaans daj' de bojem raekten. Sprong ie te plat, dan haj' een kertier laeter et hiele lief an de veurkaante nog rood en dat dee ommeraek zeer. We hullen ok wedstrieden, wie as et veerste duken kon. Iene van de grotere jongen, Jannes van Lamert de Bode, was d'r een grootmeester in. Hi'j vleug mit een goeze de duukplaanke op en gong mit een sierlike boge et waeter in, om wiet hoe veer wieder weer boven te kommen. Dat he'k nooit evenaoren kund. Hi'j haelde ok nog wel es een eer bravourstok uut. Doedestieds kwam d'r nog wel es een schip deur de sluus op weg naor Berkoop. Daor was bi'j de weg naor Noordwoolde een losplak. Op 'e weerommereize lag et lege schip dan hoge op 't waeter en Jannes waogde et wel om d'r onderdeur te duken. Aachterof bekeken was et netuurlik meraokels onbesoesd en geveerlik en et is ok gien wonder, dat de schippers tekeer gongen en mit de veerboom naor him sleugen.

Doe we wat groter weren, zwommen we ok wel es naor de sluus. Daor woonde Jan Visser mit zien huusholing. We rustten daor een aemeri'je uut en kregen van vrouw Visser wel es een glassien ranje.

Ja, wat he'k daor een protte genoeglike uren deurbrocht bi'j en in de Lende. Ik zol d'r nog tieden over deurpraoten kunnen. De zoemeraovens weren lange. Ie hadden doe ok al zoemer- en wintertied. Wi'j zeden: ni'je en oolde tied. De boeren hadden d'r gien bosschop an. Die hadden d'r niks mit op en vunnen et mar flauwekul. Goed veur staders. Ze hullen haost allegere de oolde tied an. Mar wi'j hadden d'r mooie, lange aovens deur. We weren meerstal mit van de laesten die van 't zwembad op huus an gongen. As et dan een mooie, stille aovend was, koj' de hujwaegens nog over de zaandreden heuren dokkeren, zwaor oflaeden en kaantig opmaekt. De boeren hadden de hiele dag schrept en brochten et wintervoer naor de schure.

En wat is d'r van over bleven? Ja, ik zwemme nog graeg en de Lende is d'r ok nog. Van et zwembad vien ie niks weeromme. Et is in de oorlog verwodden en boeren mit een mooi opsteuken voer huj ziej' ok niet meer. Dat is uut de tied. Allienig de mooie herinnering is bleven.

Eierzuken achter Ni'jhooltpae

't Was op een woensdag in begin april. Kees, Jan en ik hadden in 't speulkertertj ofpraot, dawwe die middag uut eierzukn zollen. We wollen de kaante van 't Kenaol uut. Daor zatten dat jaor een protte kiewieten en gritten. Ze mossen mit een kleinder stok toe as ere jaoren, want et waeter ston dat veurjaor hoge en hiel wat laanderi'jen bi'j de Kuunder langes weren d'r in de haast onder struupt en stonnen doe nog blaank. Oons dochte, dat d'r op et laand achter Koop en Kees wel wat te vienen wezen zol.

Koop en Kees weren twie vri'jgezelle breurs. Heur van was Van der Meulen, mar die wodde deur de dag nooit bruukt. Ze woonden op een boerkeri'je, een aentien benoorden de Slingerweg, op 'e plak waor as vrogger de steenze van de Lycklama à Ni'jeholts staon het. De Friesburg hiette die. De Slingerweg van doe hiet tegenworig Vriesburgerweg. Van de oolde steenze was niks meer over. Allienig een stok grachte en een peer riegels oolde iekbomen hullen de herinnering an vrogger nog vaaste.

We gongen binnendeur en nammen eerst et schoelepad, dat schuin over 't laand van Pieter Westerhof leup. Dan Albert van Jouks (Hoekstra) zien reed langes en kwammen bi'j Siebe Nijnhuus op 'e Slingerweg. Doe evenpies rechtsof en dan de briede laene in, die veur Koop en Kees langes leup. Now wodde et uitkieken, want ze hadden daor een knecht, die niet hebben wol dat d'r vremden op et laand ommestruunden. Hi'j miende dat zoks zien allienrecht was. As hi'j je in de smiezen kreeg, kwam hi'j 't laand op vliegen en kreej' de grote bouwier achter de kont. We hadden gelok. Gloependewieze kwammen we de laene daele en veur 't huus langes, bi'j de dam naor 't laand. Gauw over de hekke en doe kon 't angaon.

't Vul tegen. Een protte voegels, mar gien eier. Henderk, de knecht, zol oons wel veur west hebben. Doe, inienen, flodderde d'r, mit een hoop kebaol, een krik-ente uut de roegte onder een wilgepolle weg. Alle drie d'r henne en nao een posien zukan, vunnen we et nust mit tien eier d'r in. Zollen ze niet foel wezen? Gauw evenpies iene schouwen in de sloot. Et was goed, want et zonk. We besleuten om ze mar liggen te laoten tot we naor huus gongen. Ze konnen dan mooi in Kees zien musse. Dat was de ienigste die wat op 't heufd hadde, want hi'j was, veurdat we votgongen, eerst nog evenpies naor Roel Haringsma west te haorknippen.

Haringsma was boer, haarsnieder en scheerbaos. Woensdagsmiddags knipte hi'j de schoolejongen en zaoterdags was 't knippen en scheren veur de groten. Hi'j hadde twie medellen: bloempot of slichtkopte-ram. Et eerste kostte vuuftien centen; et twiede een dubbeltien. En dan kreej' d'r nog een klein rollegien peperminties op toe.

We weren mit et eierzuken al mooi de kaante van de Kuunder uttraekt en zatten vlak tegen et onderlopen laand an. In 't midden van de kaampe, daor as wat een hoge richel zat, leup een dreuge punt een hiel aende et waeter in en op 'e kop daorvan zaggen we een peer kiewieten op een kri'je bieten. Daor laggen vaast eier. Die zollen oons niet ontgaon! Gauw d'r henne.

Mar, och here! Deur de spanning van 't mement hadden we vergeten om oons henne te kieken. Doe we halverwegens de laandtonge weren, heurden we aachter oons lewaai. We keken omme en daor ston Henderk, mit de hond an de ketten. Hi'j raosde: "Now he'k jim. Ik laote de hond los!" Dat ston d'r min bi'j. We konnen gien kaant uut en zatten as rotten in de valle. Henderk kwam al mooi oonze kaant uut en de hond gong as een raozende tekeer. Kees begon uut alle macht te krietien en vleug inienien et waeter in, op een hekkedam of die naor een aander stok laand gong. Et was de ienigste uutweg en zonder veerder bedadenken batsten Jan en ik d'r aachteran. Et waeter was allemachtig koold en spatte alle kaanten uut. Al gauw ston et oons boven de kni'jen en we raekten tot et gat toe nat en middertied nog veerder. Mar we kwammen deur de hekkedam op 'e greide d'r naost. Henderk zag him de victorie bi'j de neuze langes gaon en gong naor huus.

Wij zakkebaanden ok of en kwammen bi'j Hogeterp weer op 'e Slingerweg. Ik geleuve dat daor laeter Ids Krol woonde. De fleur was d'r glad-en-dal uut. We weren stienkoold en hadden wel in de smiezen, dawwe thuis niet barre vrundelik ontvongen wodden zollen. We dangelden de Slingerweg uut en gongen bi'j Pieter Veurman de bocht omme op 't dörp an. Doe we bi'j de botterfebriek kwammen, kregen we een ingeving. Ja, ie lezen et goed! Ni'jhooltpae hadde in die daegen een botterfebriek. Die was in et paand waor as Henderk Donker laeter een smederi'je en fietsemaekeri'je hadde.

Et was een pattekelier febriekien en hadde niet veule om de hakken. Reinder Dekker was zoe'n betien beheerder en Jouke de Vos en Pieter Heida ontvongen de melk en maekten botter en keze. We leupen d'r wel gauw es an, om te kieken of d'r niet wat kezeranen ofvullen. Dat zat zo: as de wrongel in de vorms daon wodde en de deksels d'r op drokt wodden, protste d'r altied een raand wrongel bi'j uut. As de boel een

betien dreugd was, wodden die ranen d'r omme weg sneden en haj' kezeranen. Mit een betien zoolt d'r bi'j smaekten die verrekte lekker.

Jouke de Vos was oold en een kiendervrund. Pieter was een goedlachse jongkerel. Ze vunnen et niet arg, as we zo now en dan evenpies rondneusden. Laeter het de Leympf et hiele zaekien overneumen. Jouke hul op te warken en Pieter wodde overheveld naor de febriek in Wolvege.

We kwammen dus bi'j 't febriek en zaggen de schostien roken. Dat brocht oons op een idee. As we es vreugen of we oons wat opwaarmen mochten. Ik scheut Pieter an. Die vun 't wel goed, mar hi'j mos 't eerst nog evenpies an Jouke vraogen. Al rap kwam hi'j weeromme, mit Jouke aachter him an. Die keek oons es op-en-daele an en zee: "Mar kiender, jim kun zo niet lopen blieven. Jim zollen jim wel een ziekte op 'e hals haelen kunnen. Longontsteking of de pleuris zoj' d'r van kriegen. Trek jim mar hielendal uut en kroep aachter de ketel. Daor is 't lekker waarm. Pieter en ik spannen dan een liendegien en hangen daor jim kleren op te dreugen." 't Leek oons wat vreemd en we keken mekeer es an. Mar omdat we koold tot op et bien weren, begonnen we de boel toch mar uut te strupen.

Al gauw stonnen we naekend en kreupen vlogge op een richel aachter de staonde stoomketel. Jonge, wat was et daor smoekies. De waarmte lag as een doonzen deken om je henne en we vuulden oons krek zo noffelik as een kiend in de moederschoot. Doe we mekere es bekeken hadden en daor et ni'js of was, brochte Pieter oons elk een nappe mit kezeranen en wat zoolt. Dat vul d'r lekker in en d'r bleef niks over. Ja, we hadden et best naor oonze zin, daor aachter de ketel. Mar tegen half zesse kwam Jouke zeggen, dat et tied wodde om naor huus te gaon. De kleren weren zo goed as dreuge en Reinder Dekker en de vrouw zollen ok wel gauw thuus kommen. Die hoefden d'r niks van te weten. We faandelden oonze spullen van de liende, trokken oons an en bedaankten Pieter en Jouke veur 't onthael. Monter gongen we op huus an.

Moeder hadde de broodtaofel klaor, dat ik kon zo anschoeven. 't Smaekte ok wel weer. Onder 't eten zee moe inienen: "Wat hangt d'r toch een vremde locht om je henne, krek slootswaeter. Loop ie soms mit natte voeten? Hej' in de sloot zeten?" "Nee, heur," zee 'k en stak heur een bien toe. "Vuul mar, zo dreuge as ries." Ja, dat was zo. Mar et kwam niet goed uut! Ik hadde de hopen kringe an en zo wa'k niet van huus gaon. Doe mos ik mit et waeter veur de dokter en hebbe et hiele verhael daon. Et gaf hiel wat opschoor, mar et bleef bi'j pruttelen. Mien vader kon soms een grote bulderbasse wezen, mar hi'j sleug nooit en mien moeder nog minder. Nee, liefstraffe was d'r bi'j oons thuus niet bi'j. Nao 't broodeten mos ik in de tobbe en drekt op bedde. Mar dat vun 'k hielendal niet zo arg.

Et spoek van de Dobbe

't Was woensdagmiddag. Hein, Lolke, Herman en ikke weren onderwegens naor 't voetbalveld om de boel veur mekeer te brengen, want de club van Ni'jhooltpae zol zaoterdagmiddag speulen tegen "De Schene" uut Wolvege. Ja; jim lezen et goed. Ni'jhooltpae het een jaor of wat een voetbalclub had. D'r bin misschien niet iens vule meensken die 't nog hugen mag.

Et was in de dattiger jaoren; een slim slechte tied, die laeter de crisisjaoren nuumd wodde. Krek as tegenworig mar dan nog stokken arger. We gongen naor de Mulo in Wolvege en kwammen in anraeking mit jongen die voetbalden. Et was een sport die oons antrok en as we nao schoeletied naor huus fietsten, wodde d'r vaeke over praot. Et aende van 't lietien was, dat we besleuten een club op te richten.

Doe et besluit neumen was, vormden we uut oons midden een bestuur. Hoe de funkties verdiel wodden, bin 'k vergeten. 'k Wete allienig nog, dat Hein ponghoolder was. De konterbusie wodde vaastesteld op een stuver weeks. As naeme keuzen we: "De Stormvogels". Now kuj' wel een club oprichten, mar dat hoolt niet in daj' vot-en-daoliks ok speulen kunnen. Nee, daor komt hiel wat meer veur kieken; zoas: hoe koj' an een balle en goalpaolen; waor vien ie een veld om op te speulen?

Et veld vul mit. Van de karkvoogden kregen we permissie om et laand achter de iesbaene in de wintermaonden te bruken. De strontflatten konnen we zels wel oproemen en mit de koelen en gatten mossen we oons ok mar redden. We weren d'r slimme bliede mit en dat schietbetien wark dri'jden we de haand niet veur omme. Mar de rest wodde een poepetoer.

Van een jonge op schoele hadden we heurd, dat de voetbalclub D.O.G. uut Wolvege nog wel een stel oolde doelpaolen en een balle over hadde. Dat spul konnen we veur vuuf gulden overnemen en daor zat et perbleem, want we hadden gien cent. En hoe koj' an geld? D'r was gieniene, die 't oons veurschieten wol. We praotten d'r lange en bried over en 't aende van 't lied was, dat we besleuten mit een liste de huzen langes te gaon. D'r wodde een stok opsteld en we sjouwden alle deuren in Ni'jhooltpae en een stokmennig op 't oost van Hooltpae bi'jlanges. Et moch wel niet zonder goedkeuring van de gemiente, mar we waogden et d'r op.

D'r mos hiel wat ofrideneerd wodden om de meensken een peer centen uut de buse te kloppen, want d'r was gien geld. Overal klinkklaore aarmoede. Oons laand hadde 300.000 warkelozen op een bevolking van roem 8 miljoen. Een trouwde warkeloze, mit een peer kiender, kreeg een gulden of twaelf steun. Kienderbi'jslag was d'r niet. De boeren beurden een habbekrats veur heur perdukten. Een liter melk dee een stuver en een ei twie centen. Biggen konnen soms et voergeld niet iens opbrengen. Et is gebeurd, dat op 'e mark in Wolvege de priezen zo slecht weren, dat d'r van haandel eins gien spraoke was. As een koopman een stok of dattig biggen in 't vak hadde en hi'j gong d'r evenpies bi'j weg, dan kon 't wel wezen dat hi'j vuvendattig telde as hi'j weeromme kwam. Een boer hadde d'r dan vufe bi'j in gooid om ze mar kwiet te wezen, want as hi'j ze mit naor huus nam, mossen ze weer vreten en wodde de strop nog groter. Ie wussen niet, waor aj' de centen veur de maelkoopman wegkluuwen mossen. Et gros van de boeren at margerine in stee van boerebotter. Hiel wat pachters konnen de hure niet opbrengen en rackets bi'j de laandheer diepe in de schuld, of mossen van de plaetse.

Mit de melk wussen ze doe ok al gien raod. Om et overschot weg te warken, wodde d'r besleuten om melk deur 't brood te bakken. Op 'e onderkaante van zoe'n melkbrood stonnen de letters MB. In de kraante en de bakkerswinkels koj' lezen: *Eet melkbrood; melk doet U goed*. Of in 't Fries: *Iet molkbrea; doch et now! Molke komt fan de kow*. Een melkbrood kostte elf centen. Veur de arme meensken was d'r ok nog waeterbrood; dat kwam op een dubbeltien. Een protte luden bakten zels.

De fabrikaanten gong et ok niet veur de wiend. De uitvoer wodde muulik maekt, want haost alle lanen gongen hoge invoerbelasting heffen om heur eigen votbrengsels te bescharmen. De tolmuren nuumden ze dat. Overal kwaj' de slagzin tegen: *Koopt Nederlandsche waar; dan helpen wij elkaar!* Of: *Koopt toch in den vreemde niet, wat het eigen land U biedt!*

Aj' lange warkeloos weren, mos ie naor de warkverschaffing. Dat weren perjekten die mit regeringssteun uitvoerd wodden. Keuze was d'r niet. Ie hadden mar te gaon. Zo zag ie alderhaande soorten volk an de schoppe staon en ze verdienden een gulden of wat meer as inkeld steungeld. De regering Colijn bezunigde overal op en de ambteners gongen daonig in selaris onderuut. Daor bliekt wel uut dat d'r vandaegede-dag eins niks ni'js onder de zonne is. Et is allegere al es eerder gebeurd.

En in die tied sloften wi'j bi'j de deuren langes om geld veur een voetbalclub te vraogen. Bi'j hiel wat huzen kregen we de penne op 'e neuze en bi'j de rest gong et mit kleine bedregen. Een stuver; een dubbeltien; zo now en dan een kwattien en bi'j een peer netaobels een gulden. Mar doe we overal west weren, hadden we toch f 13,75 in kas en

we vuulden oons spekkoopman. We weren riek! De balle en de goalpaolen wodden kocht en we hullen nog f 8,75 over. Meine Hof, de vrachtrieder, nam et zaekien vergees mit.

Doe mos et veld klaormaekt wodden. Mit wit zaand, dat we uut de Knienebargen haelden, trokken we de li'jnen. We greuven de doelpaolen in en schreuwen de boverlatten d'r an. De strontflatten strijden we zo goed as we konnen. Mar et slichten van de koelen en gatten wol oons niet van de haand. Hoe we d'r bi'j kwammen, wee'k niet meer, mar inienen vul de naeme van Klaos Snieder. Zol die et niet doen willen? Klaos woonde mit zien vrouw Wubegien op 't west van Ni'jhooltpae, tussen de Heufdweg en de Boverweg in. Bi'j heuren huus langes leup een reed van de iene weg naor de aandere. Van disse reed, die Sniedersreed nuumd wodde, maekten een protte meensken gebruik om een stok weg of te snieden.

Op een aovend nao schoeletied gongen we naor de Snieders toe en kregen Klaos zo veer, dat hi'j veur een rieksdaelder et veld wieder in odder maeken zol. Pollemi'jen en slichten. Now, Klaos het goed wark leverd. Et veld lag d'r mooi bi'j.

En now weren we onderwegens om alles nog es goed nao te kieken veur de wedstried van zaoterdagmiddag. Omdat we Klaos nog betaelen mossen, gongen we Sniedersreed daele en zongen uut volle bost et eigenmaekte clublied. Et was barre hoogdraevend en gong zo:

De Stormvogel-club
Die springt en hupt,
De bal vliegt door de lucht;
Met donderend geweld,
De vijand deinst terug,
Want de Stormvogels zijn zo vlug! Hiephoi!

't Leek wel of we op 't oorlogspad weren.

Bi'j de Snieders hadden ze oons grif al ankommen heurd, want Klaos ston bi'j huus en doe we omtrent an him toe weren, dee hi'j een stap of wat naor oons toe en vreug of et veld naor 't zin was. Ja; dat was in de riebel en we wollen mitien mar ofrekenen. Now, daar was gien bezwaor tegen. We konnen wel evenpies in huus kommen. Wuup hadde de thee klaor. Et kwam oons eins niet zo best uut, want we wollen ok nog bi'j de Dobbe kieken. Dobbe is de naeme veur een kleine poele, meerstal niet slimme diepe. Mit de Dobbe aachter Ni'jhooltpae lag et eers. Dat was een diep, oold petgat, daar as een protte vis en aol in zat. Et was een schilderachtig stokkien netuur. Aj' uut de Sparrebos op Lapstra's heide

kwammen, lag et naor de Lende-toe, wat in de leegte, mit an de iene kaant een peer machtige klaeters en an de hoge westkaante een stokmennig kroeme dennen, rond een koele.

Oolde meensken wussen te vertellen, dat daor, hiel vrogger, een schoelplak van Jan Hut staon hadde. Die Jan Hut was de anvoerder van een geveerlike roversbende die de Stellingwarven onveilig maekte. Pattie luden zeden, dat hi'j zien heufdkertier op Keuningsbargen achter Hooltpae had hadde. Daor ston een reusachtige iekeboom, die wi'j de Jan Hutteboom nuumden. As de grond daor te hiete onder de voeten wodde, gong hi'j naor iene van zien schoelplakken die hi'j hier en daor hadde.

Mar we zatten bi'j Klaos en Wuup an de thee en klassineerden over van alles en nog wat. We hadden Klaos zien loon uutbetaeld en Wuup hadde de riks mitien opstreken en in heur geldbuultien glieden laoten. Ze kon 't best bruken, want et was een betunen tied. Zo onder 't praoten deur leuten we oons ontvalen, dawwe nog evenpies bi'j de Dobbe langes wollen, as oolde Jan Hulzinga d'r niet was. Die huurde et visrecht en wol d'r beslist gien aanderen hebben te neuzen.

Doe Klaos heurde wawwe van plan weren, wodde hi'j ernstig en zee: "Jongen, wees veurzichtig! Et deugt daor niet! Zorg daj'm d'r niet in valen, want jim kommen d'r nooit weer uut. D'r is al es iene in verzeupen; die hebben ze nooit weeromme zien. En et schient d'r ok te spoeken." Now kwammen we wel vaeker bi'j de Dobbe, want Jan Hulzinga kon d'r per slot van rekening niet de hiele dag ommedangelen, mar hadden d'r nooit wat biezuunders ontdekt. Ni'jsgierig wodden deur Klaos zien gezegde, vreugen we, wat hi'j d'r vanof wus.

Naodat hi'j een vas toppien tebak achter de koezen drokt hadde, gong hi'j d'r es goed veur zitten en begon: "Jaoren leden is d'r in Ni'jhooltpae, zo van de iene dag op 'e ere, een jongkerel te zuke raekt. Middags, nao et eten, is hi'j van huus gaon en niet weeromme kommen. Aovens laete waorschouwden zien volk de burenen en de pelisie. Et duurde niet lange, of et halve dörp was an 't zuken en hoewel et midzoemer was en de naachten dus kot en niet botte duuster, wodde de vermiste niet vunnen. De koster hadde him nog op 'e Karkelaene lopen zien, de kaant van de Boverweg uut. Dat was et laeste; daor hul et spoor op. Ok eredaegs kwam hi'j niet veur 't locht.

Mar, doe Jan Hulzinga, tegen de aovend bi'j de Dobbe kwam, om foeken uut te zetten en in zien botien stappen wol, zag hi'j, onder een wilgepolle, wat liggen. Doe hi'j beter keek, bleek et een staepeltien kleren te wezen. Netties opvolen. Hi'j docht mitien an de vermiste jongvent en zorgde d'r veur, dat de familie waorschouwd wodde. Die kwammen en

doe ze et bundeltien zaggen, was d'r klaorhied. Et weren de kleren van de verleurene en d'r rees een bang vermoeden, dat de man himzels van kaant brocht hadde. Langdurig dreggen leverde niks op. Pattie plakken weren zo diepe daj' de bojem niet iens raeken konnen. Op ere steden gruuiden scheren en daor koj' ok niks beginnen. De jongeman was en bleef vot.

Et zal krapan veertien daegen laeter west wezen, dat Knelis Mattens, jim weten him wel te wonen, an de westkaant van de Dobbe, daor es langes leup om te kieken of Jan ok mit de viskeri'je doende was. Hi'j was d'r niet en Knelis besleut om mar weer op huus an te gaon. Mit dat hi'j bi'j 't waeter langes leup, wodde hi'j kel en bleef stokstief staon. Daor, op een peer meter uut de wal, stak een haand tussen de scheren uut, de vingers kroem trokken. Et leek wel of hi'j henne-en-weer gong en wonk. Knelis wodde zo vael as een schotteldoek en de bienen begonnen him onder 't gat te flapperen. Hi'j kon gien stap doen. En die haand bleef mar winken. Et duurde mar evenpies, of Knelis kreeg zien bienen weer in bedwang en zette et op een lopen, om bi'j Jan en Margien hulpe te haelen.

Doe ze daor heurden wat Knelis zien hadde, was Jan kot van beraod en zee: "Kom mit, we moe'n d'r henne." Hi'j greep de putstok en ze zetten of. Nao een posien stonnen ze weer bi'j 't waeter, mar keken reer op, want de haand was vot. D'r was gien spoor van te bekennen. Ze perbeerden of ze wat an de puthaoke kriegen konnen, mar et dee gien vertuten en dat bleef zo. Van de jongeman is nooit meer wat verneumen.

Een maond of wat laeter, op et aende van een mooie, warme naozoemerdag, stapten Fokke Meinen en Jan Roelofs de Sparrebus uut op Lapstra's heide. Ze weren van doel om in de Dobbe stiekem wat zethoeken en aolemikken uut te zetten. Dat deden ze wel meer en brochten op die meniere wel vaeke een maoltien aol of een snoek thuus. Dat was mooi mitneumen. Et was netuurlik streuperi'je; mar och, ie mossen niet al te nauw van geweten wezen. De vis smaekte d'r lieke lekker omme.

De mannen weren now op 'e heide. Et was lochte maone en et leup tegen middernaacht. Krek doe ze de hekkedam naor de Dobbe deur weren, wodde heur oge troffen deur een eigenaorig verschiensel. Boven de haege, die in 't waeter opleup, zweefde een witte wolke, of eins meer een nevel, in de vorm van een meens, mit een wiede jurk an.

Verheerd bleven de jongkerels staon en keken naor de gedaonte, die zachies henne-en-weer wiegde. Et leek wel of hi'j an 't daansen was. Een mooi, mar beklemmend gezichte. D'r was gien zochien wiend en toch was 't inienen krek of de verschiening deur een luchtstroom votblaosd

wodde, naor de Jan Hutte-koele toe. Daor bleef hi'j tussen de kroeme dennen hangen, deinde wat op-en-daele, beug een peer maol naor de grond as zocht hi'j wat en kwam doe weer in beweging, recht op et plak an waor as de streupers stonnen. Die waachtten niet tot et spoek, zo kuj't wel numen, an heur toe was, mar kreupen aachter een birkepolle. Bange en ni'jsgierig keken ze toe, wat of d'r gebeuren gong. Rustig zwevende kwam et ding naoder, maekte zo now en dan een ziedspronkien en dreef dichte bi'j de birkepolle langes. Et hadde dudelik et pestuur van een meenske, mar was zo dunne daj' d'r deur henne kieken konnen. Mit dat et veur de polle was, heurden de mannen een klaegelik geluud, dat wel uut de veerte leek te kommen en vot d'r aachteran een diepe zocht. Wieder gong et, de reed langes, op et stokkien hoogvenemoeras an dat midden op 'e heide ligt en daor begon et daansen opni'j. Soms sierlik en dan weer in muuilike bochten wringend. Doe inienen wodden de hanen omhogens steuken, as in een smekend gebed en rekte de wolke him uut tot een lange, dunne strepe van wel vuuf meter hoge. D'r klonk een schrill, jammerend geluud en op 't zelde stuit was et spoek vot.

De manluden, die weer staon gaon weren, stonnen as an de grond naegeld. Nog gien tel laeter soesde d'r wat bi'j heur langes en klonk d'r een peer keer een rauwe kreet: oehoeoe! Dat wodde Fokke te maans; de zenen wodden him de baos. Hi'j greep de zak mit streupersspullen en kletterde de heide over, de Sparrebos in. Jan vleug d'r aachteran en kon him kwaolik bi'jholen. An de ere kaante van de bos kwammen ze op een zaandreed en bleven een aemeri'je staon om uut te poesten. Nog ien keer heurden ze: oehoeoe! Ze huverden en maekten dat ze zo rap meugelik bi'j de Boverweg kwammen. Et duurde niet lange of ze hadden de klinkers van de Karkelaene onder de klompen en kwammen een betien tot ruste. Ze konnen niet verklaoren wat ze zien en heurd hadden, mar wussen hiel grif, dat et bi'j de Dobbe spoekte.

In 't dörp gong elk op zien eigen stee an en et leup al tegen ienen doe ze op bedde laggen. Et wodde een onrustige naacht en eremorgens vertelden ze an heuren volk, wat ze beleefd hadden. Now, die gong de griezel over de grauwe en d'r wodde die dag hiel wat over ofpraot.

Aovens, bi'j Pieter Lapstra in de harbarge, wodde et verhael nog es in geuren en kleuren opdist. De stokmennig manluden die d'r zatten, heurden et mit eupen mond an en d'r wodde lange en bried over praot. De meersten weren van miening, dat et wel van doende hebben zol mit de jongkerel die op zoe'n vremde maniere votraekt was. Zol et die zien geest west hebben, die daor ommezwurf en de ruste niet vienen kon?"

Klaos hul op en zochtte es. "Wie wet," zee hi'j nog. "Zo, now weten jim, waaromme aj'm daor veurzichtig wezen moeten. En now mar gauw

naor 't voetbalveld." Ja, et wodde tied. We bedaankten veur de thee en gongen d'r uut.

Onderwegens praotten we drok over Klaos zien verhael en doe we over Lapstra's laand weren stapten we wat schruten de heide op en keken mit meer belangstelling as eers, haost wat schoftig, naor et stokkien moeras an oonze rechterhaand. Daor was et spoek in niks opgaon. Wat lag et d'r now vredig henne. De knoppen an de gaegelpollen glommen in de naojaorszunne. Ok bi'j de Dobbe was et stille en rustig. Jan Hulzinga was mit de foeken doende en we besleuten om mar deur te lopen. Doe we op 'e Sparrebos angongen, zeden we niet vule. Oonze gedaachten weren nog bi'j et verhael van Klaos. Opiens bleef Herman staon en zee: "Kiek daor es," en hi'j wees naor een boom in de bosraand. Daor zat, op een takke, mooi in de sunne, een grote katoele... oehoeoe! D'r gong oons een lochien op!

Et voetbalveld hadden we gauw veur mekere en we keken uut naor de wedstried van zaoterdag. Now, die kregen we prompt mit 2-6 an de kont. Oonze club het overigens niet lange bestaon. Et voetballen sleug in Ni'jhooltpae niet an. We hebben een jaor of drie ommemodderd. Doe et kōrfballen in zwang kwam en "Vios" opricht wodde, was dat veur oons de nekslag en hebben "De Stormvogels" et zitten laoten. Speten het et me nooit, want kōrfballen is ok een prachtige sport en an "Vios" he'k mooie herinnerings overhullen.

De Lieke-bloeme

As joongien van vufe he'k es een trap van een peerd had. We hadden in die tied twee slim makke peerden en mien breur, die vuuftien jaor oolder was, leut me d'r wel es op rieden. Dat is te zeggen, hi'j zette me dan op 'e rogge van 't biest, hul et an 't helster beet en leup mit oons et laand op-en-daele. Ik hul me dan stief an de maenen vaaste en hadde een protte wille, veural as 't op een draffien gong.

Et was op een mooie veurjaarsmiddag en ik leup me te vervelen, want heit en mien breur weren van huus en mem hadde de bedden d'r uut. De dekens hongen an de liende en in de blieke lag de ledder laankuut over twee schammels en daor de bedden op. 'k Hadde d'r ok al een schoffien bovenop legen. Lekker in de zonne en dan kieken naor de witte wolken, die hoge in de locht over je henne dreven. Daor koj' van alles in zien: biesten, gezichten of schippen. Mar doe mem me daor trappeerde, mos ik d'r of, want zo werigde et spul niet goed. Jonge, wat reuk de boel fris, aj' dan aovens op bedde gongen. Nao een ekstra wasbeurte en mit een schone haansop an leut ie je zaolig in de frisse veren zakken en sleupen as een roze. Mar 't wende gauw en een dag of wat laeter was alles weer as vanoolds.

Now leup ik op 't hiem omme te dangelen en hadde mien slinger niet, want d'r was gieniene om mit te speulen of te gen te praoten. Ja toch, daor stonnen de peerden mit de koppen over 't hekke naor me te kieken. Ze kenden me wel, want ik moch ze aovens altied een stokkien koeke geven as ze op 'e stal mossen. Ik leup d'r henne en doe 'k dichterbi'j kwam, stakken ze de koppen naor me uut. Ze dochten zeker dat ze wat kregen. Mar ik hadde niks en aaide ze mar es over de snute. Dat dee 'k wel vaeker, want dat vel was zo lekker zaachte; krek flewiel. Ze vunnen et wel goed en haffelden wat op mien vingers omme.

Hoe 'k et in de hassens kreeg wee'k niet meer, mar inienen ha'k nocht om een aentien rieden te gaon. Et leek me hielendal niet muuilik, want ik hadde d'r al zo vaeke op zeten. Ik zol de zwatte ruun mar nemen; die ston mooi bi'j 't hekke langes. A'k daor tegenop klauterde, kon 'k makkelik op zien rogge zitten gaon.

Mar 't kwam eers uut, want doe 'k de maenen beet greep om et bien d'r over henne te slaon, glee ik d'r an de ere kaante of en kwam tussen de peerden te lane. Die schrokken, gooiden de kont in de hoogte en draefden et laand in. 'k Dee me eins hielendal niet zeer. Mar doe 'k overaende zol,

gong dat niet, want ik kon op mien linkerbien niet staon. Wat doeje' in zoe'n geval? Krek: raozen! En dat he'k zeker hadde daon, want inienen was mem daor. Ze zee da'k uut de modder kommen mos. Mar doe ze in de gaten kreeg, da'k et niet kon, dee ze de hekke eupen en dreug me in huus. Gelokkig kwammen heit en mien breur ok krek de dam op en die zaggen wel dat dit gien anstelleri'je was. Doe 'k verteld hadde wat d'r gebeurd was, mos mien breur him verstrupen en op 'e fiets naor Wolwege om de dokter te waorschouwen. Ja zo gong dat vroeger. In hiel Ni'jhooltpae was doe nog gien tillefoon te vienen.

Et was bi'jkaans twie ure laeter, doe dokter Van der Sande de dam op dri'jde en mit een bos latten onder de aarm en et koffertien an de haand tot de deure in kwam. Et was een nittelig mannegien en slimme kot veur de kont. Ik was bange veur him, want hi'j hadde al es een peer keer zegd, dat mien mangels knipt wodden mossen en hi'j wol me altied in de keel kieken. Hi'j legde me dan een lepelstaele op 'e tonge, drokte die naor beneden en zee, da'k aaaaa zeggen mos. Dat knippen gebeurde doe nog in Liwwadden.

Deurdat de verdoving uut mien bien wegtrok en uut benauwdens veur de dokter begon 'k allemachtig te krietten en raosde om mem. Die perbeerde me rustig te hollen, mar kon wieder niks doen, want ik mos uut de kleren en wodde op 'e keukentaofel legd. Dokter begon veurzichtig et bien te bevulen en bevun, dat et krek boven de kni'je breuken was. Dat wodde op bedde liggen. We mossen mar op een weke of tiene rekenen en daaromme was 't et beste, da'k mar in de slaopkaemer beneden kwam. Dan hoefde mem niet altied de trappe op-en-daele. Dat gaf nog een protte trammelaant. Et ienpersoons ledekaant mos van boven kommen en wodde in de slaopkaemer bi'jzet. Zo lag ik mooi bi'j onze volk.

Doe et ledekaant mittertied teplakke ston, kon de euperaosie beginnen. Ik wodde op 'e rogge op bedde legd, mit inkeld een hempien en een bloese an. Bi'j et bien kwammen vier spalken langes: iene an weerszieden en iene an de onder- en boverkaante. Et hiele zaekien wodde stief in de wiensels en de pleisters zet. Onder de voetzole kwam ok nog een lattien. Boven et voetenaende van 't bedde wodde een ketrolle in de zoolder dri'jd. Daor kwam een kore over henne. Dat wodde an 't plaankien onder mien voete vaaste maekt en an 't aandere aende kwam een poede mit zaand te hangen. En daor lag de peerdrieder in zien blote gat. Gelokkig wodde d'r, zo goed en zo kwaod as 't gong, een deken over henne legd.

Et was al tegen zeuvenen, doe dokter Van der Sande weer op huus an gong. Dat was now nog es, wat ze tegenworig "eerstelijnszorg" (hulpe uut de eerste haand?) numen.

Zo he'k negen weken legen. Pissen in een flesse en poepen op een oude kraante.

Aj' vandaage-de-dag zoks kriegen, hej' in de kotste keren de ziekenauto veur de deure en bij' binnen 't ure in 't Vene. Foto's maeken, gips d'r omme en mit een peer ure bij' weer thuus. Aanderedaegs hompel ie al op krokken om huus.

Mar doe was 't eers. Moej' je de toestaand van zoe'n moeder indaenken. Een huusholing van vier personen en dan in de slaopkaemer nog een kiend op bedde, dat dag en naacht verpleging neudig hadde. Een kiend dat him op et laeste stierlik verveelde en op elk mement andacht vreug en doende hullen wodden mos. Rollen oold behang he'k vol tekend en krast. Toch gong de schoonmaek ok nog deur, want ik herinnere me, dat ze op een middag mit et kammenet in de veurkaemer doende was.

Aandere jaoren wa'k daor niet bij' weg te slaon, want uut de laegies kwammen een protte interessaante dingen. Now lag ik d'r deur de eupenstaonde deure naor te kieken en om me wat te doen te geven, kree'k een stokmennig dingen om mit te speulen: een zulveren pepermuntdeusien, een porseleinen ooldeklonieflessien en een foto-album. Die kwammen van mien grootmoeder van memmen kaante. Ok gaf ze me nog vier keuperen bikkelties. Daor speulden de kiender vroeger mit. Mem hadde die es op heur jaordag kregen van de dochter van de burgemeester, die naost heur in de schoelebaank zat en waor ze wel mit speulde. Ze woonden in die tied in Makkinge en dat was doe et heufdplak van Oost-Stellingwarf.

De meeste kiender hadden botten bikkels. Dat weren hadde dingen (kootbotties), die in de poten van geiten, schaopen en hatten zitten. Kiender van meensken die 't wat beter doen konnen, hadden vaeke keunstabikkels. Die koj' in de winkel kopen. Et weren hiele mooie kleinties van keuper of tin.

In et blad *De Ovend* van de Stellingwarver Schrieversronte van oktober 1975, dadde jaorgang, no. 5 blz. 17, beschrift Jannes Nijholt, hoe et bikkelspul om 1800 henne speuld wodde. Mar et spul is slimme oold. D'r is een gezegde: zo oold as de weg naor Rome. Now, et bikkel-spul is nog vule oolder, want in et boek *Het dagelijkse leven in et oude Rome*, schrift Jérôme Carcopino dat et bikkelen al in de vuufde ieuw veur Christus in zwang was. Hi'j beschrift ok hoe et gong, en d'r staot een ofbeelding bij' van een kleine schildering op marmer, waor as bikkelende maegies op staon. (Prisma-boeken no. 360)

Mit et foto-album he'k me ok een tied vernuverd. Et was een mooi ding. De buteromslag was van gruuun flewiël en de zwatte blaeden weren goold-op-snee. D'r zatten allegere petretten in van meensken mit donkere

kleren an, die je star en ernstig ankeken. Ik kende d'r gieniene van en as mem dan zee: dat is tante die of omke zo, kon 'k et kwaolik geleuven, want as ze es bi'j oons over de vloer kwammen, zaggen ze d'r hiel anders uut. Veur in et album lag een platdrokte, pepieren bloeme. Mem zee, da'k oppassen mos, dat die niet verrinneweerd wodde, omdat et een biezondere bloeme was. Doe 'k vreug: "Waoromme dan?" kree'k as bescheid, dat et een Lieke-bloeme was, mar da'k nog te klein was om dat te begriepen en dat ze me dat laeter wel es vertellen zol.

Et was al hiel wat jaoren laeter, ik was al een jongkerel wodden, da'k weer es in et oolde album zat te neuzen en daor nog es die Lieke-bloeme onder ogen kreeg. Doe scheut me in 't zin, dat mem me es zegd hadde, dat ze me, a'k groter was, wel vertellen zol, wat daor veur biezunders an was. Ik vreug heur d'r naor en doe dee ze me dit verhaal:

Liek as et in patten van Friesland en Overiessel in strenge winters, as d'r overall ies lag, een tradisie was om een schaetstocht naor De Kuunder of Ooldemark te maeken, trok d'r uut et midden en oosten van oonze perveensie en streken uut Grunningerlaand en Drente een protte jongvolk naor De Lieke. Ok uut et oosten van de Stellingwarven wodden d'r wel tochten henne maekt. Meren en poelen weren dan ommetoverd tot iene grote iesvlakte van kieme tot kieme. As 't dan mooi stil en zunnig weer was, zwierden de schaetsers van alle kaanten op 'e Lieke an. Morgens gongen ze al van huus, om pas tegen duuster weeromme te kommen. In et plak zels was 't een drokte van belang. Koppels jongvolk en stiefgeaarmde peerties trokken deur 't dörp op 'e harbargen an om wat te drinken, te eten en te daansen. Et was een fleurige boel. D'r wodde een protte wille maekt. Mennig trouwd peer is daor an mekere raekt. En as et in de middag weer op huus an gong, wodde d'r eerst een Lieke-bloeme kocht, as herinnering en bewies daj' d'r west weren. Et weren keunstige pepieren bloemen, die pattie meensken in heur vri'je tied maekten en dan verkochten om wat bi'j te verdienen.

Iene van heur breurs hadde die tocht ok es mit zien kornuten maekt en doe disse bloeme mitneumen. Zels hadde ze op een hiel aandere maniere hugens an zoe'n tocht. Dat was uut de tied dat ze as jongemeid nog in Makkinge woonde. Ze was daor lid van de teniel- en reciteerclub *Het ontluikende bloempje* en hadde doe in et Fries es een vas veurdreugen, dat *De Liekeblom* hiette. Et gong over Marijke, een knappe boeredochter, die an de kaante van de Terkappelster poelen woonde en et mit de vri'jers slimme krek nam. Mit heur blonde vlechten en de blauwe glaans in de ogen, leut ze et hatte van de jongventen uut de wiede omtrek hadder slaon. Mar as ze heur vreugen of ze zin hadde om een schaetstocht mit heur te maeken, sleug ze dat lachende of. Tot op een dag Ids kwam en

heur vreug. Doe zee ze ja. Et was een boerezeune; een aorige, knappe vent, waar ze al een hiele tied een ogien op hadde. Mit nog een peertien praotten ze of, eredaegs een Lieke-bloeme haelen te gaon.

Mar eremorgens bleek, dat in de naacht et weer ommesleugen was. De locht was zwaor bewolkt en d'r wi'jde een vochtige wiend uut et zuden. Doe heit van de ofspraake heurde, was hi'j min te spreken. Hi'j hadde al zomennig jaor acht op et weer sleugen en vun et slimme onverstaendig om onder zokke omstaandigheden zoe'n tocht te maeken. Marijke lachte d'r omme en wol niet luustren. "Ids vint, dat et nog best kan en as hi'j et zegt, is 't vaaste nog wel vertrouwd." Mem is et mit heit iens en perbeert heur omme te praoten. Mar ze krigt gien vat. Heit zit nots veur him henne te kieken. Ze gaot et tegenworig. Et jongvolk is baos. Die moej' niet mit goeie raad ankommen. Now, dan moe'n ze 't zels mar weten! Hi'j zal d'r mit gien woord meer over reppen. Mar as ze verzoepen, zal gien meenske een traone bi'j him zien. Hi'j het een hadde kop!

Een ure laeter zwieren de twee peerties, mit witte vlinders in de boek, over de stille baene. Nog ligt de winter over de lege lanen en et weer liekt wat helderder. Mit fosse streken gaot et op 'e Lieke an. Ze blieden d'r een posien, eten en drinken wat en kopen dan een Lieke-bloeme, die ze op 'e bost spelden. Dan zetten ze lachende en gekjaegende weer op huus an.

Mar et weer is hielendal ommesleugen. Et dujt best en et ies begint zuver al wat in te snieden. Een lauwe westenwiend slat heur in 't gezichte en remt de vaort nog meer of.

Zachiesan ploeteren ze wieder op 'e ienzeme vlakke. 't Wodt al haost schiemerig en ok nog mistig; een mist, die van lievelao zowat in motregen overgaot. D'r wodt haost gien woord meer zegd. Ze wo'n benauwd. Bange om te verdwaelen in de mist en et duuster, die heur meer en meer insluten. Bange veur et donkere waeter, dat onder et brosse ies kolkt. En nargens meer een meenske, een lochien, een dörp of een boerderi'je te bekennen. Allienig mar die ondeurzichtige mist waar aj' tegenan rieden. Et is allerdeegst uutkieken, want de gemaelen bin in warking en d'r kun wel es wakken in 't ies valen.

Ok thuis slat de benauwenisse toe. Heit knipt de lippen stief op mekeer en mem durft niks te zeggen. Mar in een hoekien van de keuken biddet ze stille en vurig tot de Here, om de kiender beholen thuis kommen te laoten.

Een schoft laeter heuren ze wat bi'j huus langes gaon en wodt d'r bi'j de buterdeure "volk" reupen. As ze d'r henne stroezen, slat et hatte heur in de keel. Daor staon een peer donkere gedaonten. Et bin boeren uut een dörp uut de buurte. Ze hebben een slee bi'j heur en daarop ligt, onder een

peerdedeken, Marijke. Op heur maantel zit nog de Lieke-bloeme. Mar et gezichte is wit en vertrokken in doodsnoed.

Een dag of wat laeter beieren de klokken over 't dörp.

Dit is 't verhael zoas 't mi'j huugt. Mem kende de Friese tekst van et vas ok nog en het et doe nog een keer veudreugen. Ik hebbe d'r nog een peer riegers van in 't heufd. Et begon zo:

De Lieke-blom

Op et lytse doarp Ter Kaple

Stie alear ús âlders hûs

Frede wenne der en wille

Yn dy âlderwetske klûs

Iene van de leste riegers was:

't Is treurig mei Marij,

Verdronken yn'e mar.

De bikkelties liggen bi'j oons op 'e schostienmaantel en et pepermuntdeusien en et oolde klonieflessien staon in 't glaezekassien. Et foto-album is bi'j mien zuster, mar de Lieke-bloeme is vot.

Hoe een Kollumer kiepe in Den Haag kwam

As de meitied weer in 't laand is, slaon we krek as alle jaoren nao de Twiede Wereldoorlog, weer an 't herdaenken, om de herinnering levend te holen an alles wat d'r in die benarde jaoren an ellende over oons henne kommen is. Et is de tied van bezinning. De dooien wo'n herdocht en de kraanten, radio en tillevisie doen alle muuite, om oons op et hatte te bienen dawwe zoks nooit weer hebben moeten. En, alhoewel de wereld bastens vol waopentuug en vernietigingsmiddels zit, is et an now toe niet zoveer kommen, dat de grote supermachten mekaander in de haoren vleugen binnen en is oons een atoomoorlog bespeerd bleven. Mar aj' et wereldgebeuren goed volgen en naogaon op hoevule plakken as d'r vochten wodt, gaon je de haoren overaende staon.

De waopenfabrikaanten beleven goolden tieden en lachen in heur voesien. Ze doen alle muuite, de vlamme branende te holen en via de poletiek et vuur op te stoken. Zo blijft de winkel dri'jen en rammelt de kassa. Ruslaand perbeert, hulpen deur zien satelliet-lanen, over de hiele wereld zien idenen ingaank te doen vienen en zien macht uut te breiden. De kapitalistische lanen, onder anvoering van Amerike, stellen heur daor mit alle middels tegen teweer.

Overal wo'n deur beide perti'jen waopens en goed henne pompt om terrein te winnen of niet kwiet te raeken en as 't evenpies kan, d'r ok nog an te verdienen. Et begint d'r op te lieken, dat in beide lanen de regeerders heur bewust wodden, an hoe'n dun draotien de zonuimde wereldvrede hangt.

Now 't in Ruslaand wat milder wodt en de ni'je regeerders inzien, hoe belangriek goeie poletieke en ekonomische banen mit de rest van de wereld binnen, is 't te hopen dat de ofspraoken om de kernwaopens veur 't grootste pat op te roemen, vertuten doen. Want, wat moe'we mit die troep? Waor is 't goed veur, zovule te hebben, dat de eerde tientallen maolen vernietigd wodden kan? Oproemen! Vot d'r mit! Want, meensken, ie moe'n d'r niet an daenken wat oons boven 't heufd hangt, as ien of aandere gek de kaans krigt de rooie knoppe in te drokken. Daor kon de Twiede Wereldoorlog wel es kienderspul bi'j west wezen. Doe weren d'r, naost alle ellende en ongemak, nog wel es dingen, waor aj' aachternao omme lachen konnen. Krek as die keer, da'k mit mien kollega Pieter een dienstreize naor 't noordoosten van Friesland maekt hebbe.

Et was in de veurhaast van 1943. Ik was doe in dienst van de

Riekswaeterstaot in Den Haag en mos riegelmaotig et laand in om terreinverkenning te doen of mit waeterschopsbestuurders te praoten. Meerstal duurde zoe'n reize een weke. Pieter warkte op 'e administraosie van et bero en reisde niet. Et was een maegere jongvent van bi'jkaans twie meter. Hi'j was altied rops in 't lief, want et eten begon krap te wodden in 't westen. Op 't plattelaand vul et nog wel wat toe. Om Pieter wat beter en meer voer toe te kriegen, wodde d'r een anleiding zocht en vunnen, om him ok es mit op 'e reize te sturen. Disse keer zollen we veertien daegen vot blieven.

Et gong naor Kollumerlaand en Griepskarke en omkrieten. We stapten op een maendagmorgen tegen negenen op 'e trein en kwammen in de naomiddag, via Liwwadden, in Butenpost an, waor we uutstapten om van daor uut naor Kollum te fietsen.

Reizen was in die tied een hiele onderneming en lange niet zonder geveer. D'r was nog wel een dienstregeling, mar daor kwam niet vule van terechte. Et treinverkeer wodde slim ontregeld deur de allieerde jachtvliegtugen, die inienen uut de wolken deuken en perbeerden de lokomotieven stokkend te schieten. As d'r een anval was, stopte de trein en zochten de machinist en de stoker een veilig hennekommen in de onderwal van de spoorbaene. Dat kon, want de vliegmesienen vleugen d'r eerst altied een keer of wat over henne om te waarschouwen. Mislokte de anval, dan koj' nao een posien weer wieder. As 't raek was, mos d'r eerst een aandere lokomotief kommen om et zaekien vot te slepen.

Aj' overstappen mossen, was d'r meerstal gien ansluting en op 'e stations schalden de luudsprekers an ien stok deur, om de reizigers te infermeren en de boel gaonde te holen.

Mar hoe dan ok, we kwammen in Butenpost an, haelden oonze fietsen uut de begasiewaegen en reden naor Kollum, waor we in De Roskam onderdak hebben zollen. Pieter ree op antiplof-banen. Dat weren stokken rubber, die uut een oolde autobuterbaand sneden weren en om de velgen te passe maekt. Binderbanen zatten d'r niet in en et trapte slimme zwaor.

De hotelhouder, Gjalt van der Veen, hadde al es naor oons uutkeken, want we hadden veuruut plak bespreuken. Hi'j hiette oons welkom, keek Pieter es an en zee: "Now, meneer, jow meugen wel goed bi'jvoerd wodden, want jow lieden niet bepaold an vetzocht. De tied is wel krap, mar we zullen d'r an doen wawwe kunnen. Luxe maoltieden kan 'k jim niet veurzetten, mar we kennen gelokkig nog gien gebrek."

Dat dee ok wel blieken, doe et maol opdaon wodde. We kregen een bottien sop veurof en doe volop stampot zoerkool mit spek en nog een schaole mit bakte vleisribbegies d'r bi'j. Pieter kon zien weelde niet op. Hi'j vul as een hongerige wolf op et eten an en schraanste tot hi'j niet

meer kon. Mar dat was nog niet alles. D'r was ok nog zutemelkse bri'j van zelsmaelde tarwe, waor as Pieter ok nog es rejaol van opschepte.

Nao 't eten besleuten we een posien rusten te gaon, want d'r was veur die dag toch niks meer te verhapstokken. In de loop van de aovend wollen we et pergramme veur eredaegs nog es deurkieken en bepraoten. We haelden oonze begasie uut de hal en Van der Veen brocht de spullen naor boven.

Ik hadde een koffer en een aktetas en Pieter een rogzak. Dat was een arfstok van zien vader, die een peer jaor leden sturven was. De man was doomnee west in Zeist. Zien vrouw was al een jaor of wat eerder wegreaekt.

De kaemers in De Roskam weren ienvooldig inricht. Et meer as driehonderd jaor oolde paand ligt an de nog vule ooldere krusing van weg en waeter, midden in et oolde hatte van Kollum. Tegenworig is et gien hotel meer. Gjalt van der Veen het et in 1958 overdaon an Bonne Hof en die het d'r tot 1973, deur zien bekende weddenschoppen, veur hiel wat leven in de brouweri'je zorgd. Hi'j brouwde ok de bekende Kollumer Berenburg.

Vandaeg-de-dag is et paand eigen an de woningbouwveriening "Kollumerland" en zitten d'r een kefé-restauraant en acht mederne kleine wonings in. Et uterlik is beweerd bleven.

Nao oonze rustpauze gongen we naor beneden, om in de jachtweide wat te drinken en de stokken nog es deur te nemen. An de stamtaofel zatten een stokmennig manluden te kaorten. Pieter en ik vunnen, mit oonze papperassen en stafkaorten, een plak an een taofel bi'j iene van de raemen.

Wiels we daor zo doende weren, wodde d'r al es ni'jsgierig oonze kaant uutkeken en et duurde niet lange of iene van de mannen, die ze Sjouke nuumden, kwam overaende om pissen te gaon, en leup kwieskwaans bi'j oons langes. Doe hi'j weeromme kwam, bleef hi'j naost oons staon en zee: "Dat zicht d'r nogal geleerd uut. De heren bin zeker van 't kedaster?"

Om niet al te ofstaandelik te doen, legden we him mar uut, wie we weren en wawwe daor in de buurt te doen hadden. "Zo, zo; hielendal uut Den Haag!" Now, daor zol 't vandaeg-de-dag ok wel gien vetpot wezen. Nee, dat was 't beslist niet. Et omgekeerde was waor. D'r was an alles gebrek en veural et eten wodde slimme krap. Dat leek hier aorig roemer. Ja, op 't plattelaand gong 't nog wel. En d'r was ok nog wel wat te koop. Zo wus hi'j bi'jglieks wel iene, die een mooie aachterboolte van een hokkeling te koop hadde. As de heren d'r f 75,- an besteden wollen, kon hi'j d'r wel veur zorgen.

Zwatte haandel dus! Pieter hadde d'r wel oren naor en maekte een ofspraoke mit him. Et vleis zol vrijdag over een weke aovens in De Roskam ofleverd wodden. Wij wullen donderdagmiddag naor Griepskarke ofreizen en hoopten dan de woensdag d'r op weer in Kollum te wezen. Zo tegen een ure of half elven gongen we op bedde.

Pieter het die naacht niet vule slaop had, want et zaedzeme maol lag him barre zwaor op 'e maege. Toch smaekte et brood him eremorgens weer best. En d'r was volop.

De kommende daegen deden we oons wark en reisden donderdag in de naomiddag of naor Griepskarke. Et was een hiel aende op 'e fiets en we weren bliede, doe we bi'j hotel Gorter oonze twiewielers in de deurreed scheuven. Ok hier wodden we hattelik ontvongen. De zaeke wodde dreven deur et echtpeer Gorter, daorbi'j hulpen deur de dochter Iefke en een stalknecht. Die verzorgde de peerden en et hiem, want d'r was ok een hingstehoolderi'je an verbunnen. De verzorging was hier ok poer best; dat Pieter kon zien hatte mar ophaelen.

Deur oons wark kwammen we in de kunde mit de opzichter van de Stadsdomeinen van Grunningen. De stad Grunningen bezat van ooldsher utgebreide laanderi'jen en plaetsen, die her en der over de hiele perveensie laggen. Dat weren de zonuimde stadsdomeinen. Et kontakt tussen de huurders en de rentmeester van de stad leup via de opzichers, waor as d'r iene van in Griepskarke woonde.

Disse zwiegzeme man, die hielwel wus dat et eten in 't westen slimme krap was en wel zag, hoe Pieter d'r an toe was, zorgde d'r veur, dawwe ieder vuventwintig pond beste tarwe en twee flessen zelspate koolzaodeulie kregen veur een schoppelik prisien. Veur de tarwe gavven we elf centen et pond en een fesse eulie gul een rieksdaelder.

We hadden een beste tied daor in Griepskarke. Et was mooi naojaorsweer en et wark gong oons vlot van de haand. Iefke en heur moeke verwenden oons zovule as ze konnen. Pieter begon d'r beter uut te zien. Et verblijf in de butenlocht gaf him wat kleur en et goeie eten dee ok zien uutwarking. Hi'j begon aorig glaanziger te wodden. Woensdagmiddag trokken we, bepakt en bezakt, weer op Kollum an en hadden et de rest van de weke meer as best in De Roskam.

Donderdag nao de middag hadden we een ofspraoke mit de veurzitter van et waeterschop "De Polder van Kollumerland en Nieuwkruisland". Omdat we him niet wussen te wonen, vreugen we an de hotelhoolder, waor we de man zuken mossen. Hi'j hiet Feitsma. "Och heden," zee Van der Veen, "dat is oonze burgemeester. Die kon wel es op 't gemientehuus wezen. En as hi'j daor niet is, zal hi'j wel op zien boerderi'je wezen. Die ligt an de weg naor Kollumerpompe, an de rechter kaante. Et

is een prachtige plaetse: de mooiste uut de hiele omkrieten. Mar pas een betien op jim woorden, want et is een man van de "ni'je odder". Beslist gien kwaowie kerel, mar ie kun nooit te veurzichtig wezen. Oonze oolde burgemeester is mit pensioen gaon en doe hebben de Duutsers him ansteld. Mar we bin d'r niet slecht mit of. Hi'j dot zien best en perbeert zo goed as 't gaot veur zien bevolking op te kommen."

We bedaankten de hospes veur zien waorschouwing en zeden, dawwe d'r ommedaenken an geven zollen. Omdawwe de man thuus anschreven hadden, nammen we an dat hi'j daor ok wezen zol, mar we reden toch mar evenpies bi'j 't gemientehuus langes. Daor was hi'j niet en dus gong et op Kollumerpompe an.

Nao een posien kwam de boerderi'je van Feitsma in zicht en et dee blieken, dat Van der Veen niks te vule zegd hadde. Et was een imposaante plaetse en alles lag d'r netties bi'j. Om et veurhuus lag een mooie tuun, mit een briede oprit van de weg of. De dam wodde bebroond deur een dubbel smeediezeren hekke en om et gehiel henne leup een briede grachte. Et bedrieffgedielte hadde een appatte reed.

De ontvangst was hoffelik. Et weren rustige meensken, uut de hoogste boerestaand, waor as de veurnaemhied of straolde. Over poletiek leuten ze heur niet uut en wi'j liekemin. Op oonze vraogen kregen we vlot bescheid en nao ofloop wodde d'r thee dronken mit zelsbakte cake d'r bi'j. Feitsma was een man van gezag, dat koj' an alles marken en zien vrouw was een tenger meenske, mit een veurnaeme uutstraoling, die onder de laandaodel niet misstaon zol.

Nao de theedrinkeri'je was et ofscheid ok weer hoffelik en doe we op 'e fiets zatten, hadden we 't d'r over, hoe zunde of et was, dat die meensken de verkeerde kaante anhongen. Hoe zol et nao de oorlog mit zokken oflopen? Dat bin we nooit geweer wodden.

We mossen nog wat opmetings doen bi'j de pooldermeule en daor kochte Pieter van de mulder nog een vette slaachtkiepe. Et biesien kwam in de fietstasse en wodde vri'jdagaovend in De Roskam slaacht en zoolten. De nekke wodde naor binnen steuken en de poten bleven d'r an. Tegen een ure of achte kwam Sjouke ok mit de rookte achterboolte anzetten. Die zag d'r goed uut. Van lievelao hadden we een aorig veurraotien op oonze kaemers staon en omdawwe eremorgens om 9 ure ofreizen wollen, wodde et tied d'r ommedaenken an te geven, hoe we et spul vervoeren zollen, want ie mossen oppassen daj' d'r niet mit snapt wodden.

Op et plattelaand struunden de Grüne Polizei en de laandwaachters omme en in de treinen hullen konterleurs en de Sicherheitsdienst de boel in de gaten. As ze je trappeerden mit et klaandestien vervoeren van

etensworen en zo, koj' d'r op rekenen daj't spul kwiet weren en leup ie de kaans daj' oppakt wodden.

Zels ha'k daor wat op vunnen. Ik stopte et spul gewoon in mien koffer, plakte d'r een peer dienstenveloppen op en gaf et op 't station as reisbegasie op. Et gong dan in de begasiewaegen mit, krek as de fietsen. An 't aende van de rit gaf ie je ontvangsbewies of en koj' de boel mitnemen. 'k Hebbe d'r nooit spul mit had. Mar Pieter hadde gien koffer en dus mos d'r wat eers op bedocht wodden.

Wat is een meenske toch vieningriek! De achterboolte gong in de rogzak en dan kon d'r an weerskaanten nog juist een flesse eulie naost. As Pieter et ding wat schieve op 'e rogge gaspte en zien wiede jaegersjasse d'r over henne an trok, leek et krek of hi'j een prachtige bochel hadde. Veur de tarwe vunnen we ok wat uut. We deden twaelf pond in elke piepe van Pieter zien pofbroek. Vroeger nuumden wi'j zoe'n ding een drollevanger. 'k Hebbe d'r zels ok nog in lopen. Om gien lekkeri'je te kriegen, kwam de pyjamabroek d'r onder en bunnen we de piepen mit touwgies dichte. Doe bleef de kiepe nog over. Die lag mit de poten stief bi'j vrouw Van der Veen in de keuken. Ie konnen et ding muuilik bi'j de broek in stoppen en de rogzak was vol. Hoe mossen we daor mit an? Hier kwam de hotelhouder mit de oplossing. Et ei van Columbus! Hi'j zee: "As we de onderstokken van de poten ofhakken en de kiepe in pepier pakken, is 't krek een bos bloemen." Wat een idee! Ie mossen d'r mar op kommen. Vrouw Van der Veen vun in een oolde kleredeuze nog een peer vellen vloei pepier en daor wodde et biesien zorgvuldig in pakt. De poten wodden ok ommewikkeld en daor kwam een touwgien omme henne. Doe haj' een mooi haandvat.

En zo zetten we morgens of naor Butenpost om daor de trein te nemen. De kiepe bongelde as een bos bloemen an 't stuur. Et afscheid van de Van der Veen's was hattelik. Ze wollen ok hielendal gien distribusiebonnegies hebben.

De reize vul Pieter barre tegen. Op zien antiplofbanen mos hi'j toch al zwaor trappen en mit die tarwe in de broek kwam et d'r nog meer op an. Ik kon ok niet mit him ruilen, want hi'j hadde een ekstra hoge fiets, waor ik nooit de trappers van ofrekken kon. Et wodde een wedstried mit de tied, mar we reddden et op. De trein uut Grunningen naor Liwwadden was krapan een kertier te laete, dat we hadden nog een schoffien tied over om uut te poesten.

We besleuten veur disse keer mar twiede klasse te reizen. Daor was et meerstal niet zo vol en, naor we dochten, de kaans op kontrole kleinder. Veur de jongeren onder oons is 't wel goed, om evenpies te zeggen, daj'

doedestieds drie klassen in de trein hadden. De dadde klasse hadde meerstal hoolten baanken of gruuun keunstleer. In de twiede zat ie op gruuun pluus en aj' eerste betaelen konnen, zakt' ie weg in rood-pluzen kussens.

Doe Pieter him, mit stramme schonken, bi'j de treeplaanke opheist hadde, leupen we et balkon over en trokken de schoefdeure van de eerste de beste coupee los. Daor zat allienig een wat deftig andoend oold echtpeer, dat mar vremd ankeek tegen die lange linter, mit de scharp uitkommende bochel onder zien jaegersjasse en de spillebienen, mit oolde soldaotekissies onder de pofbroek uut.

We gongen d'r in, zeden gedag en streken op et grune pluus daele. Ze nikten en weren te fesoenlik om lange naor oons te kieken. Ze deden d'r wieder et zwiegen toe. De bloemen kwammen op 'e baank te liggen.

Dichte an Liwwadden wol Pieter, veurdawwe overstappen zollen op 'e trein die richting Zwolle gong, nog evenpies wat waeter kwiet. Hi'j rees overaende, dee de schoefdeure eupen en wol de ziedgaank in gaon. Juust op dat stuit roegelden d'r ... rintintintin... een stokmennig tarwekorrels uut zien linker broeksbokse. Et touwgien om de pyjamabroek gong los. Mit een zwaai haelde Pieter et bien bi'j, sleug beide hanen om de onderkaant van zien pofbroek en scheut et tussenbalkon over, waor hi'j in 't husien wegwodde.

De oolden keken him vol argewaosie nao en et mannegien beug him veurover om te kieken, wat dat geluud op 'e vloer west was. Doe stotte hi'j zien vrouw an en zee: "Most es sjen, ju! Dat liket wol weet." Ze keken mi'j es aachterdochtig an, mar zwegen.

We reden et station van Liwwadden al binnen, doe Pieter weer bi'j oons kwam. Et was him lokt et lek te stoppen. De kiepe wodde van de baank viskt, we nikten en gongen d'r uut.

Et overstappen gong vlot. De trein ston al klaar. We hullen d'r toezicht op, dat de fietsen en mien koffer overlaeden wodden.

De reize verleup wieder zonder ongelokken en we kwammen in Den Haag. De kontrole vul mit. De grune pelisie mos de persoonsbewiezen zien en de konterleurs keken wat medeliedzem naor die lange sjolem mit zien bochel en de bos bloemen. Iene vreug nog of d'r soms een fesien in de familie was. "Ja," zee Pieter, "mien vrouw is vandaege jaorig!" Daor mossen ze omme lachen en ze leuten oons gaon. Ze hadden d'r gien nosie van, dat die vri'jgezel heur bi'j de poot hadde.

Zo is de Kollumer kiepe in Den Haag beland en het daor mit smaek de weg volgd, die alle eten pleegt te gaon. De rest van de etersweren het ok goed zien bestemming vunnen.

Doe 'k laeter nog een keer in De Roskam kwam, weren Van der Veen en de vrouw barre ni'jsgierig hoe 't oons ofsteuken was. 'k Hebbe heur et hiele verhael verteld en kreeg doe ok te heuren, waor as die aachterboolte wegkommen was. Sjouke hadde et uut de doeken daon, doe we vertrokken weren. Ze wussen op een keer, dat d'r in de kedaverbak een hokkeling lag. Daor hadden ze de boolten ofsmeden en die een tied in et stromende waeter van de Louwers hongen. Daornao hadden ze ze dreugd en rookt. De jongkerels hadden een protte wille had om die onneuzele stadser, die ze tegen een dikke pries zoe'n boolte ansmeerd hadden. Mar 't was Sjouke niet best vergaon. Hi'j was oppakt wegens zwatte haandel en zat in Liwwadden. Zol 't kwaod himzels straft hebben?

Pieter is van dit laeste nooit wat te weten kommen. Hi'j het d'r gien miskommen van had en: wat niet wet, wat niet deert.

Hoe vrouw Daalman hemelde

In de tied da'k nog veur de kost warken mos, zonuumd nog aktief was, woonde d'r in mien kriete, argens in de Stellingwarven, de familie Daalman. Et gezin beston uut: vader, moeder, twie vri'jgezelle zeunen en een dito dochter. Ze beboerkten, mit hulpe van een vaaste arbeider en een knecht, een mingd bedrief en konnen rekend wodden tot de meest welgestelde boeren uut de vere omkrieten. Ik mos d'r wel gauw es wezen en ik was d'r graeg, want et weren hattelike, gezellige en gaastvri'je meensken, die perbeerden an alles en iederiene recht te doen. Gien meens zol d'r een cent tekot kommen en ok an de zedelike en morele plichten wodde roem voldaan. Op wat veur tied aj' d'r ok kwammen, de koffie of thee ston altied klaor, mit een stokkien koeke of een koekien d'r bi'. Mar nooit overdaodig; want, hoewel ze vere van bekrompen weren en de goeie dingen van et leven best wussen te genieten, gong et altied montiesmaote. Gien overdaod. Aovens geneuten ze altied een glassien. De manluden een borreltien en de vrouwluden wat uut de wek.

Op et hiem, om de huzinge henne, was et ien en al bedrievighied, want de jongen hadden as hobby et holen van kleinvee en gevoegelte. D'r weren: kiepen, pauwen, gaanzen, kalkoenen, enten, doeven, knienen, dwarggeiten, kenaries en een reegeitien. Oolde Jouke en de vrouw hadden eins gien pat meer an et echte wark. Ze weren op leeftied en leefden zoe'n betien rentenierende mit de kiender vot. Jouke was een klein, snaeks mannegien, dat nog vol grollen en kwinkslaegen zat. De ondocht stak him de ogen uut en ie mossen d'r iewig en altied op verdocht wezen, dat hi'j je niet te fieter nam. As 't mooi weer was, scharrelde hi'j wat op 't hiem omme of zat op 'e baank zien piepien te roken en keek et heer en veer over. D'r ontkwam him niks. Bi'j slecht weer hadde hi'j zien plak in 't hoekien bi'j 't raem en klassineerde wat mit de vrouwluden.

Hi'j hadde vaeke van die appatte gezegden. Zo kon 't wel gebeuren, aj' bi'jglieks vreugen: "Wanneer zol 't weer nog es ommeslaon, Daalman?", daj' as bescheid kregen: "Now, meugelik mit Sunt Juttemis, as de kalver op 't ies daansen," of: "Misschien wel in 't jaor nul, as de oelen preken." 't Huugt me ok nog, dawwe et es over et al of niet slaopen kunnen hadden. Hi'j vertelde me, dat hi'j mar mit een betien slaop toe kon en naachs soms tieden wakker lag. Doe ik vreug of hi'j him dan niet verveelde, zee hi'j: "Ik daenke een protte nao en aj' dan zo liggen, mit je boek tegen de

waarme kont van je wuuf an, is dat verrekte lekker. Nog lekkerder as een waarm boltien zo uut de bakkersovend. En a'k me al es vervele, pakke ik de piete en gao daor mit speulen!"

Ok hadde hi'j een soorte van nederige hoogmoed over him. We hadden et es over et goeie en kwaoie in de meenske en hi'j vun, dat et mit himzels nog wel wat mitvalen zol. Hi'j perbeerde zo goed meugelik te leven en de keuning te geven wat van de keuning was. En doe zee hi'j inienen: "O, zeker! D'r zullen wel genog meensken wezen die beter binnen as mi'j, mar ik vule me gien haor minder."

Jouke was slimme wies mit zien vrouw en ik geleuve, dat zoks eersomme ok et geval was. "'k Hebbe een best wuuf," zee hi'j altied. "Mak en bereden in alle tuug en slimme rechtveerdig. En ie moe'n niet perberen daor de haand mit te lichten, want dan kriej't d'r over. En ik stao je d'r borg veur, dat ze dan flink et Wilhelmus blaozen kan."

Op een keer kregen we et over de poletiek en zo en ik vreug him: "Wat donkt jow, Daalman. Hoe zol 't nog es kommen mit die oolde wereld?" Hi'j keek een posien veur him uut en zee doe: "Dat zicht d'r donker uut, zee de oolde man, doe hi'j zien wuuf in 't gat keek!" En daor mos ie 't mar mit doen. Hi'j keek je an, mit ogies waor as de vonkies uut spatterden. Over zaeken waor et twiefelachtig van was hoe de ofloop wezen zol, hadde hi'j ok een biezunder gezegde. "We zullen wel zien, hoe 't beteert. Want aj' wost kopen of mit een wedevrouw lopen, gaot et vaeke mis. Ie weten nooit wat d'r in douwd is."

Vrouw Daalman was een goed en oprecht meenske, mit een dienende neture, dat heur hielendal veur de huusholing inzette. Ze was slimme geleuwig en hanteerde streng de Tien Geboden as leidraad veur heur leven. De Biebel lag altied, mit ere godsdienstige schrifturen, op een taofeltien naost heur stoel en de evangelist kwam riegelmaotig langes om heur in de verdieping van 't geleuf de weg te wiezen. Op et wereldgebeuren hadde ze een sombere kiek en ze vuulde de verwodding van et meensdom scharp an. Et was heur vaaste overtuging dat de wereld, deur de duvelse vienings van de meens, in vuur onder gaon zol. Ik hebbe mennig gesprek mit heur voerd en wodde iedere keer weer troffen deur de zuverhied van heur daenken.

Toch was ze niet zwaarmoedig in de omgaank. Oe nee, deur heur diepe geleufsovertuging en heur rotsvaast vertrouwen in et albestuur, hadde ze een soorte van opgeruumde gelaotenhied over heur. Ze zee op een keer tegen me: "Ja, mien jonge! Aj' warkelik en mit overtuging geleuven en zorgen dat de duvel je niet in zien greep krigt, kuj' gelokkig wezen en zonder zorgen leven, want alles is al veurbeschikt. Mar 't wanneer en hoe is veur oons een raodsel. Dat wet Hi'j allienig." Oolde

Jouke, die d'r ok bi'j zat, leut him nooit over zokke zaeken uut en doe 'k him vreug, wat him d'r van dochte, zee hi'j: "Wat wezen moet, moet wezen," zee Adam en hi'j sleug zien aarms om Eva henne." Zien vrouw lachte him es an en zee: "Och, oolde gek! Kuj' wel?"

Zo gleden de jaoren henne en op zekere keer heurde ik, dat d'r veraandering kommen zol. Et bewarken van et grote, oolde boerehuus wodde dochter Pietje tevule maans en de jongen wollen ok wel wat kalmer an doen. D'r kwam een aentien veerderop een rejaol burgerhuus mit een appatte schure en een peer bunder laand te koop. Ze kregen d'r onderhaans de vingers aachter en trokken d'r in, doe de varver d'r klaor mit was. De jongen konnen heur op et hiem in heur hobby uutleven en et laand wodde as pinkeweide bruukt. De arbeider kwam op 'e plaetse en kreeg et hiele spul tegen een schoppelike pries in hure.

Doe ze een posien op 'e ni'je stee zatten en goed te stoel en te baank weren, bin 'k d'r op een morgen es an reden, om te kieken hoe of de familie et maekte. Pietje was in de keuken doende en zee da'k mar deurlopen zol. Heit en mem zatten veur. Oolde Jouke zat, krek as op 'e plaetse, in de hoeke bi'j 't raem en zien vrouw troonde bi'j de taofel en leesde in de *Elisabeth-bode*. Op mien vraoge hoe as 't mit de jongeluden gong, zee Jouke: "Goed! Mar dat "jonge" kuj' d'r wel of laoten. Dat is zo staorigan verleden tied." "Hoe now," zee 'k, "wodt et soms minder mit jow?" "Och," zee hi'j en zien ogies begonnen te gleensteren, "wat za'k zeggen! Et febriekien dri'jt nog wel, mar et smit weinig meer op." "Hoe lange zoj' zoks gaanks holen kunnen?" vreug ik zo bi'j de neuze langes. "Daor kan 'k je gien uutsluutsel over doen," was et bescheid, "dat moe'j mar an iene vraogen, die oolder is as mi'j. Ik bin nog mar 78." Et wodde vrouw Daalman zeker te bar, want ze zee: "Fuj, Jouke! Now kan 't wel weer, donkt me. Spuul je mond mar es uut." "Now," zee heur man, "aj' oons iene inschinken willen, bin 'k daor best toe genegen, heur!" "Ja, dat zal wel. Ik zal jim wat natsen. Een kop koffie kuj'm nog wel kriegen. En dan moet et mar goed wezen." D'r zat niks eers op en dus wodde et koffie. We praotten nog een schoffien gezellig mit mekaander en doe mos ik weer veerder, want de baos zien centen weren niet hielendal van blik. Doe 'k op 'e fiets stapte, ha'k d'r gien nosie van dat dit praotien et laeste wezen zol, wa'k mit Jouke hadde. Zo van de iene dag op 'e aander was hi'j d'r niet meer.

Die aovend, doe ze naor gewoonte heur glassien geneuten hadden, weren ze slaopen gaon en eremorgens lag Jouke dood naost zien vrouw op bedde. Hi'j was in de slaop wegreaekt. Et was veur de hiele familie een hadde klap, want iederiene miste et gesnap van de oolde man. Mit naeme zien vrouw hadde et d'r stark mit te doen. Ze kon mar niet over et verlös

henne kommen. Zo op 't eerste gezicht gong et leven gewoon deur. Mar, aj' wat scharper acht op 'e dingen sleugen, koj' wel marken dat ze heur slinger niet meer hadde. Ze begon meer en meer te vergeesteliken en kreeg een glaans in de ogen, die eins niet meer van disse eerde was. De Biebel leek nog heur ienigste hoolvaaste te wezen.

Doe 'k weer es bi'j heur langes ree, kon 't niet eers of we kwammen over Jouke te praot, en doe zee ze: "Hi'j het een mooie dood had en het et now beter as iene van oons en ik wete wel da'k daor dankber veur wezen moet, mar ik misse him zo!" Heur lippe begon te trillen en ze gong veerder: "Ik hope da'k him gauw in de hemel weer zien mag." Wat kuj' je op zokke ogenblikken toch onmachtig vulen. Ik begon d'r over, dat heur man toch een mooie leeftied kregen hadde en dat ze zeker in dankberens op et saemenwezen mit him terogge kieken kon. En et geleuf dan, dat zol toch ok wel een grote steun veur heur wezen. "Ja, mien jonge," zee ze, "dat is wel waor, mar aj' iene pote onder 't kammenet wegzaegen, staot et wippel. En de piene van et gemis wodt deur 't geleuf niet wegneumen." Ze zochtte en steerde et raem uut. Zonder veerder een woord te zeggen, bin we nog een aemeri'je zitten bleven en doe he'k heur, ok woordeloos, de haand geven. Doe 'k et pattien uutree en nog evenpies deur 't raem keek, stak ze de haand op. Ik vuulde me klein en leeg.

Et gong niet goed mit mien oolde vrundinne. Ze begon te kwienen. Alle veerkracht leek uut heur vot te glieden. De wille om te leven was d'r niet meer en ze keerde heur meer en meer van et eerdse of. De evangelist, die ze doomnee numde, kwam vaeker en vaeker over de vloer. Nao verloop van tied kwam ze op 't ledekaant te liggen, in de erker van de veurkaemer. Op gezette tieden ree ik es evenpies an en maekte een praotien, meerstal over geestelike angelegenheden.

En doe, op een aovend, nao 't broodeten, gong de tillefoon. Et was Pietje. Ze zee me, dat mem hadde achteruut gong en dat ze nog graeg es mit me praoten wol en ofscheid van me nemen. Ik mos niet te lange waachten, want ze was now nog goed bi'j de tied en de dokter hadde zegd dat et keersien zo goed as opbraand was. Mit lood in de schoenen bin 'k op 'e fiets stapt en d'r henne reden.

Et oge in oge steld wodden mit de dood maekt me altied onzeker en mankeliek. Dat zal wel kommen om da'k niet steunen kan op een rotsvaast godsvertrouwen en ik niet begriepen kan, waaromme as een meenskeleven, as 't now kot of laank is, zo genaodeloos ofsneden wodden moet. De draod wodt deurknipt en alles wat je in zoe'n leven lief en dierber is, moej' loslaoten. Ik wete dat de dood een uitkomst wezen kan, as een meenske lichaomelik of geestelik onregeliek lieden moet, mar et hoe en waaromme ontgaot me. Aj't nochter en verstaandelik perberen te

bekieken, weej' wel dawwe hier niet blieden kunnen, want wat zol 't dan een vol pottien mit pieren wodden. En deur oons beriddeneren weten we, dat de dood onofwendber an et leven vaaste zit en dat de geboorte eins al de dood inhoolt. Et is mooi zegd daj' in et naogeslaacht en de herinnering votleven zullen, mar wat hej' daor an? Niks; of misschien toch, as... d'r nao dit leven toch nog wat eers wezen zol. Mar hoe koj' daor aachter? Wie kan daor uutsluutsel over geven? Is d'r iene weeromme kommen? Niet da'k wete. Ik daenke dat et meensdom altied al mit disse vraoge zeten het en dat uut een diep verlangst naor onaendighied en burgen wezen, de gedaachte an een laeter leven ontspreuten is en dat zodoende in alle godsdiensten een plak inruumd is, waor as de versturvenen in geestelike zin wieder leven. Mar et blift een geleuf, want stellighied kan gieniene je geven. Zels disse vrouw, waor 'k now henne ree, die in heur hiele doen en laoten en daenken de Biebel as leidraad neumen hadde, kon de dood van heur man niet verwarken en hadde zonder him, ondaanks heur diepe geleuf, gien vaaste grond weer onder de voeten kriegen kund.

Doe 'k bi'j et huus ankwam, heinde Pietje me bi'j de deure op en zee, dat et om 't laeste leup, mar dat mem nog helder was. Ze brocht me naor de kaemer. Een benauwde waarmte sleug me temute, want de kachel braande, omdat moeke et koold hadde. De zeunen zatten naost et bedde en nikten me toe. Et oolde meens hadde me vot in de gaten en stak de haand naor me uut. Doe 'k die pakte, zee ze mit een zwakke mar dudelike stemme: "Zo, mien jonge! Bi'j' daor? Ik bin bliede daj' kommen binnen, want dit is de laeste keer, dawwe mekere hier zien. Oonze Lieve Heer komt me now gauw haelen om me naor Jouke te brengen. En ik wete, dat hi'j op me waacht. Jim moe'n niet om mi'j treuren, a'k vot binne, want ik gao daor henne waor as de iewige vrede is, om mit de heerscharen te zingen veur God zien trone. Perbeer zo goed meugelik te leven, mien jonge, en zorg goed veur jow gezin. Dan bin 'k d'r zeker van, dat ok veur jow et Iewige Keuninkriek weglegd is."

Woordeloos he'k heur toenikt, want de keel zat me stief dichte. Ze leut mien haand los en zakte dieper in de kussens weg. Ie konnen zien dat et aende kommenderwegen was, want ze wodde onrustig en et aosemhaelen begon muuilik te gaon. Nao een posien vreug ze of we gezang 180 et vuufde vas veur heur zingen wollen. Doe voolde ze de hanen en begon zachies te bidden. Mit stemmen, die deur emosie trilden, zetten we et lied in:

*Ik weet, aan wie ik mij vertrouwe,
Al wisselen ook dag en nacht,
Ik ken de rots, waarop ik bouwe,*

*Hij feilt niet, die Uw heil verwacht.
Eens, aan de avond van mijn leven,
Breng ik, van zorg en strijden moe,
Voor elke dag, mij hier gegeven,
U hoger, reiner loflied toe.*

En doe nog:

*Neem Heer mijn beide handen
En leidt Uw kind,
Tot het aan de eeuw'ge stranden
Voorgoed de ruste vindt.*

Et bidden gong deur. Mar inienen kwammen de hanen los en begonnen boven et dek te zweven, juist, of ze omhogens steuken wodden zollen, mar de kracht ontbrak en hottende kwammen de woorden: "Ik heure wat! O, ja; ik zie et! Ze kommen, ze kommen!" Doe vullen de hanen slop op et laeken daele en hul et aosemhaelen op. De dood hadde et leven overwunnen. Nao een posien kwam d'r een ontspannen, haost verheven trek op et vermuude gezichte, mit een zwiem van een glimkien om de mond. Een glimkien, dat de bevestiging schiende in te holen, van wat ze miende heurd en zien te hebben. Vrouw Daalman was now veur altied verschoond van de moezenissen in de bongerd van dit leven.

Ik bin nog evenpies bi'j de familie zitten bleven en doe in gedaachten naor huus reden, diepe onder de indrok van wa'k mitmaekt hadde. En tot op de dag van vandaege bin 'k doende mit de vraoge, wat vrouw Daalman miende heurd en zien te hebben; een vraoge waar wel nooit een antwoord op kommen zal.

Tineke

Pattie meensken mienen, dat et leven van een ambtener ientonig is. Ze daenken, dat die luden de godgaanse dag aachter een bero mit stoffige papperassen zitten en van lamlendighied niet weten, wat as ze et eerste of laeste anpakken zullen.

Mis! Glad mis! Ik bin in mien lange loopbaene wel eers an de weet kommen. En mit die ientonighied vaalt et ok nog wel mit, heur! D'r bin genog aorige veurvallen. Aj' ze mar zien willen. Ik zol d'r wel een boek van vol schrijven kunnen, mar dat za'k niet doen, want dan daenken de meensken hielendal, dat et een janboel is. Ien veurval, dat bi'jkaans te gek is om waor te wezen, wi'k jim toch niet ontholen.

Mien jongere kollega Pieter en ik weren op een mooie zoemerdag weer es doende mit et opnemen van vaastgoed. Now liggen d'r in de streek waor as we oons wark hadden, twie naturisteterreinen. Iene van de klub "Helios" en de ere van de verieninge "Lotus". Op iene van die terreinen was nogal hiel wat veraanderd en dat mos bekeken wodden. Pieter en ik wussen niet van rechten hoe as we daor mit an mossen, want we konnen wel naogaon dat et kaamp mit zok mooi weer drok in gebruik wezen zol. Mar uutstellen gong ok niet, want die zaeken mossen veur een bepaolde daotum an kaant wezen; eers konnen ze niet meer tiedig in de registers verwarkt wodden.

We reden d'r mar op an en zaggen, dat d'r een protte auto's op et parkeerterrein stonnen. Doe we van de fiets stapten, zaggen we een bod mit een pielke waor op ston: "daar melden". We leupen die kaant uut en kwammen bi'j een soortement receptie, waor as een maanspersoon oons opvang. We maekten oons bekend en zeden waor as we veur kwammen. Dat brocht de man dudelik in verlegenhied. Et gong him krek as oons: hi'j wus ok niet hoe as et mos. Hi'j streek him es deur et haor en perbeerde de boot of te holen. As we de kommende haast niet weer kommen konnen. Nee, dat kon niet. We legden him uut waaromme niet. Now, dan mos de beheerder d'r mar an te passe kommen. Hi'j zol evenpies vraogen as die oons te woord staon kon.

Een aemerij'e laeter was hi'j d'r weer en vreug of we him mar nao kommen wollen. We gongen een gaankien deur en wodden in een kantoor laoten. Ie konnen dudelik merken daj' binnen weren, want van aachter een schrieftaofel rees een man overaende om oons welkom te hieten. Hi'j was poedelnaekend! Ik moet zeggen, daor moej' wel evenpies an wennen!

Nao de kennismaeking wodde oons een stoel anbeuden en de man zee: "Ik hebbe heurd wat as et doel van jim komst is en now ha'k et zo docht. Kiek, mit de kleren an kuj'm hier niet best omme lopen en zollen ze jim wel es veur loerders holen kunnen. Aj'm hier een posien binnen, vulen jim vanzels wel dat kleren hier niet van passe kommen. 't Is haost krek as wanneer aj' mit een carnavals-pakkien an naor een begraffenisse gaon zollen; et gef t gien pas. Dat mi'j donkt: trek in et kaemertien hiernaost de spullen mar uut en dan kuj'm zo naor buten lopen en jim wark doen." Omdat we gien betere oplossing wussen, besleuten we et zo mar te doen.

Doe we oons kloffien uut hadden, bleven we nog evenpies staon om d'r an te wennen en doe mos et wezen. Wat schruten stapten we de zonne in. Et vul mit. Wat we zaggen was eins een gewone camping. Meensken leupen henne-en-weer of zatten of laggen in de zonne. Kiender speulden in een zaandbak en eren vermaekten heur in 't waeter. D'r gong een grote rust van et hiele zaekien uut en de beheerder hadde wel geliek: kleren weren hier niet op heur plak.

Pieter en ik begonnen mit oonze warkzemheden. Meten, vergelieken, antekenings maeken en zoks meer. Et leup allemaole gesmeerd en we vuulden oons eins wel aorig op 't stok. Mar inienen, doe 'k wat antekend hadde en evenpies om me henne keek, was 't krek a'k et weerlochten zag. Daor op et terras, bi'j et heufdgebouw, ston een vrommesien van een jaor of negentien, twintig; zo iewig mooi dat et leek as de vonken d'r of spatterden. Blond, slaank en toch stevig; zo volmaekt en kaant, dat et hatte je d'r van eupen gong. Ik hadde nooit docht, dat Oonze Lieve Heer ze nog zo mooi in 't magezien hadde. Pieter zag et ok en zee: "Allemachtig, wat een stok!" Et begon me te kriebelen in 't lief en ik vuulde, dat mien lichem heftig begon te reageren. Pieter kreunde zachies en ik zag, dat et him krek zo vergong. En daor stonnen we dan; op zien zundags mit niks eers an as oons polsgelozie en de trouwring.

Et stok ston naor oons te kieken; mar inienen begon ze naor oons toe te lopen. Of lopen koj' et eins niet numen, et was meer deinen. Ik leut vlogge een kedaasterkaorte zoe'n betien veur 't lief langes hangen en dee krek a'k drok doende was. Pieter hadde allienig een doemstok in de haand en daor kuj' niet zo barre vule mit bedekken.

Et maegien dee krek as ze nargens arge in hadde en doe ze vlak bi'j oons was zee ze: "Middag, heren! Ik bin Tineke, de dochter van de beheerder. Mien vader vrugt as jim aanst nog evenpies bi'j him langes kommen, om de uutkomst van jim onderzook te bepraoten." Ze gaf me een haand en ik nuumde mien naeme. Pieter kreeg ok een haand en hi'j zee, dat et him angenaem was kennis mit heur te maeken. Tineke nam oons es van onder tot boven op en zee mit een lachien om de mond: "Ja,

dat zie 'k. Mar zol 't niet beter wezen, daj'm evenpies achter die pollen gaon? Dan kan die angenaemhied wat ofzakken." Now meensken, van een hond zeggen ze, dat hi'j mit de stat tussen de bienen vot sloept, mar dat was bi'j oons beslist niet zo. Wel mit een rooie kop. Tineke dri'jde oons heur mooie roggien toe en deinde, mit wiegende heupen, weer naor heur heit.

Nao een posien weren we weer toonber en gongen deur mit oons wark. Doe we klaor weren gongen we nog evenpies bi'j de beheerder an en kregen van Tineke een glassien frisdriinken anbeuden. Ze vertelde dat ze in Grunningen studeerde en in de zoemermaonden bi'j heur oolden overhuus was. Et was een gezellige praoter en et speet oons dat we weer veerder mossen. Gelukkig konnten we oonze gevulens de baos blieden.

Een posien laeter nammen we ofscheid, trokken de kleren weer an en stapten de "onnetuurlike" wereld weer in. Doe we op 'e fiets zatten en naor oons volgende punt reden, zee Pieter: "God, wat was dat een mieters mooi maegien. Ie zollen d'r zo in bieten!" En dat was niet et ienigste, wat d'r over zegd wodde. Mar ik kan niet alles daele schrieven, waor as manluden onder mekaander over praoten.

Aovens onder 't broodeten zee mien vrouw opiens: "Is d'r wat? Ie bin donkt mi'j wat stille en ie hebben zoe'n vremde glaans in de ogen!" Ik hebbe heur doe et hiele verhael verteld. Ze geleufde d'r gien snas van en zee: "Mannegien, ie bin hatstikke van lotje getikt. Hej' soms een zunnesteek had? Et liekt me et beste daj' dommiet mar een ieskoolde douche nemen, want et is nog lange gien beddegaonstied. Koel ie mar een betien of."

Dat he'k doe mar daon, want ik begreep wel dat d'r niks eers op zat. Zi'j vuulde niet de prikkel, die Tineke in mien bloed brocht hadde.

Te vule braand?

Een posien leden zat ik oolde foto's te bekieken en die maekten, da'k zo mar inienen mit mien gedaachten wied vot was. Hoe dat zo kwam? Dat za'k jim vertellen.

Op iene van die prenties zatten Jan Willem van der Woude en zien vrouw me helder an te kieken. Wie weren Jan Willem van der Woude en zien vrouw, zuj' zeggen. Now, dat zit zo. Et weren de burenen van mien omke Geüs. Zacheüs Griepstuver was Rieksontvanger argens in et Gelderse; de man van Hildegonde Soesman, de dochter van een rieke banketbakker uut Velp. Jan Willem was daor heufdkemmies op 'e Inspektie van de belastings. Omdat we dus alle drieje in 't zelde vak zatten, za'k mar zeggen, leup ik ok wel es zien kaemer in as we bi'j omke en mujke uut-van-huusden. Dat gong makkelik, want die inspektie en 't ontvangkantoor weren in ien gebouw onderbrocht. A'k dan es bi'j omke was, kon 'k zo binnendeur.

Et was een snedige en gezellige praoter, die Jan Willem. Een man, die slimme bedochtzem deur 't leven gong en die in mennig opzicht respekt ofdwong. Altied slimme netties in de kleren. De zwatte schoenen glimmend poetst. Daegeliks een schone witte boezeroen an en een grieze strik veur. En daor een gries pak bi'j. De volen scharp in de broek. Dan nog een grieze overjasse en een zwatte hoed. In de zoemermaonden was 't allemaole wat lochtiger. Die him niet kende, zol daenken dat je een netaoris veurbij leup.

Deur de naoberschop kwammen de Van der Woude's ok wel bi'j omke en mujke over de vloer en hadden mien vrouw en ik ze wel aorig goed kennen leerd. Et weren gezellige meensken in de omgaank. Friezen weren et. Jan Willem was de zeune van een slaachter. Zien oolden hadden een best beklaante slaachterije in iene van de grotere plakken in Friesland. Ze heurden tot de gegoede middenstaand. Nao et muloksamen was Jan Willem as schriever op et belastingkantoor ansteld en was deur ieverig studeren staorigan bi'j de ambtelike ledder omhogens klommen. Hi'j dee nauwgezet zien plicht. Zien vrouw hiette Durkje Vriesema. Zij was de dochter van een annemer uut Liwwadden en slimme beholend en bekrompen grootbrocht.

Ze weren in de kunde kommen deur de padvieneri'je, waor hi'j as hopman en zij as akela een hoop mit de jeugd optrokken en uut kamperen gongen. As op zoe'n kaamp de jongen en maegies es mit

mekere een feestaovend hadden en gezellig bi'j gitaarmeziek in de zwoele zoemeraovend om et kaampvuur zatten, was de sfeer vaeke riepe veur romantische gedaachten en toenaodering. Op disse meniere hadden Jan Willem en Durkje mekaander vunnen en verkering kregen.

Doe Jan Willem zien pesisie zo stevig wodden was, dat hi'j een vrouw onderhollen kon, weren ze trouwd. Durkje heur oolden weren d'r wel veur west, want niet elk maegien kon een man mit een vaaste rieksbetrekking kriegen. Zoe'n man hadde een baene mit haandvatten. En dan nog zoe'n kaante en aorige vent as Jan Willem! Nee, Durkje moch beide hanen dichte kniepen! Ze hadden diepe in de buse taast om heur dochter uut te rissen en ok Jan Willem zien oolden leuten heur van de beste kaante zien.

Zo trok et jonge stel veurlopig in een knappe huurwoning. Ja, veurlopig, want Jan Willem wol hogerop en hadde solseteerd naor een eupenstaonde post op 'e inspektie in et plak, waor as omke Geüs en mujke Gonnie woonden. Et gelok was mit him. Hi'j wodde benuumd en doe hi'j henne gong te kennismaeken, wodde him verteld dat d'r naost de ontvanger een woning te koop ston. Doe hi'j zee, dat hi'j en de vrouw alliend mar an een huurwoning docht hadden, dee 't blieken dat d'r in die sektor niet vule ruimte zat en daj' tieden op een waachtliste staon mossen; ok al haj' een veurrangsverklaoring. Hoewel hi'j d'r niet vule vedusie in hadde, gong Jan Willem toch evenpies deur de Heidelaene om poolshoogte te nemen. Now, d'r was niks te vule zegd. Et was een mooi huus en et lag in een beste buurt.

Aovens thuis wodde alles bepraot. Et vul barre tegen, dat et mit de huurhuzen zo slecht ston en et griesde heur beide an, dat Jan Willem misschien wel langer as een jaor in de kost liggen mos en alliend in de weekaenden thuis wezen kon. Mar ja, een huus kopen was niet niks en waor kreej' de centen dan weg?

Mar et vul mit. Doe de zwaorigheden mit de oolden van weerskaanten bepraot weren, stakken die de koppen bi'j mekere en 't aende van 't lied was, dat mit heur hulpe et huus an de Heidelaene kocht wodde. En zo kwammen Jan Willem en Durkje, die heur onderhaand Dikkie nummde, naost omke Geüs te wonen.

Et was op een waarme zoemermiddag, da'k Jan Willem weer es in zien bunker, zoas hi'j zien warkkaemer nummde, opzocht en him daor in een nogal kwaoie bujje antrof. Hi'j zat him mit een rooie kop kennelik op te wienen over een brief, die hi'j juist lezen hadde. Doe 'k him vreug waor as hi'j him zo neer over maekte, scheuf hi'j mi'j et epistel toe en zee: "Hier, lees mar es. Zoj' niet uut je vel springen? Et is jandorie

godsgelaeagd, wat et volk langer andurft. Ienig respekt veur de overhied is d'r niet meer bi'j. Mar die kerel is nog niet klaor mit mi'j! Dit is belediging van een ambtener. Ik legge et an de inspekteur veur. Wat mient die vent wel. Die zal ommestaon leren!"

Ik pakte et pepier op en begon te lezen. Et was een antwoord op een stelde vraoge van disse strekking:

Op 22 juni 19.. wodde verkocht et perceel Preens Bernhardlaene 11 in, waor as jow vrouw veur 1/4 et mitrecht in hadde. Hadden jim in veurgaonde jaoren gien opbrengst van dit paand?

Et antwoord was:

Acht kemmieze-heufd!

Et spiet oons ommeraek, mar wi'j moe'n jow speurzin, waor as we slim van onder de indrok binnen, negatief belonen. De zin, die jow zo netties in mekere dri'jd hebben, moe'we, jammer genoeg, mit een hatgrondig nee beantwoorden. Et huus, waor as jow op doelen, wodde bewoond deur oonze mem, resp. schoonmem. Doe zi'j sturven was, is et huus verkocht. Wees now eerlik, kemmies. Ie lao'n je mem toch gien hure betaalen? Mit een betien betere speurneuze hadde jow vraoge niet steld wodden hoefd. Mochten d'r nog meer van zokke vraogen in jow toch al zo teisterde heufd opkommen, dan biwwe altied willig jow de helpende haand toe te stikken, tot ere van volk en vaderlaand.

Mit de neudige achtinge, Jan de belastingbetaeler.

Jan Willem keek me verwaachtingsvol an en vreug: "Now, wat donkt jow daor van? Wat zollen jow in mien geval doen?" "D'r nota van nemen en glimken," zee 'k. "Ik vule me niet zo gauw in mien kruus taast." "Now, ikke wel," was 't bescheid. "Ik laote et d'r niet bi'j zitten. Ik zuke et hogerop!" En hi'j schreef mit fosse haand op et stok: Antwoord ronduut beledigend! Kopie an heufd van dienst.

Ik daenke niet, dat de kopie vule hogerop stegen is, want ik hebbe d'r nooit weer wat over heurd. Die zal nog wel in een laegien van de inspekteur liggen.

Krek op 't stuit dawwe d'r wieder over praoten zollen, wodde d'r klopt en kwam Tineke, iene van de tiepistes, d'r in. Ze kwam de uuttikte brieven ofleveren en wol mitien de bloemen en plaanten waeter geven. Now was et modebeeld van die tied: minirokkies en deurkiekbloesies. En et rokkien van Tineke was wel slimme kot en et bloesien hiel arg deurzichtig. Ie keken d'r dwas deur henne en konnen dudelik zien, dat d'r niks eers as een beha onder zat.

Tineke gaf de brieven over, pakte de bloemegieter, gaf een snitter over de plaanten en zweefde de kaemer uut. Et was me opvalen, wiels Tineke

heur over de plaanten beug, dat Jan Willem strak deur et bloesien keek en dat d'r in zien hals een aore fel begon te kloppen. D'r kwam een wat hongerige blik in zien ogen. Deurdat ik him strak ankeek, vuulde hi'j zeker da'k him zat op te nemen en kreeg een kleur. En doe Tineke de deure aachter heur dichte trokken hadde, vreug hi'j inienen: "Wat donkt jow van zokke maegies. Ze hebben haost niks om 't gat. Is 't niet heur eigen schuld, as ze d'r last mit kriegien? Ze zuken d'r toch omme?"

Ik zee naor waorhied, da'k et barre mooi vun en dat ze, wat mi'j betrof, nog wel wat eers zien laoten mochten. Da'k ze bekeek as hiele mooie bloemen in de tuun, mar d'r niet an daenken zol ze of te plokken. En doe kwam d'r een vraoge waor a'k in de veerste veerte niet op verdocht was. "Zegt jow zoks dan niks? Woj' daor dan niet aandere van? Jim bin nog mar kot trouwd. Hoe gaot dat now tussen jow en je vrouw? Hej'm genog an mekere?"

Even wa'k verstuverd, mar zee doe naor waorhied, dat et me nog best voldee en da'k veur mien gevuul niks tekot kwam. Dawwe mekere gavven wawwe konnen en d'r een protte nocht an beleefden. Hi'j keek me wat zielig an en zee: "Man, wat bi'j een gelokkige kerel! Ik beniede jow." Doe kree'k veur 't verstaand, dat d'r tussen Jan Willem en Durkje wat niet goed zat en dat hi'j him uteren wol. Om him de gelegenhied te geven, vreug ik hoe hi'j dat bedoelde. En doe kwam, bi'j stokkies en beties, los waor as hi'j mit omme zat te tiezen.

Et dee bliken, dat et liefdesleven van et stel op zoe'n leeg pittien ston, dat op gien stokken nao an de vraoge van zien lichem voldaan wodde. Hi'j vuulde een teleurstelling, die zo groot wodde, dat hi'j d'r gien raad mit wus. Durkje gaf him niet, wat hi'j neudig hadde. Ze kon niet mit lichaomelike liefde uut de voeten. Dat kwam misschien wel deur heur slimme bekrompen opvoeding. D'r was in heur daenken gien plak veur en ze scheen d'r ok hielendal gien behoefte an te hebben. In de verkeringstied was et Jan Willem al tegenvalen. Et was een koolde bedoening west en hi'j hadde et d'r muuilik mit had, want zien gezonde lichem en de beste kost in et slaachtersgezin maekten dat hi'j ommeraek braand in de huid hadde. Nee, et was een vri'jeri'je west zonder grote hoogtepunten, want as Jan Willem wat al te stormachtig wodde, wus Durkje him altied weer daele te bedden en zo heur maegdelikhied angstvallig tot nao de trouwdag te beweren.

Soms gongen de fantasiën mit Jan Willem op 'e loop en droomde hi'j van een waarm maegieslief om lekker tegenan te liggen, in zien aarms te hollen en nog meer. Dan gong zo now en dan de neture zien gaank en brak de spanning in zien lendenen naor buten.

Doe ze ien keer man en vrouw weren, murk hi'j de eerste naacht al dat

d'r veur him op bedde niet vule ere te behaelen vul, want Durkje wus heur niet te geven. Et duurde lange, veur ze leerd hadde, heur schoot veur him eupen te stellen en iedere keer vuulde hi'j, dat ze nooit echt pat an de gemienschap hadde. Hi'j vuulde dat et heur niks dee en dat van opwiening of verlangst naor zien lichem hielendal gien spraoke was. Ze ondergong de bi'jslaop krek zo ontspannen as een behaandeling van de tanedokter. Iedere keer hoopte ze dat et niet te lange duren zol, veurdat Jan Willem tot zien hoogtepunt kwam en as 't gebeurd was, dri'jde ze him gauw de rogge toe en zee: "Welterusten".

Jan Willem klaegde niet. Hi'j vuulde wel, dat ze d'r niet vule mit op hadde en was heur zo min meugelik tot last. Hi'j raekte wel zo now en dan de spanning in zien lendenen kwiet, mar kreeg nooit dat lekkere, soezerige gevuul van totaole ontspanning naor lichem en geest, dat nao een komplette ienwodding van twie meensken optredet.

Now moej' niet mienen, dat Durkje as vrouw iene grote mislokking was. O nee, et was een beste huusvrouw. Alles altied even netties en op 'e tied. Ze was ok vlot in de ommeegaank en een goeie moeder veur de kiender. Want, al was ze koold op bedde, onvruchtber was ze niet. D'r weren twie kiender kommen. Twie maegies. En et eigenaorige was dat ze, in de tied dat ze zwaor leup, slimme lief en veur heur doen anhaelig was. Jan Willem kon doe zien weelde niet op.

Mar ja wat bin twie zwangerschoppen op een meenskeleven? Nee, deur de baank neumen was Jan Willem him d'r scharp van bewust, dat op et stok van de liefde zien schippien in slimme ondiep waeter vot ploeterde en soms hielendal an de grond zat. Juust op zokke tieden vuulde hi'j een sterk verlangst naor een vrouw in him. Hi'j glipte dan naachs wel es et bedde uut en gong naor 't husien, waor as hi'j langer bleef as veur gewone dingen neudig was. As hi'j dan weer in de slaopkaemer kwam, lag Durkje daor te ronken en hadde nargens nosie van.

Eremorgens ston de broodtaofel weer goed verzorgd klaor en praotte ze gezellig over daegelikse angelegenheden. Tegen half negen gong Jan Willem naor zien bero: mit bedeerde tred. Een respekteerd man, deur een protte meensken mit eerbied dag zegd. Mar die wussen niet, dat hi'j wel es in de achterste hoeke van de lektuurhal ommesnuusterde en daor mit een rooie kop in een bepaold soorte boekies blaederde. Een peer keer hadde hi'j zoe'n ding kocht en thuus in 't schuurtien op een plaanke onder een staepeltien oolde zakken wegstopt. As Durkje dan naor de aovend van de huusvrouwen was, zat hi'j him daorin te vernuveren.

Mar doe 't op een keer weer es wezen zol, weren de boekies vot. Durkje hadde ze zeker vunnen en wegdaon. D'r wodde nooit mit een

woord over rept en de teleurstelling bleef. Mit naeme deur et tierige jongvolk, dat op kantoer om him henne scharrelde en de maegies in heur minimaole en luftige kleraosie, pulste et bloed him vaeke fel deur de aoren, haemerde in zien kop en klopte in zien polsen. As hi'j dan een mooi, jong maegieslief zag, vuulde hi'j him krek een weelderig peerd dat de kont in de hoogte gooit, omdat et te rejaol in 't voer zit en niet genug ofdraefd wodt.

Et kantoer begon al leeg te lopen, doe Jan Willem ophul en me haost wat beschaemd ankeek. Hi'j verontschuldigde him, dat hi'j him zo gaon laoten hadde, mar zee ok dat hi'j him een stok lichter vuulde, now hi'j him es uutpraot hadde. Omdat et ontvangkantoer al leeg was, gongen we tegere op 'e Heidelaene an. Durkje was in de bloemetuun doende en wuifde naor oons. Een gelokkige huusvrouw, zo te zien.

Nostalgie in de naozoemer

Et is al weer een jaor of wat leden, dat de vrouw en ik in augustus een peer weken op Terschelling weren. We weren daor op 't west onderdak in hotel Oepkes en hadden et bi'j de familie Van der Veen best naor 't zin. Et was mooi weer. Alle daegen volop zunne en niet al te hiete. We geneuten van de mooie nature, et strand en de zee. Uren hebben we kuierd, fietst, in 't zaand legen te bakken en bi'j de zee langes lopen om schulpen te zuken. En dan zo now en dan et waeter in, om alle zorgen van je of te spulen en je hielendal vri'j te vulen. Ja et was daor een verkwikking veur lichem en geest en deurdawwe niet meer as de hoogstneudige kleraosie an hadden, weren we zo bruun as een bi'je wodden.

Op een aovend besleuten we nog een kuier over 't grune strand te maeken. Dat is an de waddenkaante naor 't westen. We weren nog mar amperan buten de huzen, doe we op een baank een peer bekende gedaonten zitten zaggen. Laoten et now Jan Willem van der Woude en Durkje wezen. Ze hadden oons niet in de gaten en zatten over 't Wad uut te kieken.

Een tikkeltien ontdaon bleven we staon om et taferiel an te zien, want et was bepaold gien fleurig stel dat daor in de aovendzunne zat. Durkje kwam d'r nog et beste of, al hadde ze wel een wat liedzeme trek op 't gezichte. Ze hadde een kleurige zoemerjurk an en een haorbaand om 't heufd. De bienen mit nylonkousen stakken in een peer fosse loopschoenen, die, deur de toch al niet geringe ofmeting van de voeten, nog ekstra uitkwammen.

Van Jan Willem gong gien greintien fleur uut. Nee: et leek eerder een man die dikke in de nederklits zat. Hi'j hadde een kneupte witte busdoek op 't heufd. Et gezichte rood verbrand en de neuze en 't veurheufd best an 't vervellen. De mouwen van de witte boezeroen omlegens. Et boortien en iene knope los. Daor stak een driehoekien van de bost, zo rood as een kreeft, fel tegenof. De voeten stakken in een peer brune sandaolen. Deurdat hi'j de bienen over mekeer sleugen hadde, was de lochtige zoemerbroek wat opstruupt en koj' tussen de zeum en de sokken een raantien van een witte onderbroek zien. Beslist gien sportieve kerel.

We hadden mekaander in verscheiden jaor niet zien, want mujke Gonnie was, nao de dood van omke Geüs, verhuusd. Ze hadde et huus

mit de grote tuun verkocht en was, in een aander plak, in een service-flat trokken. Juust doe we op heur an gaon zollen, kregen ze oons ok in de gaten. Et wodde een hattelik weerommezien van goeie oolde bekenden. Ze weren nog mar een dag of wat op 't eilaand, dat ze van vrogger kenden, omdat ze d'r wel es kampeerd hadden.

Onder 't uutwisselen van de wederwaorigheden van beide gezinnen, keek Jan Willem al es ofgeunstig naor mien brune lopers, die uut de kotte broek stakken en murk op, dawwe d'r zo gezond en deurzund uutzaggen. Zels mos hi'j de lange broek wel anholen, want hi'j kon niet zo goed meer tegen de zunne en hadde ommeraek last van spataoren. De huuddokter wol him d'r in de haast an eupereren en daor zag hi'j as de dood tegenop. Hi'j dreug now ielestieken kousen en dat voldee wel aorig goed.

Wiels we daor zo zatten te praoten, wodde zien andacht trokken deur een jongkerel, die een aentien wiederop an 't zeepiere-stikken was. Die pieren wodden uut et sliek steuken en an de sportviskers verkocht. Inienen gaf hi'j mi'j een kniepogien, rees overaende en zee: "Ik moet es evenpies kieken wat die vent daor an 't doen is." "Dan loop ik mit," zee 'k; want ik hadde zien wink begrepen.

Doe we wied genog bi'j de vrouwluden weg weren, vul ik dan ok drekt mar mit de deure in huus en vreug: "En hoe staot et tegenworig mit et leven? Bi'j een betien mit jezels in 't liekwicht kommen?" "Gelokkig wel, maot," was 't bescheid.

Et dee blieken, dat, meugelik deur alderhaande lichaomelik ongemak, de braand in zien lief tot een smeulend vuurtien verwodden was en dat hi'j now meer mit Durkje in de passe leup. Wat dat anbelangde was 't leven stokken dregeliker wodden. Mar now zat hi'j mit die verrekte spataoren. En die kringen jokten soms ok nog allerbastens. Daor gaf de dokter him wel zalve veur, mar dat hulp lange altied niet. Hi'j sokkelde ok nog mit de bloeddruk. Die was vusen te hoge en om die binnen de parken te holen, mos hi'j zooltloos eten en pillegies slokken.

Durkje was al vri'j vrog in de overgaank kommen en et leek wel, of ze d'r al deur henne was. Wonderlik was, dat daordeur een ommekeer in heur wezen kommen was, want ze kon heur now wel geven. En de keren dat et zo now en dan nog gebeurde, weren een sukses.

Al praotende weren we bi'j de pierespitter belaaend en stonnen d'r een posien bi'j te kieken. De man hadde een lange, smalle schoppe en stak daor de pieren mit uut et sliek. Et was een simpel warkien, want overal, waor as een bultien modder lag in de vorm van een prottien tanepoetsersgoed, dat uut een tube knepen is, zat iene. Dat zit zo. Zoe'n piere is zowat twintig tot dattig centimeter laank en vret sliek. Daor haelt zien lichem de verteerbare dielties uut en et zaand, dat overblijft, wodt van

aachteren uutspeuten. Dat bin die hopies. De sportviskers bruken de pieren as aos en de spitters hebben d'r een aorige bi'jverdienste an. In een protte tunen ziej' een bod staon mit: Zeepieren te koop.

Doe we weer bi'j de vrouwluden kwammen, zatten die nog gezellig op 'e baank te keuvelen. We gongen d'r weer naost zitten en keken over 't Wad, waor as de zunne in 't westen, as een vurige balle, lege boven 't waeter hong. Nao een posien vreug ik Jan Willem en Durkje, of ze zin hadden mit oons argens op een terrassien wat te drinken. Et was nog lekker weer en ze vuulden d'r wel veur.

Zo streken we bi'j de haeven daele en keken naor de meensken, die van de laeste boot uut Harlingen kwammen. Een gezellige drokte, die altied een protte belangstelling trekt.

Een koppeltien jonkvolk leup, drok praotende en lachende, vlak bi'j oons langes. Ze weren zwaor bepakt mit rog- en plunjezakken en mossen kennelik nog naor een kampeerplak. Wat is de jeugd toch mooi!

Vrogger he'k et ok wel daon en Jan Willem en de vrouw weren d'r ok in heur trouwen nog hiel wat jaoren mit de tente op uuttrokken. Mar dat was now veurgoed oflopen. Ze hadden de tente en de spullen verkocht. Dat was nog mar een jaor leden en daor zat een verhael an vaaste. Et was zo gaon.

Doe Durkje op een keer de zoolder an 't schoonmaeken was, kwam ze daor ok de tente en de ere spullen tegen en hadde ze de boel naor beneden sleept, want et mos neudig es werigd wodden. Jan Willem leup d'r tegenan, doe hi'j tussen de middag thuus kwam. Nao 't eten hadden ze de tente in de blieke uutzet en weren d'r nog evenpies in zitten gaon. Zomar op 'e grond. Wat was 't toch altied gezellig west, zo mit 'n twienen in de neture. Laeter hadden de kiender ok een tente had en weren ze d'r mit 'n vieren op uuttrokken. Mar de maegies vuulden heur now te groot om mit va en moeke op vekaansie te gaon en gongen heur eigen weg.

Deur al dat gemiemer was de tied Jan Willem zuver wat ontscheuten en mos hi'j nog haostig naor 't kantoor. Durkje was nog een posien zitten bleven te dromen en zo inienen was et verlangst over heur kommen om d'r nog es mit de tente op uut te gaon. Et mos toch nog wel kunnen. Zo oold weren ze now ok nog weer niet. Ze hadde vandemorgen de primus nog deur de hanen had en zag heur al weer zitten te kokkerellen, aachter 't wiendscharm naost de tente. Mar kom, ze zol de bodden eerst mar wasken en dan weer wieder mit de schoonmaek.

Tegen half zesse kwam Jan Willem thuus en doe brakken ze de tente weer of en pakten de boel in. Et gong vlot. Ze hadden et nog niet verleerd. Doe begon Durkje veurzichtig te vertellen, waor as ze vandemiddag an docht hadde. En et was biesterbaarlik, mar et sleug an.

Jan Willem kreeg d'r nocht an. Et leek wel of de gedaachte an zo'e'n kampeerderi'je him weer jonger maekte. Onder 't broodeten en aovens bi'j de koffië praotten ze d'r over deur en begonnen d'r hoe langer hoe meer veur te vulen.

Et aende van 't besluit was, dat ze ofspraken om begin augustus naor De Roggeberg in Appelsche te gaon. Daor weren ze in heur jonkhied wel vaeker west en hadden et d'r best naor de zin had. Et was wel een hiel onthut om d'r te kommen, want ze hadden gien auto. Ze hadden d'r wel es an docht iene te nemen, mar Jan Willem zag d'r tegenop om et rieden te leren en Durkje leek et ok vusen te ingewikkeld. Ze wollen mar mit de trein naor Assen reizen, daor et hiele huttien en muttien op 'e fietsen bienen en dan naor Appelsche rieden. Omdat ze nog kunde in Diever hadden, deden ze die bericht dat ze van plan weren, heur van Appelsche uut es op te zuken.

Zo kwam et stel op een zaoterdag op 'e Roggeberg an en kreeg daor deur de beheerder een mooi plak toewezen. Een ure laeter weren ze te baank en te stoel en ston de ketel al op 'e primus te fluiten. Et theewaeter kookte; de vekaansie was begonnen.

En et wodde een goeie vekaansie, want et weer kon niet beter en d'r wodde hiel wat offiëst en kuierd in de prachtige Stellingwarver bossen en et anliggende pat van Drenthe. Mar ze mossen wel slimme wennen an et echte kamperen. Ie konnen best merken dat et jongste d'r of was. Et slaopen vul eerst barre tegen. Vrogger hadden ze d'r nooit last mit had. Et lichem wus him in die tied beter an te passen. Ze hadden doe mit gemak op 'e hadde grond legen. Now hadden ze een goed lochtbedde en weren de eerste daegen toch hielendal uut de lieken as ze morgens opstonden. Zo stief as een deure. Ze misten ok et gemak van alles, wat thuis zo gewoon was. Ie mossen overal een aende omme lopen. Et wasken, scheren en et naor 't husien gaon.

Veur Durkje was et ok een hiele toer om op die iene primus elke dag weer et eten klaor te kriegen. Ze bruukte wel staepelpannegies, mar et bleef een poepetoer. Ze atten dan ok wel gauw es buten de deure. An 't zitten op 'e grond was ok niet vule aorigheid meer. Jan Willem zien bonken kraekten aorig, as hi'j him zakken leut. Daor hadden ze vrogger nooit muuite mit had. D'r was altied wel een boomstronke in de buurt of ie vlutten zo in 't grös daele. Gelokkig konnen ze van de beheerder een peer stoelties en een taofeltien lienen. Daor wodde et een stok geriefeliker van. Al mit al gong et toch en et wodde een mooie vekaansie. Jan Willem trappeerde Durkje d'r op, dat ze op een morgen nuunderende uut et washokke kwam. Dat hadde ze in gien tieden daon.

Op een middag stapten ze op 'e fiets, mit et doel de ofpraote vesite in

Diever of te stikken. Ze bleven de hiele middag onderwegens en reden deur de bossen, waor as de heide wondermooi tussen bluuide. Aachter de Kaele Dunen gongen ze een posien op een baank zitten, atten een appel en maekten een lange kuier deur dat mooie stok netuur. Doe gong et weer wieder bi'j et Aekingerbroek langes. Ze nammen et fietspad over De Oolde Willem en zo deur de bos naor Diever, waor ze tegen broodeterstied bi'j heur kunde veur de deure stonnen. Et wodde een gezellig weerzien en de aovend vleug omme. Nao de koffie was et bi'j een borreltien barre noffelik. Veur ze d'r arg in hadden, was et bi'j twaelven en neudig tied om op te breken. Om beter opschieten te kunnen, besleuten ze de straote naor Waoteren te holen en dan et klinkerweggien dwas deur de bos naor de jeugdharbarge te nemen.

Et was een mooie naacht en haost nog wat zoelig. De wereld lag d'r stille en verdroomd henne. Hiel in de veerte beulde een koe. In de boomtoppen flodderde nog een laete hooltdoeve en zo now en dan hipte d'r een knienegien deur et locht van de fietslanteerns. Een stiekelvarkentien mit vuuf jongen snuusterde in de baarm omme, op zuke naor alles wat van zien gaeding was. En dat is niet weinig, want hoewel et biesien tot de insekte-eters heurt, vret et ok graeg slakken, pieren, poddestoelen, jonge moezen, voegeleigies en ofvalen appels en peren. Et was een andoenlik gezichte, die snoevende dierties daor zo ommescharrelen te zien.

In Waoteren sleug et stel rechtsof en trapte wieder deur de naacht, wat soezurig deur et borreltien en zo now en dan een peer woorden wisselende.

Et zal zowat in de buurte van de dagcamping De Stoevert west hebben, dat d'r mit een hoop misbaor een fezaantehaene uut de pollen batste en heur vlak veur de vielen langes scheut. Die was kennelik deur ien of aander roofdier uut de slaop haeld. Durkje raosde et uut van de schrik en zee: "Allemachtig, ie zollen et bestarven. Ik kan de trappers haost niet meer in de ronte kriegen. Wie wet, wat hier allegere in de bos ommespoekt. En ik bin de laeste tied toch al zo schrikkerig! Kom, laowe d'r mar een scheppien boven op leggen. Hoe gauwer a'k hier weg bin, hoe liever."

Heur woorden weren amper koold, doe een leeg reutelend geluud de stilte verscheurde. Een kreet waor as de haoren je van te barge rezen. Et leek wel of d'r een meenske of dier in doodsnood zat. Kwaolik was et wegsterven of d'r was leven in de pollen. Krek of d'r vochten wodde en mitien was daor weer dat iezingwekkende geluud. Een gebrobbel dat uitleup in een rauwe kreet. Haost krek as maltaepelige hokkelingen uutstoten as ze meitieds in 't laand kommen.

Jan Willem kreeg et now ok te kwaod. Hi'j sprong van de fiets en steerde as een zooltpilaor naor de pollen. Et was krek of et bloed him in de aoren stolde. Durkje was nog evenpies deursuuld en ston een aentien wiederop over 't stuur te hiemen. Doe de herrie opni'j begon, sleugen bi'j Jan Willem de stoppen deur. Hi'j raosde: "Wegwezen, Durkje! Trappen, zo hadde aj' kunnen!" Zels nam hi'j een anloop, sprong op 't zadel en zette de sokken d'r in. Durkje hadde him niet ofwaacht en was al een aende vot. Om bi'j heur te kommen, zette Jan Willem de huud d'r nog wat meer op en nao een aemeri'je kreeg hi'j heur in 't locht. Daor scheuf ze henne. Ja, ze scheuf, want Durkje trapte mit platte voeten; krek as de bakkersknechten vroger achter de venterskörf.

In 't eerst hadde Jan Willem d'r niet zo'e'n arg in had, mar laeter stuurde et him meer en meer. Zels now, in dit benarde ogenblik, trof et him weer. Hi'j haelde heur in en tegere steuven ze deur de nacht. De banen goonsden over de klinkers. Et duurde niet lange of ze hadden et zwiet veur de kop staon, mar ze goesden wieder. Pas doe ze in de buurte van de jeugdharbarge kwammen, wodden ze wat rustiger en zakte et tempo, zodat ze weer aosem kregen om te praoten.

Ze begonnen te gissen, wat et wezen kund hadde, wat ze heurden. Zollen d'r goenend an 't vechten west hebben? Streupers misschien? D'r kon wel iene vermoord wezen! Weren et dieren west? Een verklaoring vunnan ze niet. Mar ien ding wussen ze wel: et deugde daor niet!

Et was al nao ienen, doe ze de ingaank van De Roggeberg deurgongen. In de receptie braande locht, mar ze zaggen gien meens. Stille zochten ze de tente op. Doe ze heur daele legd hadden, leut de slaop op him waachten. D'r was zovule te verwarken, dat et al tegen de morgen leup veur ze in de sloemer raekten.

Eremorgens weren ze laete uut de veren. Doe ze et brood op hadden, gongen ze nog mar een aende lopen. De zonne schiende en de netuur lokte al weer. Onderwegens kwammen ze een boswaachter tegen en die vertelden ze wat ze naachs beleefd hadden. De man begon te lachen en zee: "Weej'm waj'm heurd hebben? Dat weren twie vechtende reebokken. Die bin in de broonstied en burrelen dan, om indrok op 'e geiten te maeken en om konkurrenten te waarschouwen dat ze uut de buurte blieven moeten. As ze mekeer toch in 't veerwaeter kommen, vechten ze krek zolange totdat iene him verleuren gefit en d'r vandeur gaot."

Now, dat hadden ze hielendal niet verwaacht en ze vuulden heur eins wel wat bescheten, dat ze deur zo'e'n netuurlik veurval zo uut de schroeven rackt weren. Ze bedaankten de man veur zien uutleg en kuierden wieder.

Doe de vekaansie omme was en ze thuus weer van alle gemakken gebruik maeken konnen, weren ze 't d'r over iens dat ze mooie daegen had hadden. Mar ze hadden ok best in de gaten, dat et kamperen mit de mederne middels van tegenworig hiel wat meer inhul, as zij mit heur ienvooldige spullen ooit waormaeken konnen. En et hadde gien zin om een ni'je en geriefeliker uutrusting an te tugen, want ie konnen op 'e fiets niet meer verslepen. Daoromme besleuten ze om de boel te verkopen. Ze hadden perbeerd om in de naozoemer van heur leven, in een nostalgische bujje, nog ien keer de geneugten uut heur jonkhied opni'j te beleven en weren daor aorig in slaegd. Mar now was 't mooi west en et hotelleven voldee op disse leeftied toch beter.

We bin ze in de loop van de weke nog een keer of wat tegenkommen. Doe we zaoterdays de haeven uutstoomden, stonnen Jan Willem en Durkje oons op de walkaant nao te wuiven.

De Bratse

Vandezoemer leupen Hanneke en ik in Oosterwoolde te winkelen, doe ze inienen zee: "Allemachtig! Moej' daor es een lillik vrommes zien." Verheerd keek ik heur an, want et is hielendal heur gewoonte niet om onbesoemde opmarkings over et volk om heur henne te maeken. Ni'jsgierig zag ik de kaant uut waor as zij henne keek en ik zag veur de winkel van bakker Stroetinga een man en een vrouw die naor et lekkers aachter 't raem stonnen te kieken. An de kleren koj' zien dat et meensken in goeie doen weren. Luden, die rejaol in de stri'jinge zatten; alles van 't beste en 't duurste.

Now meensken, Hanneke hadde gien woord te vule zegd. As die vrouw al wat antrekkeliks hadde, mos et wel onder de kleren zitten, want van boven was 't niet te vienen. Alles, wat een vrouwludegezichte veur een maanspersoon de muuite weerd maekt om naor te kieken, was vot of lag zo deurmekeer gooid, daj't niet weeromme vienen konnen. 't Was krek aj' in een lachspiegel keken. Mar ja, et meens kon 't ok niet helpen. Ze kon d'r best goed en aorig omme wezen. En d'r is gien pot zo schieve of d'r past wel een lit op, zeggen ze. In dit geval nog wel een aorig knap lit ok, want de man die d'r bi'j ston, was recht van lief en leden en kon d'r nog best mit deur. Et weren luden van oonze oolder.

Inienen gong d'r een schok deur me henne, want ik docht die man te kennen. Ik mos me reer verzinnen, as dat Geert Hofstra niet was. Geert Bratse zeden de meensken vroeger. Waoromme? Dat za'k jim strakkies nog wel uut de doeken doen. Geert en ik kenden mekaander uut oonze jonkhied. Hi'j was wees en as kiend bi'j een oold-omke en -tante van mi'j overhuus kommen, waor hi'j et best troffen hadde, want die meensken hadden zels gien kiender en behaandelden him hielendal as eigen.

Om in de oorlog veur uitzending naor Duutslaand weg te kommen, was hi'j in de Arbeidsdienst gaon en nao de oorlog hadde hi'j solseteerd bi'j de massesees en was daor ansteld. Een jaor of wat laeter kreeg hi'j gelegenhied naor de riekspelisie over te stappen en greep die kaans mit beide hanen an. Hi'j begon slimme verlet van een maegien te kriegen, mar omdat een massesee de eerste vuuf jaor niet trouwen moch, hadde et gien zin vaaste verkering an te kneupen, laot staon an een verloving te daenken. Zo now en dan troffen we mekaander nog es, as Geert bi'j omke en mujke op bezuuk was.

As riekspelisie kreeg hi'j et staandplak Bellingwoolde anwezen. Een

mooi dörp in een welverende laandbouwstreek, waor as hiel wat welgestelde boeren, van de machtige plaetsen uut de omkrieten, heur te rentenieren zet hadden. Ze woonden meerstal in villa's, zoas ze wend weren en zoas de staand et vreug. Een naodiel van de welveert in et dörp was, dat de kosthuzen niet veur 't opscheppen laggen. Daoromme plaetste Geert een adverteensie in et plaetselike weekblad, waor as mar iene reaktie op kwam.

Wedevrouw Bulthuis hadde wel een mooie kaemer over en wol graeg wat vertier in huus hebben. Om de centeraosie hoefde ze 't niet te doen, want ze was trouwd west mit een rentenierende bouwboer en zat d'r goed bi'j. Ze woonde mit heur dochter in een kaaste van een huus; vusen te groot eins veur twee meensken. Mar ja, de staand hadde zoks vraogd. Mit hulpe van Lummegien en een dienstmaegien hul ze de boel in en om huus netties. Veur et echte tuunwark hadde ze een dreesmannegien opscharreld.

Over Lummegien hadde ze zorgen. Et maegien was twienentwintig, hadde een goedige en opgewekte neture, mar kon gien anslag bi'j de manluden krieggen. Ze gaf heur d'r wel bi'j, mar et lokte niet. Dat kwam, deurdatt heur gezichien alles miste wat veur de ere sekse antrekkelik wezen kon. Niet dat ze mismaeckt was of zo. Nee, ze hadde wel een mooi feguurtien, mar in heur gezichte lag alles zo hopeloos deurmekeer, dat d'r gien graon seksapeal an overscheut.

't Was zaoterdagmiddag nao de dienst, doe Geert, die tiedelik onderdak bi'j een kollega vunnen hadde, d'r op uut gong om poolshoogte te nemen wat wedevrouw Bulthuis him an te bieden hadde en hoe de kondisies weren.

Ze zat in 't tuunhusien thee te drinken en kwam naor him toe, doe hi'j naost huus van de fiets stapte. De kennismaeking verleup vlot en ze nuugde him in huus om ien en aander te bepraoten en de zit-slaopkaemer zien te laoten, die ze him toedocht hadde. In een grote, zunnige zitkaemer wodde him thee anbeuden en de pries, die ze veur de volledige kost, inwoning en verzorging vreug, vul niet tegen.

Doe de thee op was, mos hi'j de kaemer mar evenpies bekieken. Et was een roem vertrek, mit een uutbouw waor as een wastaofel in was en ok nog genoeg ruimte veur een ienpersoons ledekaant en een klerekaaste. Mit dat ze naor de gaank gongen, nam vrouw Bulthuis in de loop et theegerei mit om dat naor de keuken te brengen. Ze bedudedde him welke deure hi'j nemen mos en zee, dat hi'j mar es zien mos of 't him anston.

Doe Geert de deure, die him wezen was, eupen dee, wus hi'j niet wat him overkwam. Van de kaemer veur him nam hi'j niks waor, want daor in 't locht van 't grote raem wodde zien blik vongen deur et silhouet van

een naekende jonge vrouw, die doende was een hempien over 't heufd te strupen. Hi'j kon d'r niks an doen, dat wilde visioenen in him omhogens borrelden en in zien kop begonnen te maelen. En d'r was wel meer dat omhogens wol. Zien hiele wezen vieterde him an de kaemer in te gaon om dat moois van dichte bi'j te bekieken en nog meer. Mar zien fesoen zee him, daj' zoks niet maeken konnen en dus stapte hi'j terogge en trok de deure zachies dichte.

Op dat stuit kwam vrouw Bulthuis de keuken uut, zag Geert nog op 'e gaank staon en reup: "Gao d'r mar in, Hofstra! Ie hoeven niet op mi'j te waachten, jong! Doe mar krek aj' thuus binnen. Wees toch niet zo schruten, man." Mar doe Geert bleef waor hi'j was en heur glaezig ankeek, stroesde ze him veurbi'j, dee de deure eupen en nuugde: "Now, stap d'r mar in en kiek mar es of 't je wat liekt." Ze kon niet weten, dat de jongkerel meer zien hadde, as zi'j in de veerste veerte daenken kon.

Doe ze de kaemer in gongen, zaggen ze nog krek Lummegien, die heur hempien daele trok, mit een sprong en in 't blote gat de nis in schieten. Vrouw Bulthuis wodde rood tot aachter de oren en staemerde: "Herementied, dat was mien dochter. Ik wus niet dat die heur hier an 't verschonen was. Ie moe'n d'r niks aachter zuken. Gao mar evenpies naor de kaemer weeromme, dan za'k de boel oprumen."

Een peer minuten laeter was ze d'r weer en zee lachende: "Zo, de kust is veilig. Wat een onthut, niet! Et kiend hadde d'r niks van in de gaten, dat jow hier weren." Et kiend zels kwam niet veur 't locht. De kaemer was Geert best naor 't zin en hi'j nam et anbod mit beide hanen an. Ze sprakken of dat hi'j zien spullen nao 't broodeten overbrengen zol, dan kon hi'j op zundag wat an zien ni'je woonstee wennen.

Now, dat gong best. Vrouw Bulthuis kookte lekker en was gezellig in de omgaank. Mit Lummegien hadde hi'j in 't begin gien raod weten. Doe hi'j die zaoterdagaovend mit zien hebben en holen an de deure ston en zi'j eupen dee, was hi'j glad veraltereerd west. Heur gezichte vormde zoe'n schrill kontrast mit et mooie dat hi'j al van heur zien hadde, dat hi'j gien woorden vienen kon om mit heur an de praot te slaon. Lummegien hadde daor gien arg in; ze was veurkommend en behulpzem. Ze brocht him te plak en vreug, of ze nog wat veur him doen kon. Nee, hi'j zol niet weten watte. Et was mar een haandtaast om zien boeltien uut te pakken en op te bargaen. 't Was mooi anbeuden, mar hi'j redde et wel. Now, dan gong ze mar koffie zetten. As hi'j ok zin an een bakkien hadde, wol ze et him wel brengen, mar hi'j moch ok wel bi'j heur in de kaemer kommen; dat was gezelliger, dochte ze. Moeke was naor de rippetisie van et karkkoor, want ze zollen eremorgens tiedens de dienst zingen.

Onder de koffie dee blieken, dat Lummegien heur wetien wel wus. Ze hadde goed onderwies geneuten en kon overal over mitpraoten. En dat dee ze vlot. De aovend vleug omme en doe vrouw Bulthuis thuus kwam, zatten de jongeluden nog drok te klassineren. Geert hadde et best naor de zin. Ze bleven mit 'n drienend nog een schoffien naopraoten en brakken doe op.

Et was Geert al gauw dudelik, dat hi'j et mit zien kosthuus meraokels troffen hadde. De vrouwluden deden alles om et him naor 't zin te maeken. Alles went, tot hangen toe, zeggen ze wel es en zo gong 't mit Lummegien heur anzicht ok. Nao verloop van tied vul de onriegelmaotighied him minder en minder op en op 'e duur was hi'j d'r an wend. Deur de daegelikse omgaank en heur anvallig kerakter raekte hi'j wat verlekkerd op heur en begon wat gedonder te zuken; een gedonder, dat laeter op verkering uutri'jde.

In 't begin zinnigde et vrouw Bulthuis niet van rechten. Et was eins beneden de staand. Mar omdat ze wel deur hadde dat Lummegien heur kaansen niet veur 't opscheppen laggen, vun ze d'r vrede mit. En Geert was per slot van reken een kaante jongkerel, die misschien op 'e duur ok nog wel es bevodderd wodden kon.

Doe de jongeluden zeker van mekeer weren, hoefde et trouwen niet uutsteld te wodden. Brood was d'r op 'e plaanke en een stee om te wonen was d'r ok wel, want in de villa van vrouw Bulthuis was ruimte zat. D'r wodde een mooi gedielte veur 't stel inricht. Daor konnen ze heur teroggetrekken as ze dat wollen en veur de rest leefden ze deur mekeer en atten uut iene pot. Ze trouwden in de kärke, waor et koor machtig mooi zong. Nao ofloop was d'r een etentien en aovens een brulloft, die klonk as een klokke.

Doe alles an de kaant was, kon Geert him volop vergaasten an et moois, dat hi'j daor as eerste in huus te zien kregen hadde. En dat dee hi'j blikber ok wel, want nog gien jaor laeter lag d'r al een joongien in de wiege. Menko hiette et kereltien en et gruide veurspoedig op, kon goed leren en vestigde him laeter as huusdokter in Aduard.

Zo leefde vrouw Bulthuis gelukkig mit heur kiender vot, tot ze op zekere dag longontsteking kreeg en daoran wegraekte. Dat was een hadde slag, want ze weren slim an mekeer verknocht. Ze arfden memmen kaptaol en de villa en zo wodde Geert een man in bonus. Hi'j was eins een soorte van here-pelisie.

Mit zien permosie gong et niet zo vlot. Hi'j hadde him wel tot studeren zet, mar de uutgebreide en dreuge wetstudie lag him niet best en et scheut niet op. Doe iene van zien hogeren him daor es over ansprak, zee Geert: "Och meneer, Hofstra is hoge genoeg en hi'j hoeft niet uut aarmoede

pelisie te wezen." Toch ston hi'j blikber wel goed anschreven, want hi'j was nog as opper mit pensioen gaon.

En now ston hi'j daor mit Lummegien bi'j bakker Stroetinga veur 't raem te kieken. 't Was bi'jkaans veertig jaor leden da'k him veur 't laeste zien hadde. "Kom mit," zee 'k tegen Hanneke, "die man kenne ik." En mitien stak ik de straote over. Ze snapte d'r niks van, mar kwam me toch nao. Doe 'k aachter him ston, zee 'k zachies: "Dag Geert." Rempend dri'jde hi'j him omme en keek me zonder herkenning an. Mar inienen begon hi'j te lachen en reup: "Vaal dood, Bé; leef ie ok nog?" "Zoaj' zien," zee 'k. Et wodde een hiele veurstelleri'je en omdat d'r aorig wat bi'j te praoten vul, besleuten we om bi'j De Zon op 't terras wat te drinken. Een gezellig schoft hewwe daor zeten en bin uut mekaander gaon, mit de belofte gauw es bi'j mekeer te kommen.

Mar hoe kwam Geert now eins an die naeme "de Bratse", zuj' vraogen. Wel, dat zat zo. Doe Geert nog bi'j mien oold-omke en -tante overhuus was, kreeg hi'j op een keer last mit de deurgaank. Eerst was hi'j een dag of wat van de regel en slimme hadlievig. Op 't laest kwam d'r niks meer. Hi'j gaf d'r niet vule acht op, want hi'j vuulde him goed en et eten smaekte him best. Mar doe dat een peer daegen zo henne gong, begon 't him toch ongemakkelijk in 't lief te wodden en mos d'r wat an gebeuren. Ze bezochten et mit alle huusmiddelties, die heur te binnen scheuten. Roggenbrood mit sjerp; een peer staelen rauwe rebarber; een schaoltien welde proemen en nog meer. En, doe dat niet hulp, grepen ze naor een starker middel: een beste klok wondereulie. Et begon Geert ommeraeck te snieden en te brobbelen in de daarms, mar waor hi'j op hoopte kwam niet. Ettelike maolen leup hi'j de koegaank langes naor 't husien.

D'r zat niks eers op as op 'e fiets te stappen en een reize naor Wolvege te maeken om de dokter te raodplegen. Die keek vremd op doe Geert zien spreekkaemer in stapte, want die hadde zelden of nooit hulpe neudig. As hi'j 't van zokke gezonde jongknaopen hebben mos, kon hi'j wel op bril drieje zitten gaon, want dan was d'r gien dreug brood te verdienen. Mar omdat et "niet de gezonden zijn, die de Heelmeester van node hebben", zoas de Biebel zegt, vreug hi'j glimkende: "Zo, Hofstra, wat schort er aan, man? Het gebeurt niet vaak, dat ik jou hier zie. Biecht maar eens op. Wat zijn de moeilijkheden?" "Now, dokter," zee Geert en hi'j dri'jde zien pette een peer maol tussen de vingers in de ronte, "ik kan mit gien meugelikhied naor 't husien en et zit me allemachtig stief in de huid. We hebben d'r van alles an daon, mar 't lokt niet." "Hoe lang zit je daar al mee? Eet je nog? Heb je pijn?", vreug de dokter. "Ik tobbe d'r now

onderhaand al een weke mit, dokter. Piene he'k zozeer niet en 't eten smaekt me best. Mar 'k durve niet zovule te nemen, want et moet d'r ok weer uut." "Ja, dat is waar," was 't bescheid. "Ga maar eens op de onderzoektafel liggen en maak de buik bloot. Ik moet je even onderzoeken."

Geert dee wat him zegd wodde en doe hi'j lag, begon de dokter him veurzichtig et onderlief te bedrokkén. An de plak waor as de bliendedaarm zit, gaf hi'j ekstra ommedaenken. "Doet het ergens pijn?" vreug hi'j. "Nee, dokter," zee Geert, "ik vule niks biezunders." "Je buik is zo hard als een plank. Je hebt een fikse verstopping. Ik zal je poeiers voorschrijven. Die moet je direkt bij de apotheek halen en drie maal daags innemen. Dan zal 't wel loskomen. Mocht het niet lukken, dan kom je terug." Doe Geert de kleren weer in odder brocht hadde, gaf de dokter him een haand en zee: "Nou, Hofstra, het beste er mee. Ik hoop dat het helpt."

Et was niet zo. D'r kwam niks en Geert begon him zo ziek en ongedaon te vulen, dat hi'j op bedde kreup. De postbode, die elke morgen naor Wolvege mos om de post op te haelen, waorschouwde de dokter en die ree nao de middag et hiem op. Hi'j onderzocht Geert weer en zee doe: "Er zit niks anders op dan dat ik je een clysmá geef." D'r mos waeter waarm maekt wodden op lichemstemperatuur. Daor wodde zowat driekwat liter van in een glaezen bakkien geuten, waor as een uitmonding mit een kraentien onderan zat. An die uitmonding zat een gummieslange mit een had uutaende. Et waeter wodde mingd mit kemille, eulie en nog meer spul. Geert mos op 'e linker ziede liggen. De dokter trok gummiehaansken an, nam een pot mit vasseline en smeerde daor et aende van de slange mit in. Doe nam hi'j nog een lotte op 'e wiesvinger en stak die Geert in 't gat, om daor ok gladde te kriegen. Veurzichtig scheuf hi'j de slange, die hi'j eerst vol vloeistof lopen laoten hadde, naor binnen. Doe dri'jde hi'j et kraentien eupen en leut de inhoold van et bakkien staorigan in Geert zien daarms lopen. Ofwisselende hul hi'j et bakkien hoger of leger om de drok te regelen. Mittertied was alles d'r in en doe trok de dokter de slange terogge. Hi'j zee tegen Geert, dat die et gat stief dichte kniepen mos, stille liggen en perberen et zo lange meugelik op te holen. Wel een pot bi'j de haand hebben, want as et zo wied was, zol d'r wel gien tied wezen om naor 't husien te lopen. Et ark wodde schone maekt en dokter gong vot, mit de belofte, dat hi'j morgen weer langes kwam.

Doe hi'j eredaegs et hiem weer op ree en uut de auto stapte, zag hi'j Geert monter om de hoek van de schure kommen. Hi'j leup naor him toe en vreug: "En Geert, hoe is 't met de poeperij?" "Best, dokter. Dat za'k je

vertellen; jow weren nog mar krek vot, of daor haj' de bratse al." "Zo, zo, Geert," lachte de dokter. "Was het een flinke bratse?" "Daor stao 'k je van veurin," zee Geert. "En stinken, meneer; d'r was niet bij te wezen." De beide manluden hadden niet in de gaten, dat Hendrik, de knecht, naost heur in 't waegenhokke doende was en alles mit anheurde.

't Was eigenaorig, mar een schoft laeter zee et volk: "Daor gaot de Bratse ok weer," as Geert de weg langes gong. Zo ziej' mar weer, hoe gauw aj' een naeme krieggen kunnen.

Een gezellige ooldejaorsaovend

Hanneke ston in de kaemer en leut heur gedaachten gaon. Hadde ze now alles veur mekaander? Op 'e kachel pruttelde de kanne mit koffie. In et blik op 'e taofel stonnen de mooie koppies, mit et melkkannegien, de sukerpot mit brune klonties en de koekebotties. Et dressoir hadde ze versierd mit een kastloper en daor stonnen schaolen mit euliekoeken, appelflappen, ananasbollen en vlinders op. Daor weren Bert en zij de hiele middag mit doende west. Morgens hadde ze 't beslag klaor maekt en dat hadde tot nao 't eten achter de kachel staon te riezen. Bert hadde de gooldrenetten scheld, uutboord, an plakken sneden en d'r keniel en suker over strij'd. De bakkeri'je hadden ze in 't schuurtien had. Aj' zoks in de keuken deden, stonk et hiele huus d'r nog daegen naor. Nee, daor mos Hanneke niks van hebben. Et schuurtien ston een peer meter van 't huus of en daor hadden ze de keukentaofel en de elektrische kookplaete henne brocht. Mit et straolkacheltien d'r bi'j was 't daor wel uut te holen west.

Et was helder weer en et winterde nog niet. De kiender hadden buten speuld en weren zo now en dan es kommen te neuzen of d'r niet een euliekoeke of vul. Ze laggen now boven te slaopen en ze hoopte mar, dat ze deur et geschiet mit de kerbietbussen henne slaopen zollen. Et gong d'r in de zaandgatten bi'j boer Haarm al aorig omme weg. Dat was et vaaste plak, waor as de jeugd elk jaor doende was. Kom, ze mos es evenpies in de keuken kieken, want daor hadde ze een panne sop op 't pietereuliestel staon. Wat hattigs vul d'r nao twaelven vaaste nog wel in. En ze mos de kroketten nog deur 't peneermael haelen. Daor was ze vandemorgen ok nog mit doende west. Ze stonnen now in de kelder op te stieven. Tegen elven wol ze die in de eulie schieten. Bi'j de borrel en de punch smaekte zoks wel.

Mit dat ze 't locht in de keuken op knipte, was d'r volk bi'j de achterdeure en stapten Pier en Jehannes, twie opscheuten buurjongen, d'r in. Die vreugen of ze de trappe wel evenpies lienen mochten. Ze zollen him drekt weeromme brengen. Ja, dat was goed. Hi'j ston in 't schuurtien. Ze mossen heur zels mar redden. Mar de knaopen dreutelden nog wat omme. Ze keken verlekkerd naor de soppanne en sneuven es een peer keer. "Dat rokt goed," zee Pier, "een bottien sop zol d'r best ingaon. Wat donkt jow, Jehannes?" "k Duste et niet te zeggen," was 't bescheid, "mar, now aj't toch anreuren, wi'k d'r niet tegenin gaon." Hi'j keek bi'j die woorden Hanneke zo lief an, dat die de bodden en lepels uut de kaaste

pakte en ze elk een slief opschepte. Ze warkten d'r haanzem mit of. "Hè jong," zee Jehannes, "dat vul d'r lekker in. Ie wo'n d'r zuver een aander meens van aj' wat waarms in 't lief kriegien." En hi'j kniepoogde es tegen Hanneke. Die begon te lachen en reup: "Zo is 't wel goed. Schiet mar gauw op, want ik hebbe meer te doen. 't Is zo acht ure en dan kommen de buren om 't oolde jaor uut te zitten." De jongen gniffelden en gongen d'r uut. "Nog bedaankt," reup Pier.

Hanneke maekte de kroketten klaar en legde ze op een plat bod. Doe wusk ze de boel nog evenpies of en zette vier bodden mit lepels en de slief naost et stel mit de soppanne. Dan ston dat mar klaar. Bert was nog boven om schone kleren an te trekken. Ze hadden heur hielendal wusken, want die eulielocht zat in alle kleren en zels nog in je vel. Et smerige goed ston al in de haandketel. Ze mos niet vergeten, dommiet de schuredeure op slot te doen, want ie mossen vannaacht op alles bedocht wezen.

Daor kwam Bert de trappe ok of. De kiender sleupen lekker. Hi'j hadde nog evenpies bi'j ze keken. Hanneke vertelde him, dat Pier en Jehannes d'r west weren om de trappe te lienen en dat ze him daolik weeromme brengen zollen. "Eigenaorig, dat ze daor zo laete mit ankommen," zee Bert. "d'r moet zeker nog wat gebeuren, dat gien daglocht velen kan. Die heven vanaovend vaaste wat uut." "Dat bin 'k ok van bedaanken," zee Hanneke, "jammer, dat de vlaggemast niet in 't schuurtien kan. Die kuwwe niet binnendeure kriegien. De rest is allegere onderdak."

Wiels ze zo stonnen te praoten, heurden ze gestommel in de gang en kwammen de buren, Geert en Klaasje, d'r in, om et oolde jaor uut te zitten. Dat gong al een jaor of wat zo, ombourten. Et duurde niet lange, of de koffie dampde in de koppies en Hanneke gong mit de schaolen bi'jlanges om uutkiezen te laoten. Gezellig was 't. D'r wodde hiel wat ofpraot en licht, want Wim Kan hul veur de radio zien ooldejaors-aovendpraotien. Ie zollen je bi'jtieden de busen uutscheuren van 't lachen. Zeldzem, wat veur een humor en milde ironie die man d'r uutgoide.

Doe de koffie zowat op was, hadde Hanneke de eulie hiete maekt en de kroketten bakt. De schaole ston now op 'e taofel en elk hadde een glassien veur him. De vrouwluden dronken punch en de manluden wat starkers. Veur ze d'r arg in hadden, leup et tegen twaelven en glee et oolde jaor in et ni'je over. Op 'e radio dreunden de karkklokken. De vesite weenskte mekeer "Veul heil en zegen in 't ni'je jaor".

Hanneke trok de overgedienen eupen om buten te kieken, want et wodde slimme remoerig op 'e buurt. Et was een heidens kebaol. Overal knalden kerbietbussen. Bi'j boer Haarm in de zaandgatten leek et wel, of d'r een kenon ofscheuten wodde. Daor hadden ze twee paolen in de grond

sleugen en d'r een oolde melkbusse tussen bunnen. Op 't schoeleplein steuken een stokmennig jongen voetzukers of en bi'j de harbarge op 'e hoeke spoekte een koppel jongvolk omme. Die hadden een protte wille, want et gelach was niet van de locht.

"Zuwwe ok es buten kieken," vreug Geert, "et liekt me barre gezellig toe." Bert vuulde d'r wel veur. "Ja, lao'we dat doen," zee hi'j, "daor is meer te beleven as hier aachter 't glas." De vrouwluden hadden d'r ok nocht an en daoromme trokken ze de jassen en maantels an en gongen de zieddeure uut.

Doe ze veur 't huus kwammen, zaggen ze dat de vlaggemast al vot was. "Daor hej't gedonder al," reup Hanneke boven 't lewaai uut. "'k Hadde 't zelde wel docht. Wie wet, waor we dat ding morgen weer wegghaelen kunnen."

Bi'j de schoele bleek, dat d'r al vule meer versleept was, want et halve plein ston al vol mit rommel. Boerewaegens, jarrebakken, strontkrojen, laand- en tuunhekken, alderhaande soorten ark, fietsen en ok een groot honnehokke. Aachter de schoele weren goenend doende een boerewaegen te slopen. Een stel dat op et plattedak was, taekelde mit een aachterliende de patten naor boven en zette daor de waegen weer in mekaander. Et was iene van Roelofs jongen. Die dochten de togers te glad of te wezen en hadden de waegen mit een ketten deur iene van de vielen an een paol vaaste legd. Een hangslot d'r op. Mar de knaopen hadden bi'j Pieter, de keféholder en fietsemaker, een draodtange liend en daor et ketten mit deurknipt. Wat zollen die Roelofsen scheets bi'j de neuze langes kieken, as ze de waegen daor op 'e schoele staon zaggen. En et togen gong mar deur.

Doe Bert en Hanneke mit de buren bi'j de harbarge kwammen, zollen een stokmennig manluden, onder anvoering van Pieter, de keféholder, juist op pad naor Janboer. Daor wus iene van de kerels een grote regentonne te staon. Janboer was een oolde vri'jgezel, die jaoren mit zien mem boerkt hadde. Doe 't oolde meens wegraekt was, dee hi'j allienig deur en bemuude him weinig mit de buurt. Een nichte van him, uut Blesdieke, kwam weeks een keer om et wark en de waske te doen. Mit de vrouwluden hadde Jan him nooit ofgeven. Et scheen, dat d'r gien vrouwludevleis an him zat en et was ok niet bepaold een persoon waor as et vrouwvolk drekt op an valen zol. Hi'j was laank, recht van lief en leden, mar hadde een barre uutgestreken gezichte, waor 't gieniene van hugen moch ooit een lachien d'r op zien te hebben. En hi'j was slimme knieperig. Ie zaggen Jan weinig bi'j pad en diek. Zien bosschoppen haelde hi'j bi'j Walle, de winkelman, en zaoterdagsaovens gong hi'j naor 't kefé om een pottien te schutjassen en een borreltien te drinken.

Naor die Jan zol et koppeltien onderwegens en doe Pieter zag, dat Bert en Geert d'r ok ankwammen, reup hi': "Kom op mannen, help ok es een haantien mit!" Et leek de twieje eins niks om daor bi'j die boer aachter 't huus in de modder omme te proezen, mar ze wollen ok niet kienderachtig wezen en daoromme gongen ze mit. De kasteleinske hadde d'r een hekel an, dat heur man him mit dat getoog inleut en perbeerde him d'r van of te holen. Mar Pieter luusterde niet. Hi'j leut him deur zien vrouw niet te kak zetten. De harbargierster vuulde wel, dat ze him niet overreden kon en nuugde doe Hanneke en Klaasje mar in huus om heur gezelschap te holen.

Bi'j Janboer was alles duuster. Hi'j lag zeker al aachter de gedienegies. De reed naost huus langes was aorig dreuge, mar aachter de schure, waor as de tonne in 't waegenhokke ston, was 't ien en al blabber. Naost een peer bulten kuilvoer haj' de dongbulte, mit daor bi'j langes een diepe gröppe, die vol jarre ston.

Doe de tonne uut et hokke haeld was, wodde hi'j op 'e ziede legd en begonnen de mannen him naor veuren te rulen. Et wodde een gedrang, want elkeniene wol d'r wat toe doen. Hoe 't now krek kwam, wet gien meens, mar juist doe ze naost de dongbulte weren, raekte Pieter onder de bienen en scheut die stinkende jarregeute in. Hi'j was haostig overaende, mar ston d'r toch zowat tot et kruus toe in. Hulpzeme hanen trokken him op 'e reed, mar et zag d'r niet best uut. De jarre leup him uut de broeksboxen en hi'j stonk een ure in de wiend. De tonne was deur een stokmennig kerels al naor de straote ruuld en wodde naor de schoele brocht. Pieter sjokte d'r mit zien helpers aachteran. De jarre sopte him in de schoenen. Hi'j hadde gien praoties meer, want hi'j kon wel daenken hoe 't d'r thuus bi'jstaon zol. Hi'j vreug Bert, of die de vrouw zeggen wol dat hi'j bi'j de aachterdeure ston en of ze evenpies bi'j him kwam. Die dee dat en wonk mitien Hanneke en Klaasje dat ze mitkommen mossen. Mit 'n drien gongen ze de kefédeure uut. Buten vertelde hi'j wat d'r veurvalen was en dat gaf een protte gelach. Klaasje wol naor de aachterdeure om te kieken hoe 't ofleup. Mar doe ze de kievende stemme van Pieter zien vrouw heurden, leupen ze mar wieder naor 't schoeleplein.

Daor was 't een drokte van belang. D'r was hiel wat volk op 'e bien. Een koppeltien ston lachende bi'j et honnehokke. Daor kwam een erbarmelik gejank uut. Krek of d'r een hond ofbuisd wodde. Doe oons stel d'r bi'j kwam, dochten ze dat ze droomden, want uut de eupening van et hokke stak de kop van meester Post en hi'j blafte en gromde as een kwaoie buldog. Die mos wel aorig an de pimpel west wezen, dat hi'j tot zoks kommen was. Now moet zegd wodden, dat hi'j altied wel veur een geintien te vienen was, mar dat zien vrouw him meerstentieds daele

bedde. Die was de staotige kaante et naost en docht bi'j alles wat ze dee meer an de staand. Ze ston tussen 't volk en wol heur niet in de kaorte kiekeen laoten. De glimlach, die ze op heur gezichte perbeerde te kriegien, dri'jde uut op een grimlach. En meester blafte mar.

De andacht van et volk wodde evenwel ommebeugen naor wat aandere, want op 'e diek kwam een tilberie anrieden. Insteet van een peerd leupen d'r twee kerels ieder an een boom van et ienspan te trekken. Ze zongen heur hoogste lied en hadden bepaold aorig diepe in 't glassien keken, want et zaekien slingerde nuver over de weg. Heur vrouwluden zatten d'r in en zongen mit. Zo now en dan gierden ze 't uut van 't lachen.

Et was de oolde rieder'je van Willem, de veekoopman. De anscheuten peerden wollen et plein opzwaaien, mar nammen de bochte te kot en botsten mit iene van de vielen op een dikke balstien, die bi'j 't hekke lag. Deur de schok raekten de zingende trekkers onder de bienen en leuten de stokken los. Deurdat de vrouwluden achterin zatten, scheut et hiele geval achterover en kwakten de passegiers d'r uut. Jehanne heur tasse mit breiden vleug mit een boge deur de locht en daor dwarrelden wat stro en kiepeveren achteran. Konsternaosie! Doe iederiene weer in de bienen was, wodde de tilberie ok mar op 't schoeleplein scheuven.

Onderhaand was de naacht al een stok henne op 'e reize en begon et volk of te zakken om nog een ure of wat op bedde te gaon. Ok Bert en Hanneke, mit heur vesite, dochten d'r over op huus an te gaon om daor nog een lekker bottien sop te nemen.

Ze hadden d'r best zin an.

Mar daor was nog wat gaonde. Wat was dat now? Een stokmennig jongen leupen achter een auto te drokken. Et was de zeune van de visboer zienes. Die was bi'j de schieter'je in de zaandgatten en hadde vergeten de deuren of te sluten. Pier zat achter 't stuur en dri'jde et schoeleplein op. Daor gong et achter de schoele omme en kwam et voertuug bi'j meester veur de achterdeure te staon. Geleuf mar, dat die ni'jjaorsmorgen reer opkeken het! Now wodde et toch tied veur de sop. Et zol eers beteren!

Doe ze weer in de kaemer weren, gong Hanneke naor de keuken om et spul op te haelen. Mar et hoefde niet meer, want op et aanrecht ston de lege panne, mit de smerige lepels en bodden. Ze hadde vergeten de achterdeure op slot te doen en niet nuugde gaasten hadden de sop schone op maekt. Ie konnen haost wel raoden wie, mar d'r lag gien naemkaortien bi'j. Sneue boel! Zol de trappe weer te plakke kommen wezen? Ze hadde d'r vanaovend niet weer an docht en ok vergeten de schuredeure op slot te doen. Die ston eupen. De trappe was d'r, mar de wastobbe was vot. Waor die weer es veur 't locht kommen zol? Mit een

beteuterd gezichte gong ze naor de kaemer en vertelde, hoe 't d'r veurston. Gelukkig konnten ze d'r omme lachen. Et was ok wel een goeie bak. Dan nog mar een peer euliekoeken veur ze et bedde opzochten en een glassien punch gong d'r ok nog wel in.

't Was al laete, doe ze eremorgens de doppen van de ogen hadden en doe Bert es op verkenning uut gong, zag hi'j de wastobbe in iene van de grote iekebomen veur 't huus hangen. De vlaggemast lag boven op 'e schoele. Hi'j leup ok nog evenpies bi'j Pieter en die langes, mar daor was de stee nog niet zaachte. Pieter leup d'r bi'j of hi'j 't niet helpen kon en et gezichte van zien vrouw ston op minstens een weke storm. Doe ze Bert in de smiezen kreeg, vul ze mitien mit de deure in huus en zee: "'k Zal 't je vot mar zeggen: we praoten niet tegen mekaander.'" "Weg wezen!" docht Bert en hi'j gong naor huus om Hanneke verslag te doen.

Dit zol jaoren verleden in Berkoop, Makkinge, Else of op 'e Streek bi'j Noordwoolde veurvalen wezen kunnen. Tegenworig gaot et daor anders toe. Ooldejaorsploegen zorgen d'r now veur dat de viering zinvol verloopt. Toogd wodt d'r niet meer en vernield ok niet. Jammer, dat zoks niet overal kan.

Thuus

Op een mooie veurjaarsmiddag kwammen Hanneke en ik in Diever terechte. We hadden een autorittien maekt en wollen in 't oolde Ruterhuus een koppien koffie drinken. Diever is wel gauw es oons pleisterplak. Et is een gezellig dörp en ie bin d'r vlak bi'j de bos. Butendat hebben we d'r ok nog ere banen mit, want Hanneke heur moeke was uut Diever geboortig.

Et leup tegen de aovend, doe we weer op huus an zollen, mar ik besleut om toch nog evenpies bi'j et hunebed langes te rieden. Dat plak oefent een biezondere antrekkingskracht op mi'j uut. 't Zal wel kommen, omdat ik me veur oolde dingen en historie interessere. En waor dot de ooldhied him tastberder vulen as bi'j die grote stiender?

Doe 'k de auto an de kaant ree, zee Hanneke dat ze mar zitten bleef. Ze hadde d'r niet vule ni'js meer an en dus gong 'k d'r allienig op of. Krek as wel vaeker greep een bepaolde schroom me an, doe 'k om de oolde, heilige plak van de veuroolden leup. Ik legde mien hanen op iene van de stiender en kreeg et gevuul, dat d'r evenpies een zwakke stroom deur me henne gong. Wat dreef me om op zoe'n stien te klimmen, om zittende et heer en veer over te kieken en een posien in gedaachten weg te glieden?

De zunne kwam dichter bi'j de grond. Et prachtige vuur in 't westen zakte aachter een wolkenbaank die boven de aender hong en versierde die mit goolden ranen. Laeter kwam hi'j weer veur 't locht, as een vuurrooie schieve, uut een aandere wereld. De gloeiende balle kleurde de wolkens rood en gaf een betien gloed an de blieke tronie van zien buteneerdse kammeraad, die in 't oosten lege an de locht ston. En daor zat ik, op een stee dat duzenden jaoren leden deur een heilige priester utkeuzen was om een hunebed op te bouwen.

Op een morgen, tegen de tied dat de dag begon, zette hi'j hier een paol in de eerde. Doe de zunne boven de kieme rees en tegen de paol scheen, vul d'r een lange strepe schaad over de grond. Daor zette hi'j takken op uut en dat was de lengte-asse van et grafgewelf, want dat mos oost-west liggen. Dan mossen de grote zwarfstiender, die tienduzend jaoren herwerts van de Noordse bargaen ofbrakken en mit et laandies hier henne scheuven weren, te plak brocht wodden. Hoe ze 't klaor kregen, is nog altied een raodsel. Om stille van te wodden, aj' bedanken wat veur middels as ze doe hadden. D'r bin stiender van wel twintigduzend kilo bi'j. As de ziedstiender plaetst weren, kwammen de dekstiender d'r over

henne en wodden de tussenruumten anvuld mit kleinere balstiender. Dan wodde et hiele spul mit grond ofdekt. D'r kwam een kraanze van kleine veldkeien omme henne. An de zuudkaante was een eupening uutspeerd. Dat was de ingaank. Daor wodde een zwaore stien as ofsluting veur scheuven.

As d'r een dooie was, dreugen de manluden, onder anvoering van de priester die toezag dat de rieten streng naoleefd wodden, et liek naor et hunebed en legden et daele in et donkere gewelf, daor as de geesten huusden. Op zien ziede lag de sturvene, mit de kni'jen hoge optrokken. As een ongeboren kiend sleup hi'j in de schoot van moeder eerde. Zien ark zoas: pielke en boge, stienen beitels, sieraoden en potten mit dreugd vleis, wodden bi'j him daele zet, want zien geest mos nog lange reizen, veur hi'j weer in et riek van de Eerdmoeeder, waor alles an ontspreut, opneumen wodde.

Inienen leup me een huvering over de rogge en was 't as glee ik terogge in de vere ooldhied. Wat zag ik daor toch tussen de bomen deur? Op een lange, smalle hoogte die daor lange leden, in de iestied, deur een gletscher henne scheuven was, lag een dörp. Et beston uut een stok of zeuven grote hutten. Of eins koj't gien hutten numen. Et weren een soorte van ronde huzen, half in de grond uutgreven en veerder opzet mit vlechtwark van taoie takken en twiegen, die mit liem ansmeerd weren. Daor over henne een dikke laoge plaggen, waor as grös en roegte op gruuide. Et weren krek grote, hoge mollebulten. In de midden van et koepelvormige dak zat een gat, dat as raem en schostien diende. As deure wodde een eupening in de waand bruukt. Die wodde bi'j slecht weer mit een biesteval ofsleuten. De huzen stonnen op een vlak stok grond, an de raand van de bos, om een eupen ruimte henne. Dat was et plein waor as de bi'jienkomsten hullen wodden. 't Was drok op et dörpsplein. In 't midden braande een vuur en daor boven hongen, an spiezen, grote stokken vleis. Et vet drupte d'r of en et reuk barre lekker. De vrouwluden dri'jden de staeken zo now en dan omme en de kiender stonnen en leupen d'r omme henne te waertenanen. De manluden weren op 'e jacht west en hadden gelok had. Ze hadden een jonge oerosse overmeesterd en zatten now uut te rusten en gastebier te drinken uut versierde hoorns. t' Aovend zol d'r een groot feest hullen wodden. Et feest van de meitied of ni'je geboorte.

Zoemers leefde et volkien as God in Frankriek. Ze deden waor as ze zin an hadden. Et vrouwvolk en de kiender warkten op 'e kleine ovale akkerties of maekten biestevellen te passe, die as winterkleren dienen mossen. Ok zochten ze in de bossen naor beien, neuten en plaanten. Ze greuven wottels en knollen uut de grond en atten de spekroepen die ze

vunnen, vot-en-daoliks op. De blonde jaegers streupten de bossen of en vunnen daor volop klein-wild zoas: haezen, knienen, wezels, matters en voegels. Die vongen ze in strikken of scheuten ze mit pielke en boge. Elanen, beren en hatten gongen ze mit speren te lief. Mar de oerosse lokten en dreven ze in een valkoele. Dan konnen ze et reusachtige biest veilig ofmaeken.

Ze leefden d'r best van in de tied van overvloed en wat d'r an vleis en ere spullen over was, wodde in de zonne dreugd of rookt en opsleugen veur de winter. De huden, vellen en pelzen wodden schone ofschrabbed en bewarkt om as kleren en dekking te dienen. Mar de winters weren vaeke lange en streng. Dan neep soms de honger. De jaegers mossen dan vere tochten maeken om wat op te doen. Ze wodden zo maeger as wolven en krek zo toek. De winter wodde wel "de kleine dood" nuumd. Mar as de worggreep van de koolde minder wodde en de kracht van de zonne groter, was zien rogge breuken en hul dat de belofte in, dat et ni'je leven weer wakker wodden zol en et veurjaor, et jaorgetiede van de geboorte van et leven, kommenderwegen was.

Ik kieke om mi'j henne en zie daor op et bospad een jong stellegien ankommen. Et bin Druug en Maruut. Ze bin henne te visken west aor de revier, die in 't zuden stroomt, de kaante uut die Dwingel nuumd wodt. Druug het daor zien botien liggen. Dat is maekt van een uutholde boomstamme. Hi'j is de visker van et dörp en is soms hiele daegen op et waeter om zien netten en foeken uut te zetten. Die netten maekt hi'j van dreugde buzems en de foeken van wilgetien en -twieg. De netten wo'n verzwaord mit platte stiender. Daor krast hi'j vissefiguren op, om de goden geunstig te stemmen. Zo vangt hi'j witvis en aol. Snoeken wo'n an een dunne spere spiest, as ze stille in 't waeter staon te aozen. De pielke en boge het hi'j altied bi'j de haand om enten en eer waeterwild te schieten.

Druug dreegt de peddel over de schoolder en daor hangt et viskersspul an. Die peddel bestaot uut een kotte ieketakke, daor as et schoolderblad van een beer an vaastemaekt is. Maruut het de vangst in een dreegnet, dat ok van buzems maekt is. Ze hebben hiel wat vongen, vandaege. Dat zal t' aovend de feestvreugde vergroten. D'r bin moedhonnen, voorns, bleien, vette aolen en een stokmennig mooie snoeken. As ze bi'j 't dörp belanen, stoft heur een koppel kiender temute. Die bin beni'jd hoe 't gaon is.

Druug en Maruut bin man en vrouw. Hi'j is zeuventien en zij vuuftien. Zi'j komt van De Smilde en ze hebben mekeer veurig jaor troffen op et zoemerfeest van de Stamme, dat in Westerbork hullen wodde. Ze weren drekt tot over de oren verliefd en hebben de hiele weke tegere leefd en mekere de trouwbelofte daon. Een peer jaor leden, doe ze geslaachtsriepe

wodden weren, bin heur, op een inwi'jdingsfeest, de rieten van Liefde en Genot bi'jbrocht. Daor wodde heur in de praktiek leerd, hoe ze liefde en genot opwekken en geven konnen. Dat gebeurde deur wat ooldere, ongetrouwde jongkerels en vrouwluden, die heur sporen op dat stok van zaeken roemschoots verdiend hadden en waor bekend van was, dat ze de keunst goed meester weren. Elk jaor wodden ze mit zorg uutkeuzen. Et was een grote ere, mar zolange aj' d'r pries op stelden, dat erebaentien te vervullen, koj' niet trouwen en een eigen huusholing opzetten. De manluden maekten de maegies wegwies en wi'jdden heur in en de vrouwluden de jongen.

Bi'j gelegenhied van et feest van et weerommekommen van et locht (om ni'jjaor henne) is de verbiening tussen Druug en Maruut inzegend. Et bloed pulst de jongeluden fel deur de aoren en sund die tied is et geven van liefde en genot een welhaost daegeliks pat van heur bestaon wodden. En now het de Grote Eerdmoeeder heur genaodig west, want Maruut zal een poppien kriegen. Druug biddet elke dag tot de Moeder en hoopt vurig, dat d'r genog van zien geest in Maruut overbrocht is om et kientien op him lieken te laoten. Ze wonen nog bi'j Druug zien volk in, mar d'r wodt al een huus veur heur bouwd en as de kleine d'r is, zullen ze daor intrekken.

Ze lopen now op et dörp an en Maruut kikt groots en verliefd op naor heur fosse, blonde man, daor ze zo gek op is. Buten de nederzetting bin now de vuren ansteuken om de komst van de meitied te vieren.

Opiens wodde ik naor et heden weeromme reupen deur Hanneke heur stemme. Ze het et autoraempien daele dri'jd en ropt: "Hoe zit et, bi'j' daor soms vaastegruuid? Man, ie zollen een pleuris oplopen op die koolde stiender. We moe'n neudig naor huus!" Wat stief in de bonken komme ik overaende en lope naor de auto. A'k de deure eupen doe en naost heur zitten gao, zegge ik: "Maegien, ik was al thuus." Ze kikt me vreemd en niet begriepend an, mar lacht toch as ze zegt: "Ja, ja, dat kan wel zo wezen, mar ik begriep d'r niks van. Ie praoten mit schaad op 'e tonge. Mar ik wete dit wel: aj' gek wodden komt et je in de plasse an." Wiels ik de auto starte en vot riede, moe'k glimken en daenke: "Och mien goeie, oolde pruttelkonte, ie hebben d'r gien nosie van waor a'k west bin."

Thuus

*Aprilwiend roest over de heide;
't wodt duuster en koold tussenbeide.
Vael is 't hier bij de stiender
of 't maonelocht d'r nooit op schiende.*

*Wat fluustert en klaegt deur de lochten?
Bin d' oolde Germanen daor weer?
Heur! Zingen ze daor van heur Wodan
en zwaaien mit knots' en mit speer'?*

*En maeken z' een kring om de hoogte
en daansen z' as spoeken daor rond,
't Walthalla en Donar ter ere,
mit hoorns vol bier an de mond?*

*Of zaggen ze et rood in de veerte,
waor 't paoskevuur spoekachtig vlamt?
En lachen z' om 't nietige volkien,
dat nog uut heur levenssap stamt?*

*Daor gliidt uut de aender et maon'locht
en 'k vuul me inienen hier thuus.
Doodstille is 't weer bij de stiender...
De heldengeest gaot weer naor huus.*

De braand

Een aende buten et dörp lag, tussen de twie grote wegen in, de Diekstra's-plaetse. Et was een groot boerespul; best onderhullen en al generaosies laank deur een Diekstra bewoond. Mooi lag et daor, omgeven deur bomeri'je, an een briede laene mit hoge iekebomen, die van de iene weg naor de aandere leup.

Een peer jaor leden bin Meine Diekstra en zien vrouw Jaanke daor kommen te wonen. Dat was kommen deurdats Meine zien heit een hatanval kregen hadde en opholen mos te boerken. De jongste zeune, Jelle, was nog niet klaor mit leren en kon de boel niet overnemen. Veur Meine was et de vervulling van een hatteweens west, want hi'j vuulde him op en top boer. Doe hi'j et diplome van de Middelbaore Laandbouwschoele haeld hadde, was hi'j assistent bi'j de veurlochting wodden. Et was een vlotte vent, goed bespraokt en makkelijk in de omgaank. Mit zien knap veurkommen en gespiert lichem was hi'j een persoon, die bi'j de vrouwluden hoge ogen gooide.

Jaanke kwam uut een middenstaansgezin. Ze was kleuterjuffer in een plak wiederop en hadde nao heur trouwen de baene anhullen. Ok now ze op 'e boerderi'je woonden, kon ze d'r niet toe kommen heur wark op te geven, want ze vuulde heur hielendal gien boerinne. Ze was d'r niet in opbrocht. Deurdats ze een groot pat van de dag van huus was, mos ze hulpe in de huusholing hebben. Doe ze hier kwammen te wonen, hadden ze de dienstbode van de oolde luden overnemen kund. Et was een pittig jong ding, dat et wark goed an kon en lief veur de kiender was. Mar, ze hadde van de iene op 'e aandere dag de dienst opzegd. Daor weren ze slimme deur in verlegenhied raekt. Mar gelokkig was d'r uutredding kommen. Lammie, de vrouw van Ids, de vaaste arbeider, wol wel helpen.

Ids Bruunsmas, een jongkerel van 24 jaor, was nog deur Meine zien heit as vaaste agrarische mitwarker anneumen. Hi'j was een warkzeme, kundige kracht, mit een helder inzicht in et wark op et hiele bedrief. Dat was mar goed ok, want zien baos hadde, deur de grote belangstelling veur alle boeregedoe, verschillende bestuursfuncties kregen en was nogal gauw es op pad. Hi'j overlegde wel alles mit Ids, mar leut de uutvoering van et wark veur 't grootste pat an zien mitwarker over. Die was de bosschop wel toevertrouwd en mit hulpe van losse krachten leup et bedrief goed. Ids was d'r groots op, dat d'r zovule vertrouwen in him steld wodde en pakte de boel an, of 't zien eigen was.

Hi'j woonde mit Lammie in 't dörp. Ze hadden gien kiender. Niet dat ze die niet hebben wollen, mar et was d'r niet van kommen. Et wol nog niet anslaoen. Hi'j was slimme wies mit zien wiefien, want et was een knap, kruderig ding en een beste huusvrouw. En, de liefde kwam niet van iene kaant.

Doe Meine en Jaanke zo van de iene op 'e aandere dag zonder hulpe kwammen te zitten, hadde ze gul anbeuden om bi'j te springen. Et was van weerskaanten zo goed bevalen, dat ze besleuten d'r mar mit deur te gaon. Ze begon morgens om half negen, dee et wark, maeckte et eten klaor en gong om vier ure weer naor huus. Ids en zi'j atten op 'e boerderi'je. Ze weren dan mit 'n zessen, want Meine en Jaanke hadden twie kiender; een jonge van achte en een maegien van zesse. Die weren barre wies mit Lammie, want ze sprong d'r mit omme, of 't heur eigen weren. Ok mit Meine kon ze et goed vienen, want die was altied slimme vlot tegen heur. Et kwam nogal es veur, dat hi'j een posien in huus ommescharrelen bleef, as hi'j van een bi'jienkomste thuus kwam. Meerstal hadde ze nog wel koffie in de kanne en dronken ze tegere een koppien, veur hi'j him verstruupte. Hi'j hadde dan vaeke gekhied, mit soms een kruderige opmarking d'r tussendeur en hi'j leut dudelik blieken, dat hi'j heur graeg lieden moch. En et was vremd, mar ze vun et eins best wel aorig, dat zoe'n knappe vent wat ekstra andacht an heur besteedde. Et dee heur wat, mar ze vuulde best, dat ze daor niet an toegeven moch. Dat zol niet eerlik tegenover Ids wezen. Ze docht d'r niet an. Daorveur hul ze vusen te vule van him. Daor zol nooit een aander tussen kommen.

Mar, Meine dee deur. Wat as een spullegien begonnen was, wodde mienens. Zien doen en laoten wodde al mar driester en de opmarkings gewaogder. Lammie kreeg et gevuul, dat hi'j doende was heur zachiesan in te spinnen. Dat benauwde heur een betien, mar argens vun ze et ok wel aorig. Et wun heur op en ze vuulde heur sterk genoeg, om d'r an te weerstaon. Op zien praoties gong ze niet in en wimpelde alles mit een lach en een kwinkslag of. Toch gebeurde d'r op een morgen wat, waor as ze van in de warre raekte.

Meine was om een ure of half twaelf van 't laand kommen. Hi'j mos drekt nao 't eten vot en wol him veur die tied nog douchen en verkleden. Doe hi'j al een flink schoft van de vloer was, gong Lammie naor de gang om de douche op te redden, want Meine was een echte slonterkont. Hi'j leut altied alles aachter zien gat liggen. Juust doe ze an de deure toe was, gong die eupen en stapte Meine naekend de gang op, om naor de slaopkaemer te gaon, die d'r tegenover lag. Ze botste haost tegen him op, mar hi'j scheut bi'j heur langes en bleef in de slaopkaemerdeure nog evenpies lachende naor heur staon te kieken. Hielendal over de toeren

stapte ze de douche in en dee de deure dichte, mit et schoefien d'r op. Mit de rogge d'r tegenan bleef ze een poze staon, om tot heurzels te kommen en te bedaenken, welke holing ze heur geven zol. Ze zol mar krek doen, of d'r niks biezuunders west was. Automatisch redde ze de boel op en gong naor de gang om in de keuken wieder veur 't eten te zorgen. Op 't zelde stuit kwam Meine de slaopkaemer uut. Hi'j hadde et goeie pak an en bleef lachende veur heur staon. Of ze slimme schrokken was, vreug hi'j. Dat was zien bedoeling niet west. Mar et zol wel wat toevalen, dochte him. want ze zol wel vaeker een maanspersoon in netuurlike staot zien hebben. As 't him overkommen was en zi'j zo veur him staon hadde, zol hi'j beslist niet schrokken wezen; juist eersomme. Et zol him angenaem troffen hebben. En hi'j zol heur now mitien mar zeggen, dat hi'j him stark tot heur antrokken vuulde en dat hi'j docht, dat zi'j him ok wel lieden moch. Zi'j hadde wat in him losmaekt, waor as hi'j niet wus, hoe hi'j d'r mit an mos en waor hi'j gien uutweg veur vienen kon. Hi'j was zo wied henne, dat, as zi'j d'r ok zo over docht, hi'j wel wat mit heur beginnen wol.

Lammie ston perpleks. Hier was ze hielendal niet op bedocht west. Ze zag an de reaktie van zien leden en de trekken in zien gezichte en om de ogen, dat et mienens was. Evenpies leut ze de gedaachte an dat krachtige lichem deur heur henne gaon en huverde. Mar mitien was daor ok een gevuul in heur hatte, of ze Ids verraoden hadde. Ze wodde rood tot achter de oren, dri'jde heur omme en gong naor de keuken. Onderwegens perbeerde ze mit alle macht heur gevulens en gedaachten de baos te wodden. Hoe mos dit wieder gaon? Mar Meine was nog niet klaor mit heur en kwam heur nao. Om niet daoliek weer tegenover him te staon, leup ze naor 't fernuus en gong mit de pannen doende. In de kaemer sleug de klokke twaelf ure en over een kertier kwammen Jaanke en de kiender thuus. Ids zol ok wel gauw op kommen daegen. Ze mos de taofel klaor maeken. Meine ston tegen de post van de gangdeure te leunen en keek heur onderzukende an. De spanning uut zien gezichte was vot. Om him veur te wezen, zee ze, dat ze mar vergeten mossen wat d'r veurvalen was en dat d'r van zien veurstel niks kommen kon. Ze vun him best een aorige vent, mar docht d'r niet an om et gelok van Ids en heur in de waogschaole te stellen. En hoe zol hi'j dan tegenover Jaanke en de kiender kommen te staon? Kon hi'j die dan nog recht in de ogen kieken? Nee, hi'j mos die gedaachten van him of zetten. Staemerende begon hi'j te zeggen, dat hi'j ok gek mit Jaanke en de kiender was en dat hi'j de bongel d'r niet graeg in hebben wol. Mar hi'j hadde now ienkeer een zwak veur mooie vrouwluden en veur heur al hielendal. En doe begon hi'j te lachen en zee, daj' om iene de hiele wereld toch niet hoefden te haeten. Ze zag zien gezichte weer veraanderen.

Gelukkig gong de buterdeure en kwammen Jaanke en de kiender d'r in en was et huus vol leven, want elk hadde wel wat te vertellen. Ids kwam d'r ok in. Die hadde him in de bi'jkeuken wusken. Et eten verleup as altied en doe 't op was, bleven ze nog evenpies naopraoten. Meine en Ids hadden et over 't wark en Jaanke en Lammie over daegse dingen. De kiender speulden in de gang. Mar et schoft was zomar omme en doe gong elk zien eigen weg.

Die middag hadde Lammie de tied om nao te gaon, hoe ze d'r veur ston. Mit heurzels was ze al klaor. Ze vuulde heur stark genoeg om Meine te weerstaon. Him hadde ze dudelik maekt, dat ze niet op zien veurstel ingaon wol en dat hi'j gien fabbelegoegies uuthaelen mos. Ids zol ze van 't hiele veurval mar niks zeggen, want dat gaf mar nerighied.

Zo gong et leven weer zien oolde gaankien; mit ien verschil. An de meniere, waarop Meine heur of en toe ankeek, vuulde ze, dat bi'j him et vuur deursmeulde. Hi'j keek heur soms zo hongerig an, dat et heur om him begrootte. Mar ze was stark.

Op een middag in april was Ids mit de weidesleep op 't laand achter 't huus doende, doe hi'j meleur mit de trekker kreeg. De koppelingspedaal kwam niet meer omhogens. D'r was een booltien ofknapt en hi'j kon d'r mit et ark, dat hi'j bi'j him hadde niet bi'jkommen. Deurdat de moter ontkoppeld was, kon hi'j ok niet naor de plaetse rieden. D'r zat niks eers op, as mar naor huus te lopen om te kieken of daor een boolte lag, die hi'j bruken kon en een geschikte schroevetri'jer. Hi'j hoopte mar, dat hi'j et klaor kreeg, want aanders mos de monteur van de C.A.F. d'r nog an te passe kommen en dat zol vandaegse wel niet meer wodden. De baos was naor de Liwwadder mark en kon haost ok wel weer thuus wezen. In de waegenloods vun hi'j wat hi'j bruken mos en doe hi'j naor buten stapte, zag hi'j, dat Meine zien auto in de gerasio ston. Die was dus weer thuus. Kom, hi'j zol mar evenpies in huus lopen om te zeggen, wat d'r an de haand was.

Lammie was in de keuken doende thee te zetten. Ze was krek van boven kommen, waor ze de kaemerties van de kiender daon hadde en zag doe, dat Meine de dam op ree. Ze zol de taofel mar klaor maeken, want hi'j zol wel honger hebben. Zien eten ston op 't fernuus. Ze leup naor 't kassien om een bod en bestek te pakken en doe ze heur ommedri'jde om et spul op 'e taofel te zetten, zag ze, dat Meine in de deure van de bi'jkeuken naor heur ston te kieken. Hi'j zee gedag en vreug lachende, of d'r nog wat te bikken was. Ja, ze was d'r juist mit doende. Nog evenpies de stofzoeger in de bi'jkeuken opbargen. Ze pakte et ding op en doe ze bi'j

him langes leup, zag ze weer die glaans in zien ogen. Mar krek doen, of ze niks in de gaten hadde.

Doe ze terogge kwam, ston hi'j d'r nog. Ze wol bi'j him langes gaon, mar mit dat ze naost him was, pakte hi'j heur stief om de middel beet en drokte heur tegen de deurpost. Veurdats ze d'r op verdocht was, begon hi'j heur heftig op 'e mond en 't gezichte te tuten. Evenpies wus ze niet, wat heur overkwam en gaf ze toe an zien hongerige, dwingende lippen. Mar doe was 't krek, of ze een peer grote ogen zag, Ids zien ogen, die heur ernstig en vol traonen an keken. Dat brocht heur tot bezinning en ze perbeerde uut alle macht los te kommen. Et lokte niet en omdat ze vuulde, dat hi'j niet van plan was op te hollen, trok ze mit een hot heur kni'je omhogens en trof him in et onderlief. Dat brocht him tot bezinning en hi'j leut los.

Mit een goeze vleug ze deur de keuken naor de gang en sleut heur in de douche op, om daor tot heurzels te kommen. Mar omdat ze daor niet blieven kon, gong ze weer naor de keuken. Daor zat Meine mit een schuldig gezichte bi'j de taofel en duste heur niet an te kieken. Ze wol losbranen, om him allerdeegst de waorhied te zeggen, mar hi'j was heur veur. Haeperende begon hi'j him te verontschuldigen, dat hi'j him zo gaon laoten hadde. Hi'j kon d'r zels niet bi'j, dat him dat zo ontkommen was. Mar hi'j was ok zo allemachtige gek op heur. Ze leefde de hieltied in zien bloed en zien hiele lichem hunkerde naor heur. Doe ze d'r evenpies tussen kommen kon, zee ze, dat hi'j zokke grappies niet weer uuthaelen mos, want dat ze daor niet van gediend was. As hi'j et toch weer perbeerde, zol ze et tegen Jaanke en Ids zeggen en mos hi'j d'r op rekenen, dat ze in iene klap zonder hulpe en arbeider kwammen te zitten. Daor mos hi'j mar es goed over naodaenken. En now wol ze d'r gien woord meer over heuren! Et scheen te warken, want hi'j beloofde dat et niet weer gebeuren zol en mit een bedrokt gezichte vreug hi'j, of hi'j nog wat eten hebben moch. Moj' him daor now zien zitten, die grote sloeber. En weer kwam dat begrotelike gevuul over heur. Ze kon d'r niks an doen. Mit een glimk zette ze zien eten op 'e taofel.

Ids leup bi'j de schure langes en gong over de dele, deur de dwasgang naor de deure van de bi'jkeuken. Doe hi'j die eupen trok, was 't krek, of hi'j deur de bliksem troffen wodde. Hi'j ston daor as iene, die waeter branen zag en niet wus, of hi'j wakker was of droomde. Daor, in de keukendeure, ston zien bloedeigen vrouw mit de baos te vri'jen. Dat beston toch niet? Zien Lammie! Wat was hier gaonde? Et leek, of zien hiele wereld in iene klap in mekere donderde. Hoe lange gong dit al? Zien wiefien, dat altied zo lief en goed veur him was en waor hi'j aovens op

bedde zo iene mit wezen kon. En Meine dan, waor hi'j zo best mit opschieten kon en waor hi'j alles veur dee? Daor ston die grote hufter him doodgemoedereerd zien vrouw ofhaandig te maeken. God moch weten wat d'r al meer west was! Mar dat zol him zoer opbreken! Dit zol him hugen! Hi'j zol d'r henne en him de strotte dichte kniepen; him smoren of et mes tussen de ribben jaegen. Hi'j zol...

D'r gebeurde niks, want et begon him in de oren te soezen; et wodde him rood veur de ogen en et leek wel, of de grond him onder de voeten begon te golven. Inienen vuulde hi'j him leeg, zo leeg as iene, die alles mar dan ok alles verlueren het, him vulen kan. In stee van d'r henne te vliegen, dee hi'j de deure zachies dichte en leup as een hond, die ommeraek striepse had het, naor 't laand, waor as de trekker, van zien baos, op him ston te waachten. Mit een goelend hatte, mar toch mit geduld en overgaove, kreeg hi'j et ding weer gaonde; de trekker van zien baos; de baos, waor hi'j alles veur over had hadde; waor hi'j zien hiele inzet an geven hadde en waor as hi'j now, as alderlaeste, ok nog zien vrouw an kwiet raekte. Hoe et wieder mos, wus hi'j niet. Hi'j zag gien toekomst meer. De wereld veur him was leeg en duuster. En in die duustere wereld ree hi'j mit zien trekker naor de plaetse, waor hi'j warken mos mit een baos, waor hi'j gien graon respekt meer veur opbrengen kon.

Et was de verknochthied an et bedrief, die him de kracht gaf, te doen wat daon wodden mos. Allienig et vee scheen te vulen, dat hi'j d'r mit zien gedaachten niet bi'j was, want et was wat onrustig. Meine hadde nargens nosie van. Hi'j dee gewoon en perbeerde zels nog een gek praotien te verkopen. Mar doe Ids daor niet op reageerde, gong hi'j wieder mit zien wark en wodde d'r niet meer praot. Doe alles an de kaant was, hadde hi'j ok nog de euvele moed om te zeggen: "Zo, now mar gauw naor huus. Je wiefien zal wel op je zitten te waachten!" Et bloed begon Ids weer te koken, mar hi'j bedimde him en docht: "Kerel, wat bi'j' toch een gemiene, godvergeten farizeeër!" Ja, hi'j mos naor huus; naor Lammie, zien vrouw, waor hi'j now van wus heur niet allienig te hebben. De vrouw, waor hi'j zo gelokkig mit west was en waor hi'j in de huid nog staepel op was. Zo uutzichtsloos leek him et leven, dat et him niks schelen kon as d'r een donderslag kwam, die him in ien keer van de wereld of raegde.

Mar d'r gebeurde niks en mit een kop bastens vol zorgen en kwellende gedaachten trapte hi'j naor huus, waor Lammie de broodtafel al klaor hadde. Kot zee hi'j heur gedag en gong him douchen en verkleden. Mar ok in die tied zag hi'j gien kaans zien gedaachten op odder te kriegen. An de broodtafel was hi'j stille en van 't eten maekte hi'j niet vule. Et gong zo wied, dat Lammie ongerust vreug, wat d'r gaonde was. Doe kon hi'j

him niet langer inholen. Hi'j begon te goelen en raosde: "Durf ie mi'j te vraogen wat d'r gaonde is? Vertel mi'j liever mar es, wat d'r tussen Meine en jow gaonde is! Jim hadden et vandedmiddag niet in de gaten, mar ik zag jim in de keukendeure staon te vri'jen! Hoe lange gaot dat al? God mag weten, wat d'r allegere veurvallen is! Ik op 't laand en jim daor misschien op bedde liggen te... te... En aovens tegen mi'j ok nog lief en anhaelig doen. Ik wodde d'r misselik van. Maegien, maegien, weej' wel waor aj' mit doende binnen? Weej' wel waj' in de waogschaole stellen? Hoe koj' zo wied kommen, daj' mi'j mit de baos bedriegen? Gooi ie mi'j dan zomar as oold voel weg? Ik, die altied staepelgek op je west bin en nog bin! Lammie, mien maegien, ik kan je niet missen! Ie heuren bi'j mi'j! Hoe moet dit wieder?" Hi'j vul mit et heufd op 'e taofel en goelde as een klein kiend.

Lammie zat as een zooltzak an de aandere kaante. Ze was zo wit as een dooie en was d'r in de veerste veerte niet op bedocht west, wat d'r over heur henne kommen zol. Ze vuulde dat d'r wat gebeuren mos. Ze mos him alles uutleggen en op aandere gedaachten zien te brengen. Zachies gong ze naor him toe, pakte zien heufd beet en zee: "Ids, mien jonge, ie moe'n tot bederen kommen. Ie bin hielendal mis! Et is niet zoas ie daenken." En ze perbeerde him an te haelen. Mar hi'j weerde heur of en gaf heur een drokkerd, waordeur ze schuin over de taofel vul. Hi'j wodde poer van lelkens en raosde: "O nee? Ie willen toch zeker niet zeggen, da'k verkeerd keken hebbe? Zeg et es!" En mit een dreun kwam zien voest naost heur op et taofelblad daele. "En dan die Meine jow mar staon te beslikken! Die grote labbekak; die lafbek, die lillike doerak; die vieze geile bok! Mar die krigt zien vet nog wel. Die is nog lange niet klaor mit mi'j. Ik wol, da'k him mar doodsteuken hadde!"

Benauwdhied sleug Lammie om 't hatte. God och God, wat was die man overstuur. Wat mos hier uut votkommen? En, wat zat hi'j d'r naost! Hier mos wat daon wodden! Ze vleug overaende, greep him bi'j de bost, schudde him deurmekeer en reup: "Ids, bedim je! Perbeer tot jezels te kommen en dan moej' naor me luustren! Heur ie me?" Et hulp. Zien weerstaand brak. Wezenloos keek hi'j heur an. Doe gong ze bi'j him op 'e raand van de taofel zitten en vertelde him alles. Van Meine zien bevliegings, heur stried d'r tegen en wat hi'j vandedmiddag zien hadde. Dat ze docht, him now wel goed in de macht te hebben en dat hi'j heur beloofd hadde, dat et niet weer gebeuren zol. Hi'j hoefde niet bange te wezen, dat ze him bedriegen zol. Daorveur hul ze vusen te vule van him. Dat mos hi'j toch ok wel weten. D'r was nooit wat tussen Meine en heur west. Hi'j mos heur geleuven en vertrouwen. En dat wol hi'j mar al te graeg. Inienen pakte hi'j heur van de taofel, zette heur op zien kni'je en

legde et heufd tegen heur bost; as een kiend, dat steun bi'j zien moeder zuukt. Staemerende begon hi'j te vertellen, hoe vertwiefeld hi'j west was en hoe ellendig hi'j him de hiele middag vuuld hadde. En hoe bange, dat hi'j heur verliezen zol. Et was een gelokkig spannegien, dat daor die aovend op bedde gong en ze weren die naacht slimme ienig. Ze praotten of, dat d'r wieder niet over rept wodden zol. Ok op 'e plaetse niet.

Zo gong op 'e Diekstra's-plaetse et leven ogenschienlik zien gewone gaank. Op et gedrag van Meine was niks an te merken, al kon Lammie soms an zien oogopslag wel zien, hoe 't d'r bi'j him veur ston. Et vuur was niet doofd.

Op een aovend in meie, doe Jaanke naor een bi'jienkomste van de plattelaansvrouwluden was, gong de tillefoon. Meine nam op en meldde him. D'r gebeurde niks. Hi'j heurde, dat an de aandere kaante de hoorn zachies daele legd wodde. Zeker iene, die verkeerd dri'jd het, docht hi'j en gong weer zitten te tillevisie kieken. Nog gien vuuf minuten laeter rinkelde de belle weer en haj't zelde gedonder. Dit was gien verzin. Wie kon d'r now aorigheid an hebben om zokke geinties uut te haelen? Doe Jaanke thuus kwam, vertelde hi'j heur van et flauwe gedoe. Zi'j vun 't ok vremd, mar wus ok niet wat ze d'r van daenken mos.

Ze laggen nog niet iens zo lange op bedde, doe et geluud van de tillefoonbelle ze uut de slaop haelde. "Laot mar rammelen," zee Meine. "'t Zal die zelde grappemaeker wel weer wezen." Mar doe et ding deurrinkelen bleef, stapte hi'j d'r toch uut en luusterde. Eerst weer niks. Doe vreug een donkere mannestemme, die hi'j niet kende: "Is je braandpolis hoge genoeg?" Mitien wodde de hoorn daele legd. Ontdaon bleef Meine een posien staon, veur hi'j oplegde. Wat mos hi'j hier van daenken? Was dit een bedekte bedrieging? Wie of wat zat hier aachter? Een vremde boel! In de slaopkaemer vreug Jaanke: "Wie was dat? Ik hebbe je hielendal niet praoten heurd. Was 't weer niks?" Om heur niet ongerust te maeken, zee hi'j mar van: "Ja". Ze praotten nog evenpies over dat flauwe gedoe en gavven heur weer daele. Jaanke was gauw vertrokken, mar bi'j Meine wol de slaop niet kommen. Hi'j lag mar te prakkezeren, wie dat west wezen kon, die miende him op disse maniere bange maeken te moeten. Wie kon de pik op him in hebben? Hadde hi'j iene wat andaon? Hi'j prakkezerde him de kop suf, mar kwam d'r niet uut. Et was al haost morgen, veur hi'j in de sloemer raekte.

Mit een bedrokt hatte gong hi'j eremorgens an 't wark en die stemme veur de tillefoon spoekte him mar deur de kop. Klaorhied kwam d'r niet en de weken daornao gebeurde d'r niks. Tot op een aovend, doe hi'j van

een vergeerdering thuus kwam, hi'j Jaanke hielendal overstuur antrouf. Om een ure of tiene was de tillefoon gaon. Doe ze opneumen hadde, heurde ze een aemeri'je niks en doe zee een donkere manludestemme zachies: "Wat zal 't mooi lieken, as de vlammen boven de bomen uutschieten."

Meine vun et doe mar beter, om zien vrouw te vertellen wat d'r al eerder veurvalen was. Hi'j perbeerde heur rustig te kriegen, mar dat lokte niet en omdat bi'j himzels de onrust ok weer de kop opstak, besleuten ze de pelisie d'r in te mingen.

Op et pelisiebero heurden ze et hiele verhael an en maekten drok antekens. Ze zollen heur mit de tillefoondienst verstaon, of die naogaon wol waor as dat gebel weg kwam, en ze beloofden ok de plaetse wat in de gaten te holen. Ze mossen d'r mar niet al te vule over in zitten; 't zol uut himzels wel weer opholen. Ze vreugen ok nog, of Meine iene op 't oge hadde, die wat op him tegen hebben kon. Nee, in de veerste veerte niet. Hi'j hadde him al suf docht, mar kwam d'r niet uut.

Op een morgen, doe hi'j mit Ids op 't laand was, mos hi'j d'r over praoten. Ids was de laeste tied wat stille. Hi'j kon niet meer zo onbevungen tegen zien baos wezen as vroeger, ok al wus hi'j, dat hi'j him niet ongerust maeken hoefde. Meine vertelde him alles, wat ze de laeste tied deurmaekt hadden. 't Was krek as gnees Ids wat, doe hi'j zee: "Daor heur ik reer van op. Mar aj' zeker weten, daj' gien meens wat misdaon hebben, zo'k me d'r mar niet al te neer over maeken. Veural niet, now de pelisie wat ekstra aandacht an jim bestedet."

Een tied laank was 't rustig, mar doe begon 't gedonder opni'j. Aovens en naachs bellen en gien geluud. Mar op een keer zee diezelde stemme: "Ik heure 't haost al knetteren." Doe begonnen ze op 'e Diekstra's-plaetse echt bange te wodden. De pelisie wodde beld en die was d'r ok zo, want die ston mit de auto halfweg de laene in een dam op heur te passen. Ze hadden een seintien van 't bero kregen en stonnen binnen de vuuf minuten veur de deure. Ze hadden et huus van alle kaanten in de gaten hullen, mar gien ongemak murken. Bi'j de tillefoondienst weren ze ok niks wiezer wodden. D'r was in de centraole op heur lijn een toestellegien tussen bouwd dat de plaetsen, nommers en de tied optekende van de meensken, die heur opbelden. In de aovenduren en de naacht kwammen ze haost allegere uut tillefooncellen uut de buurt. Dat gaf gien hoolvaaste.

Bi'j Meine en Jaanke zat de schrik d'r daonig in, mar de kiender mochten niks merken. Uut bangens brochten ze de weerdevolste zaeken naor de oolden. Die zatten d'r ok ommeraeck mit in de maege. Op 'e overloop legden ze een schoefledder, om in 't uterste geval mit de kiender deur iene van de raemen vot kommen te kunnen. Was 't loos alarm?

't Wodde stille en 't was al half september, doe naachs de tillefoon opni'j rammelde. Meine bleef eerst liggen; mar doe et bellen anhul, gong hi'j d'r uut en pakte de hoorn op. Eerst weer gien geluud, doe weer die stemme en die zee: "Maek daj'm d'r uut kommen! Alles staot in de braand!" Meine schrok him zowat een beroerte! Hi'j hul de hoorn een aentien van 't oor en keek d'r naor. As dat as een aorighied bedoeld was, was 't wel hiel grof. Hi'j begon te trillen van lelkens en bangens en reup: "Man, wie bi'j' toch! Wat he'k je misdaon? Zeg dan, waj' op me tegen hebben, dan kuwwe 't uutpraoten of desnoods uutvechten! Grote lafbek!" Hi'j luusterde, mar an de aandere kaante was alles stille. Doe miende hi'j rook te roeken. Iene van de katten mauwde klaegelik in 't aachterhuus. Mit een smak gooide hi'j de hoorn op 't toestel en steuf naor de slaopkaemer. "As de bliksem d'r uut," zee hi'j tegen Jaanke. "'t Is zowied. Trek de kleren an en zorg veur de kiender. Ik gao aachter kiekien en bin zo weer bi'j je."

Zels scheut hi'j ok de kleren an en gong deur de keuken en de bi'jkeuken naor de middeldeure. Doe hi'j die eupen dee, sleug een sterke rooklocht him integen en heurde hi'j vlammen knetteren. Vlogge leup hi'j deur de dwasgang naor de schure. Daor was 't iene vuurzee. Hi'j zag wel, dat hier mit braandblussers of zoks niks meer te doen vul. Daoromme smeed hi'j de deure dichte en vleug naor de tillefoon, waar hi'j via et alarmnummer 0011 de braandweer belde. Hi'j heurde Jaanke boven mit de kiender an 't heisteren en reup, dat ze opschieten mossen, omdat et geveerlik wodde. De braandmure zol 't nog wel een posien holen, mar ze mos maeken, dat ze d'r uut kwammen. De kiender mos ze mar naor Ids en Lammie brengen. Hi'j zol perberen ze te bellen en zeggen, wat d'r gaonde was en dat ze d'r an kwammen.

Et duurde nog al wat, veurdat Ids him mit een slaoperige stemme meldde. Netuurlik was et goed, dat Jaanke de kiender brocht. Hi'j zol op heur waachten en kwam dan mit heur in de auto naor de plaetse om te helpen. Meine belde ok nog de pelisie en zee in 't kot, wat d'r gaonde was. Jaanke kwam mit de kiender de trappe of. Ze weren hielendal overstuur. Hi'j drokte heur de tromme mit pepieren en de autosleutels in de haand en brocht heur naor de gerasie. Buten zaggen ze, dat de vlammen al tot et dak van de schure uutsleugen. Jaanke zette de kiender in de auto en ree de laene of. Op 'e weg goelde de braandspuite heur veurbij.

Lammie en Ids stonnen op heur te waachten. Ze vertrouwde Lammie de kiender toe en ree mit Ids weeromme. Et was drok op 'e weg. De meensken hadden de sirene heurd en trokken op 'e rooie gloed an. De pelisie dee alle muuite de weg en de laene vri'j te holen, mar leut heur deur.

Doe ze op 't hiem kwammen, zaggen ze, dat d'r niks te redden west

was. Et veurhuus braande ok. De braandweerluden konnen niks meer utrichten en hullen de ni'je loopstal en de hokken nat. De meubels, die nog redded weren, stonnen in de appelhof. Die mossen ze mar in 't waegenhokke zien te kriegen. Mit donderend geweld vul et dak in en een grote wolke vonken dwarrelde omhogens. Et duurde niet lange meer, of de vlammen begonnen te doven en doe was et nog een kwessie van naospuiten. Ids zee, dat Jaanke mar naor Lammie en de kiender gaon mos en kroep nog evenpies op bedde. Meine en hi'j zollen mar op 'e plaetse blieden, om bi'j de haand te wezen. Et leup toch al tegen de morgentied en strakkies mos et vee zien gerak weer hebben. Et bedrief kon deurgaon.

Aanderemorgens mossen Meine en Jaanke naor 't pelisiebero. Ze wodden appat verheurd en van alles wodde een nauwkeurig verbaol opmaekt. De kiender bleven veurlopig bi'j Ids en Lammie overhuus en heur oolden trokken bi'j Meine zien volk in.

Laeter wodde d'r een staocaravan in de bongerd daele zet. De braandverzekering was niet scheutig mit uutbetaelen. Ze hadden vakluden stuurd om de boel uut te pluzen. Die hadden daegen laank in et smeulende puun ommevrot, mar kwammen niet tot etzelde oordiel. Ze weren 't d'r over iens, dat hier een misdrief begaon was, mar waor zat de daoder?

D'r kwam een gerechtelik onderzuuk en Meine kon mar om 't hottien naor Liwwadden vliegen om veur 't verheur te kommen. Et leek d'r haost op, of ze dochten, dat hi'j de boel zels ansteuken hadde. Et aende van 't besluit was, dat d'r gien schuldige an te wiezen was, en dat de verzekering uutbetaelen mos. Mar deur alle gedonder hadden de zenen Meine te pakken kregen en hadde hi'j 't nocht glad van 't boerken of.

Now zol daor in de omkrieten een ruilverkaveling op gaank kommen en daorveur hadden ze bi'j de S.B.L. (Stichting Beheer Laandbouwgronden) een man neudig, die him doende holen mos mit de ankoop van laand en zoks. Die baene kon hi'j kriegen en nam hi'j an. Ze konnen dan een huus in 't dörp nemen en Jaanke bleef in de schoele. In overleg mit heit en mem wodde et zo regeld, dat Jelle op 'e plaetse kwam. Die was d'r onderhaand klaor veur en wol wel trouwen mit de dochter van Homme Heide, waor hi'j al een peer jaor verkering mit hadde. Ze vreugen Ids, of die blieden wol om de jongeluden wieder te helpen. Hi'j wus alles van 't bedrief of, want dat was de laeste tied toch al veur 't grootste pat op zien schoolers daele kommen. Hi'j wol 't graeg doen. Jaanke zol op 'e duur een aandere hulpe in de huusholing hebben moeten, want bi'j Lammie was et pootgoed opkommen. Daor zol, as alles goed gong, binnen 't jaor de wiege over de vloer staon.

Et nijje huus mit een bedrieffsgebouw was zo goed as klaor. Op 'e dam, an de laene, wodden mooie metselde hekkepaolen daele zet, waor as mit smeediezeren letters op ston: "Nij-Diekstra". De braandstichter is tot now toe niet vunnen.

Hoe Witte Jan rood haor kreeg

't Was woensdagmiddag. Mit luud gesnatter en gesnetter leup een koppeltien schoelejongen et pad naor de hoogte op, waor Geert en Aofien woonden. Waor zol dat henne? Naor et stokkien heide, dat naost et huus van Geert en die lag. Daor koj' mooi speulen, want d'r weren ok een peer zaandgatten waor aj' van alles utheven konnen. Hiele middaegen koj' daor te zuke brengen, mit et bouwen van een hutte of speulhusien. Van oolde plaanken en takken wodden mooie bouwsels optrokken en daor wodde dan vadertien en moedertien in speuld. Ok wodde d'r knikkerd, streekgooid, parkhinkeld, pettienbald, tiepeld en bok-bok-hoeveul-hoorns daon.

Ja, ie konnen je daor best vermaeken as Jan, een buurjonge van Geert en Aofien, d'r niet bi'j was, want die was meerstal verrekte vervelend. Aj' die in de koppel hadden, was d'r altied herrie in de keet. De jongen hadden niet zoe'n bulte last van 'm, want die konnen him mit mekaander wel an. As hi'j die te nao kwam, kreeg hi'j een pak op zien donder. Mar dan waj' ok nog niet klaor, want dan begon hi'j mit kluten zaand te gooien. En die laggen daor bi'j de roes; van die hadde rooie oerkluten. Aj' zoe'n ding tegen de kop kregen, koj' d'r mar op rekenen daj' een peer daegen mit een bulte leupen. De jongen perbeerden him dan opni'j te pakken te kriegen en zatten him soms tot huus toe nao. En mar schellen van: "Lillike witkop! Kom dan op, aj' durven!" Ie konnen d'r dan mar grif van op an, dat eredaegs de hutte en de speulhusies in mekeer trapt weren. Dan koj' weer van ni'js of an beginnen.

Mar et weren meerstal de maegies die van Jan te lieden hadden. Hi'j trok ze an 't haor of stopte ze ongedierte bi'j de kleren in. Soms een piere, dan weer een iekmulder of een jonge kikkerd en die wol hi'j d'r dan van onderen weer uuthaelen. De maegies raosden et uut en reupen om hulpe. As 't al te arg wodde, grepen de jongen him en maekten him burgemeester. Daor hadde hi'j een gloeiende hekel an, want ie vuulden je wel barre klein aj' daor laggen, mit de broek van 't gat trokken en iederiene d'r omme henne te kieken aj' wel een echte jonge weren.

Ja, et was een vremde piesappel, die Jan mit zien witte haor. Hi'j hadde altied van die nuvere opstiegings. Op schoele slecht leren en in de klasse slimme roer en ondeugend. Overal mit de neuze veuran. Hiel wat uren het hi'j in de gang en 't turfhoekje versleten. Een nachtmerrie veur de meester.

Op een keer hadde hi'j him in 't heufd haeld om zien makke kri'je praoten te leren. Eerst wodde et vellegien onder de tonge losknipt en doe dat hield was, zol 't wezen. Tieden zat hi'j mit et dier op 'e regenbak en zee him woorties veur. Mar Piet hadde d'r gien benul van, wat of d'r van him verwaacht wodde. Hi'j reup an ien stok deur van ka, ka, ka! Mar praoten, how mar. Doe wodde Jan zo allemachtig gremietig, dat hi'j et dier greep, mit iene slag de nekke ommedri'jde en op 'e dongbult gooide.

As d'r een rommelbujje opzetten kwam, raekte Jan hielendal van de kook. Hi'j wodde dan slimme drok en leup mar henne-en-weer te lachen. Soms greep hi'j een hujvörke, gong aachter 't huus staon en stak et ding in de locht om zien te laoten, dat hi'j lak an 't onweer hadde. Laeter is Jan naor Hollaand trokken en het daor op een febriek toch nog wel een goed stok brood wunnen.

De kiender weren now op 'e hoogte, mar et speulen wol niet van rechten, want d'r was vandemiddag wat eers te beleven. Bi'j Geert zollen ze slaachten, een pinke nog wel. Dat zag ie niet elke dag. Grietje, et jongste kiend van Aofien en Geert, hadde et op schoele verteld. Ere jaoren slaachtten ze altied een varken, mar dit jaor was 't eers gaon. Et was de bedoeling west om de pinke of te zetten, mar deur de grote dreugte van de oflopen zoemer was d'r weinig huj wunnen en was d'r haost gien vraoge naor hoornvee. Iederiene hadde over. Et gul haost niks. Daoromme besleuten ze et biest mar te slaachten. De buren wollen d'r wel een pat van overnemen. Willem Lageveen dee een goed bod op et meste varken en zo vun dat ok weer zien weg.

Grietje hadde een grote hekel an die slaachterij'e. Ze vun et verschrikkelik, as ere jaoren et varken uut de tied brocht wodde en was dan altied zo veer meugelik van huus gaon, om et geraos van et dier in doodsnood mar niet te heuren. Ien keer hadde ze d'r bi'j staon, doe et varken, al raozende, uut et hokke haeld wodde en deur de manluden op 'e slaachtbaank smeten was. Et hong mit de kop over de raand en doe hadde Hendrik, de slaachter, et mit een groot mes in de hals steuken en daor een gat sneden. Et bloed speut d'r uut en daor zette moeke doe gauw een emmer onder, want dat bloed mos bruukt wodden om bloedwost van te maeken.

Doe et varken ophul te raozen en stille henne lag, hadde moeke heur vraagd, of zij mit de wasstok in de emmer mit bloed reuren wol, want dat moch niet klonterig wodden. Zij zol hiet waeter uut de kookpot haelen, want de manluden mossen et varken bruuien en schrabben. Grietje hadde de wasstok pakt. Mar doe ze boven de emmer mit et dampende bloed ston, was ze zo allemachtig misselik wodden, dat ze de emmer de emmer laoten hadde en halsoverkop naor 't laand vleugen was, waar ze bi'j de sloot alles d'r uut spi'jd hadde.

Mittertied was ze weer op huus an gaon. Et varken hong doe an de ledder en Hendrik snee juist de boek eupen. Daor kwam een vieze weeige locht uut. Hendrik scheen d'r gien hinder van te hebben, want hi'j warkte rustig deur. De hiele intaast wodde d'r uuthaeld. De daarms, et hatte, de nieren, de lever en de longen. Die weren veur de hond. De rest kwam in emmers en tobben. Et hatte, de nieren en de lever in zoolten waeter, om uut te trekken. De daarms wodden schrabbed en wusken, want die mossen bruukt wodden veur et maeken van metwost, bloedwost en gotwost. As ze schone weren, kwammen ze in een emmer mit waeter. Zoks dee va allemaole zels en hi'j kon et goed. Hi'j maekte ok altied zoere zult of kopkeze. Zels slaachtte hi'j ok wel es, mar hadde d'r eins een hekel an, want hi'j kon niet makkelik wat dood doen.

Et was een keer gebeurd dat hi'j een schaop slaachten zol, mar doe et dier op 'e baank lag, keek et him zo begrotelik an dat hi'j d'r niet toe kommen kon en sniede et de hals uut. Een schoffien laeter ston et biest weer an de stikke naost huus.

De varkenblaoze was veur de buurjongen. Die wodde oppompt en henne te dreugen hongen. Laeter koj' him dan bruken as voetballe of om op te drieven bi'j et zwemmen in de waeterlossing. Aovens wodde de ledder mit et varken naor de dele brocht en kwam d'r een wit laeken omme henne, want eremorgens kwam de keurmeester. As alles goedkeurd was, wodde et varken ofhakt en verwarkt. Dat was een goolden tied, want dan wodde d'r rejaol opschept. Wat smaekte een snee rogenbrood mit kaonties doe lekker.

Mar vandemiddag zol 't d'r eers ommeweg gaon, want een pinke haj' zomar niet tegen de vlakke. Grietje wol ok kieken, want va hadde zegd, dat een pinke niet raosde. Hendrik, de slaachter en zien zeune Aoldert, zollen d'r om half twieje wezen.

De pinke was an iene van de iekebomen, die naost huus stonnen, bunnan en keek mit lodderige ogen naor de slaachtbaank naost him, mar hadde d'r gien flauw benul van, dat hi'j daor dommiet zien leven op laoten zol. Die slaachtbaank was een waegenbatte, die op drie schraegen lag. De jongen klommen zo now en dan es op 'e wal naost huus, om te kieken of Hendrik en Aoldert d'r al ankwammen. Eindelijk trapten ze de hoogte op en zetten de fiets tegen de schure.

Aoldert haelde een dikke tebaksprome uut de mond en legde die op 'e pakkiestreger; zoe'n betien onder 't zadel. Dat dee hi'j altied as hi'j bi'j meensken in huus gong. Ze leupen deur de baanzer naor de dele, trokken de jassen uut en kwammen een aemeri'je laeter weer buten, mit opstruupte mouwen en een soorte van leren schölk veur. Hendrik zette de koker mit messen tegen et potterak. Aoldert hadde een moker in de

haand. Witte Jan kon zien nijsgerigens niet de baos, sprong van de wal en gong d'r op 'e neuze bi'j staon. Hi'j was goed bekend mit Hendrik en Aoldert, want die kwammen een hoop bi'j zien volk en zodoende dochte hi'j een strepien veur te hebben. Mar ze zeden dat hi'j heur niet veur de voeten lopen mos en beinselden him weg.

Doe zol de slaachterijje beginnen. De pinke wodde mit de kop stief tegen de boom bunnan. Dat zinde him niet en hi'j begon te vraomen om los te kommen. Hendrik pakte een scharp, puntig mes uut de koker en gong naost de kop van 't biest staon. Aoldert zwaaide de moker deur de locht en gaf et een dreun veur de hassens om et in de soeze te kriegen. Mar, dat lokte niet. Et dier gooide de kont in de hoogte, schudde mit de kop en begon te brullen. Geert en buurman grepen et bi'j de stat, om et in bedwang te holen. Aoldert mepte de moker nog een keer tussen de hoorns en dat hulp. De kop zakte wat daele en et lichem zwaaide hennen-weer.

Doe wodde et Hendrik zien tied. Hi'j onderhaelde et mes, stak et diepe in de hals en snee vlogge de strotte deur. Et bloed speut d'r mit een boge uut. De pinke hul et nog een posien in de bienen, mar begon deur zwakte op zien poten te slingeren. Dat was et tiedstip om de kop vlogge los te bienen en te perberen et biest over de kaant op 'e batte te drokken. Witte Jan kon et op 'e wal niet langer uutholen. Hi'j mos d'r dichterbi'j wezen en sprong tussen de manluden, die hi'j ommeraek veur de bienen leup. Die konnen zoks op dat stuit hielendal niet hebben, want ze mossen de kop d'r goed bi'jholen en hadden alle stuurmaanskeunst neudig om de pinke op 'e baank te kriegen. As hi'j de verkeerde kaant over vul, haj' de raopen geer. Ze hadden Jan al een keer of mennig an de kaant raegd en him toesnauwd, dat hi'j bi'j de ere kiender op 'e wal gaon mos. Mar hi'j luusterde niet en bleef d'r bi'j omme springen.

De zwietende manluden hadden gelok. De pinke gong de goeie kaant over en zeeg op 'e batte daele, waor hi'j stoeptrekkende liggen bleef, wiels et leven uut him wegzakte. Aoldert pakte een puntige iezeren penne uut de koker om daor een gat mit veur in de kop van et dooie dier te slaon. Dan leek et krek of ze een schietmasker bruukt hadden, want dat was veurschrift. Mar, ze bezatten niet zoe'n ding.

Jan was weer onder de stok opkommen en ston d'r zo dichte op 'e neuze bi'j, dat Aoldert gien armslag hadde om zien moker te hanteren. Inienen wodde him de kop roeg en hi'j grauwde: "Verrekte bingel, sodemieter toch es op!" En veur de Witte d'r arg in hadde, wodde hi'j bi'j kop en kont pakt en mit zien witte haor in de bloederige hals van de pinke zet. Doe hi'j weer op zien bienen ston, leup et bloed him overal bi'j langes. Een aemeri'je wus hi'j niet hoe hi'j 't hadde. Mar doe hi'j al dat

bloed zag, begon hi'j te raozen as een varken dat keeld wodt en steuf mit zien rooie kop de heide over naor huus. Een stokmennig jongen d'r joelende achteran. Ze konnen niet zien hoe 't thuus ofleup, want Jan trok de deure dichte. De knaopen gongen daaromme de heide mar weer over naor de aanderen, die naor 't slaachten stonnen te kieken. Ze bleven wel op veilige distaansie. Omdat et meeste ni'js d'r now wel of was, gongen ze weer naor de zaandgatten. De slaachters gongen rustig deur mit heur wark en tegen een ure of drieje wodden ze in huus reupen te theedrinken.

Jan was ok weer op 't teniel verschenen. Hi'j hadde een schone trui an en zien haor was weer wit. Vule praoties hadde hi'j niet, want hi'j wodde ommeraek plaogd. Toch kon hi'j 't niet laoten om weer evenpies bi'j de slaachter'je te kieken. De kop van de pinke hong in de appelboom. Een touw om de hoorns, de ogen wied los en de tonge een aende uut de bek. Jan scharrelde wat omme en kreeg de tebaksproeme, die op 'e pakkiesdreger lag, in 't oge. Dat brocht him op een plannegien om wraoke te nemen. Hi'j pakte de proeme en gong d'r mit naor de hoogte, waar hi'j de aandere kiender vertelde wat hi'j van plan was. In de tebak wol hi'j een peer geitekeutels stoppen en him dan weer te plakke leggen. Dan kreeg die smerige Aoldert zien verdiende loon. Daor weren ze wel veur te vienen. Wat zol die Aoldert reer gniezen.

Iene van de jongen leup vlogge de heide over naor 't huus van Dirk en Cobe, waor een geite an de stikke ston en kwam mit een peer mooie dreuge keutelties weeromme. Hi'j hadde ok nog een halve peerdeviege mitneumen. Daor konnen ze misschien ok wel wat van bruken. En now an 't wark. Mit een stokkien wodde de proeme an iene kaant veurzichtig losmaekt en wat uutboord. In et hollegien stopten ze de keutels en ok wat peerdestront. Doe wodde et zaekien androkt en mit een kwattel spi'je weer glad maekt. Gauw de proeme weer op zien plak en naor de heide. 't Wodde tied. Ze weren nog mar amperan op 'e wal, doe de manluden de deure uitkwammen en wieder gongen mit slaachten.

Tegen een ure of half vufe wodde de boel naor de dele brocht en was et waachten op 'e keurmeester, die eremorgens wel kommen zol. Dan kon d'r middags ofhakt wodden. De manluden gongen weer in huus, want Grietje heur moeke hadde de koffie klaor en ok nog wat in de flesse. De jongen keken zo now en dan al es op 'e wal, of Hendrik en Aoldert haost op huus an zollen. Et duurde ze veul te lange.

Mar, mittertied was 't zowied. De slaachters kwammen buten en leupen naor de fietsen. Aoldert haelde de tebaksdeuze uut de buse en stak een stokmennig draoties tebak achter de koezen. Doe pakte hi'j de proeme, dee die d'r bi'j en begon te kauwen. Ze stapten op en suulden de

hoogte of. Doe ze een aentien vot weren, zee Aoldert tegen zien heit: "Die ni'je tebak is wel lekker, mar ik neme ze toch niet weer. Et braant me te vule nao op 'e tonge." Mit kwam et heufd van Witte Jan boven 't zaandgat uut en reup mit een plaogerige stemme: "Lekker! D'r zit geitestront in. Now heb ie ok es wat, grote smeerlap!" Aoldert vluukte en mit een grote boge kwam de proeme in de heide te lane.

In de Vut

De laeste meert; morgens half zesse. Geert Spitter ridt mit een gaankien van 90 over de Stellingenweg naor zien boer in Hooltpae om daor veur de laeste keer et wark te doen. In feberwaori is hi'j twienenzestig wodden en hi'j maekt gebruik van de gelegenhied om d'r vervroegd uut te gaon. De vrouw en hi'j hebben et goed deurpraot en et lokte heur wel an. De kiender bin de deure uut en zels bin ze goed gezond. As alles mit zit, kun ze nog een mooi posien van 't leven genieten. Mit de centeraosie zal 't wel loslopen. Tot zien vuvenzestigste krigt hi'j een vut-utkering en dan de AOW mit et laandbouwpensioen.

Hi'j is now al weer een peer maonden bi'j Sieberen Koopstra, waor hi'j as boerehulpe et bedrief mit bereddert. Sieberen is van de hujzoolder valen en het een heupe breuken. Et zal nog wel een schoffien anholen veurdat die weer in bedrief komt. Morgen zal Jan Weerman et wark overnemen en die zal et daor ok wel naor 't zin kriegien. Hi'j het d'r temeensen mit nocht henne gaon.

't Is stille op 'e weg. De moter zoemt riegelmaotig, de verwaarming dot et goed en de autoradio speelt zachies. Noffelik zo! Geert begint wat te miemeren en lat zien levensloop es bi'j him langes gaon.

Nao de legere schoele het hi'j de laandbouwschoele in Berkoop had. Dat was een veurrecht west, want et kon eins niet. Hi'j was de jongste zeune van een keuterboertien en los arbeider. Zien oolden hadden een bezwaorlike huusholing had: vuuf jongen en twie maegies. De ooldste twie zeunen weren trouwd en de maegies dienden. Die kwammen allienig zundags thuus. De twie breurs, die nog in huus weren, gongen op 'e daghure en hulpen in heur vri'je tied heit mit laand anmaeken.

Ze woonden tegen de bos an, in een husien mit een peer bunder laand d'r bi'j. Dat hadde heit in de loop van de jaoren zels anmaekt en de jongen hadden mithulpen. Beerlaggen was 't west, want d'r zat een oerplaete onder de heide en die mos hielendal los. Soms mos de biele d'r an te passe kommen. Eerst rooiden ze et hooltopschot. Dat stookte mem op in 't fernuus. Kroepieken en birkepollen stonnen d'r. Van et birkeries maekte heit stalbessens. De stobben wodden op een bulte gooid en die hakte heit winters tot braandhooit.

Laeter hadden ze nog drie bunder heide van de karke kocht en die nao verloop van jaoren ok ontgonnen. 't Was een gelok dat ze van zoe'n stark slag weren. Heit was een iezerstärke buffel. Groot en roeg, ok in zien doen

en laoten. Mar gooldeerlik. Mem was een spichtig vrouwmeens. Ze weren vroeger, as pas trouwd stel, van de Friese kaante kommen, uut de Kompeni'je. Heit hadde him as vaaste arbeider bij een jonge boer in Boekelte besteded. Van de kärke konnen ze in 't Builigerveld een arbeiderswoning huren, die ze laeter kocht hadden.

Sibbe en Albertien Sietsma hadden et bedrief van Sibbe zien oolden overneumen. Die hadden een burgerhuus in Buil kocht en heur daor te rentenieren zet. Albertien was de ienigste dochter van een eigenarfdde boer uut De Weper, waor hiel wat modder an de kloet zat. Ze was groots en keek lege op et arbeidersvolk daele. Mar heit hadde weinig mit heur van doen. As hij bij de plaetse was, dronk hij koffie en thee mit de dienstmeid. Winters in de keuken en zoemers in 't vuurhokke. Mit Sibbe kon hij 't goed vienen en hij was d'r vrijwat jaoren west. Mar, doe de zeunen van Sibbe en Albertien, een twieling, de laandbouwschoele oflopen hadden en hielendal op et bedrief kwammen, hadden ze gien vaaste arbeider meer neudig. Heit hulp dan nog wel in de drokke tied, as de dong over 't laand mos en in de hujjinge. Veur de rest zat hij in 't losse wark of was op zien eigen polle doende mit laand anmaeken.

As hij mit de jongen in de heide an 't vrotten was, kwammen d'r wel es goenend de reed daele die naor de bos leup. Die bleven vaeke vol ontzag staon te kieken, naor die grote kerel, die mit de oerkluten omme gooide of 't mar niks was. Laeter, doe de mesienen in zwang kwammen, numnden ze him gekscherende "Sjouke, de kleine trekker".

Mit een glaans van voldaoens in de ogen, kon hij staon te kieken, as d'r weer een hoeke omme was. De bruunrooie heidegrond lag dan te rusten en verpulverde van lievelao deur et inwarken van regen, vost, zonne en wiend. In de haast kwam dan de eide d'r over en wodde et inzi'jd. Deurdat de grond zo diepe losmaekt was, kon et waeter goed votzakken en hadden ze gien last van ontginningsziekte. Dat was een groot veurdiel, want aj' daor mit te stellen hadden, koj' d'r een protte keupersulfaot op smieten en dat was ok niet ommenocht.

Ja, heit was berestark. Et was een keer gebeurd doe hij mit een koe naor de bolle zol, dat et biest een riete kreeg en him op 'e rogge sprong, de veurpoten over de schoolders. Heit verblikte d'r niet van en zee: "Donder toch op, grote blei. Waacht mar, tot daj' dommiet bij de bolle binnen. Die zal jow 't ni'jjaor wel ofwinnen. Dan zal die hitsighied wel over gaon!" Hij schudde de poten van zien schoolders en leup rustig deur.

Op een ere keer was hij op 'e heide een stobbe an 't rooien. Die zat ommeraeck vaaste en de biele mos d'r an te passe kommen. Hoe et kwam, is muulik te zegen, mar et ding schampste of en heit hakte him

ofgeduvel in 't bien. Et bloedde as een varken. "Dat liekt niet best," zee hi'j, stapte uut de koele, knevelde mit de buusdoek et bien of en leup naor huus. Doe hi'j bi'j de deure was, reup hi'j tegen mem, die onder de liende ston: "Klaske, wask me de poten es evenpies. Ik moet naor de dokter en misschien wel naor 't Vene!" Et meenske wodde d'r mal van, doe ze al dat bloed zag. Ze hulp Sjouke de broek en de onderbroek uut en redde zo goed en zo kwaod as 't gong, et bien of. Ze scheurde een oold laeken an repen en bun die om de wonde. De knevel mos d'r weer omme, want et bloed kwam d'r zomar deur henne. Mar omdat heit niet in 't blote gat naor de dokter kon, mos de knevel weer los. Gauw een schone onder-en boverbroek an en et ding weer vaaste. Nog een ere kiele en doe stapte Sjouke op 'e fiets en ree naor de dokter in Noordwoolde, die hi'j gelokkig thuus trof.

De wonde wodde schoonmaekt, hecht en verbunnen. "Hoe ben je hier?" vreug de dokter. Doe Sjouke zee, dat hi'j op 'e fiets was, schudde de man zien heufd en belde een taxi. De pesjent wodde inlaeden en de fiets kwam in de koffer. 't Is best oflopen mit et bien. Et hielde goed, al het hi'j d'r wel een weke of wat mit op 'e stoel zitten moeten.

Et gong goed daor in 't Builigerveld. Zachiesan boerkten ze veuruut en hullen mittertied al een koe of zesse. Sjouke hadde et d'r gauw es over, hoevule beter ze 't op heur oolde dag hadden as zien heit en mem op die leeftied.

Pake was vaaste arbeider west bi'j een boer in Hoornsterzwaog. Et was gien vetpot, want d'r weren negen kiender kommen. Veural winters kwam et soms slimme krap omme. Tot zien zeuventigste hadde hi'j deur daon. Doe gong et niet langer. As laeste weren hi'j en de vrouw een aovend bi'j de boer en boerinne op 'e koffie nuugd. Veur ze op huus an zollen, hadde de boer et loon op 'e taofel legd en d'r nog vuventwintig gulden over henne daon. Hi'j hadde heur toestaon jaorliks een schaop bi'j him te weiden en ze konnen haastmis op vier mudde wintereerpels rekenen. Ok mochten ze daegs een peer mingel melk haelen.

Vol dankberhied weren de oolties ofzet en hadden onderwegens de belans opmaekt. Elke maand beurden ze drienenhalve gulden van de rentezegels, wekeliks een rieksdaelder van 't aarmbestuur en een daelder van de diaekens. Gruunte verbouwden ze zels. Ze zollen 't wel redden. En dat deden ze: Joost mag weten hoe.

Nee, dan ston Sjouke d'r een stok beter veur. As hi'j binnenkot vuvenzestig wodde, kreeg hi'j AOW en nog een peer gulden laandbouwpensioen. En hi'j boerkte nog mit iene van de jongen.

Mar 't komt vaeke eers aj' daenken. Een goed jaor laeter wodde mem slimme ziek en raekte weg. Dat was een grote slag, want hoewel ze nooit biezunder op 'e veurgrond treden was, bleek now inienen, dat zij toch de sterke spille west was, waor de huusholing omme dri'j'de. Heit was hielendal uut 't beslot. Hi'j miste zien plechtaanker en zat mar naor de lege stoel bi'j de heerd te steren.

Om toch weer een vrouw overhuus te hebben, gong de zeune, die mit heit tegere boerkte, trouwen en haelde zien vrouw d'r bi'j in. Et was wel een goed maegien en ok wel aorig tegen Sjouke, mar d'r was gien eigens an. Ze hadde mederne opvattingen en idenen en wol graeg alles ni'j hebben. De centen hadde ze d'r wel veur en omdat et eins ok wel te billiken was, gong et deur.

Now hadde Sjouke hielendal zien slinger niet meer. Hi'j vuulde him een vremde in zien oolde omgeving. D'r was niks gien bekends an dat ni'jmoodse spul. Vaeke zat hi'j wezenloos naor et petret van Klaske te steren, dat in 't waandmeubel ston. En van lievelao kwam de gedaachte in zien heufd om op een eer plak wonen te gaon, waor as hi'j meer himzels wezen kon, waor hi'j zien eigen stee hadde.

Hi'j begon d'r over te praoten mit de jongen. Die schrokken d'r van. De schoondochter begon te goelen en vreug, of hi'j dan vun dat ze niet goed veur him zorgden. Jaowel, dat was best in odder, daor lag et niet an. Mar hi'j vuulde him zo verlaoten, now mem d'r niet meer was en wol graeg wat meer tussen meensken van zien eigen oolder verkeren. Et dee him wel zeer van de polle of te gaon, waor mem en hi'j zovule jaoren lief en leed dield hadden en waor hi'j zoe'n protte zwietdruppen liggen hadde; juist now et zoe'n mooi bedrief begon te wodden. Mar et leek him toch beter om vot te gaon. Hi'j hadde in de kraante een stok lezen over et ni'je bejaordehuus, dat kotleden in Wolvege eupend was. Ni'j-Lendehof hietten et. Hi'j wol d'r es henne te kieken en infermeren, of hi'j daor een kaemer kriegen kon en of et mit de centeraasie te doen vul. De polle wol hi'j taxeren laoten en veur de zeune, waor hi'j mit boerkte, een bedrag as aachterstallig loon vaaste leggen. Ze konnen dan de boel uut mekaander doen. De kiender heur memmen pat en hi'j de rest.

De jongen begrepen wel, dat et heit mienens was en legden heur d'r bi'j daele. De zes eren wollen heur pat wel tegen een schoppelike rente in 't bedrief zitten laoten en heit zienes zol op 't klieid kommen moeten.

D'r wodde een reize naor Wolvege maekt. Ni'j-Lendehof was een mooie inrichting en d'r was nog wel een kaemer vri'j. Mit et geldelike vul et tegen. De verzorging was priesig en d'r mos maandeliks een hiele slompe bi'j de AOW. As de kaemer bemeubeld was en hi'j nog wat kleraasie anschafte, bleef d'r nog wel een kaptaoltien over, mar daor koj'

niet zo mennig jaor van leven. Daor was liekewel een mouwe an te passen. Ie konnen zonder zorgen in et tehuus kommen, aj' de AOW en je geld an de Gemientelike Sociaole Dienst ofstonnen. Die betaelde dan et verblijf in et bejaorde-oord. Ie mochten een duzend of wat zels holen en kregen maandeliks ok nog een peer honderd gulden buusgeld.

Om van alle gereken en gedoe of te wezen, wodde, nao lange hennen-weer praoten mit de kiender, besleuten et op die maniere te doen en zo kwam heit in Nij-Lendehof te lane.

Doe hi'j zien intrek neumen hadde en et an 't eten toe was, kwam de direktrice, om him naor de eetzael te brengen en een geschikte taofel uut te zuken, waor hi'j in 't vervolg bi'j anzitten kon.

Hi'j trof et; bi'j 't raem was nog een mooi plakkien vrij. Ze zol him d'r evenpies henne brengen.

Doe ze an de taofel toe weren en de direktrice him veur begon te stellen, wus Sjouke niet wat him overkwam. Daor zat, naost et plak dat him toedocht was. Albertien Sietsma. Die was doende, as een Hollaanse Kropper, mit de bosten as een balkon veuruut, dikke in 't vleis en stief in 't kesjet, rejaol mit goold en bloedkralen behongen, op een dure maniere heur goeie geld te verdoen.

De ogen vullen heur bi'jkaans uut, doe ze Sjouke in 't vezier kreeg en ze wodde rood tot in de nekke. Sjouke gaf iederiene een haand en doe hi'j an Albertien toe was, zee hi'j: "Wi'j kennen mekeer nog van vroeger. An vrouw Sietsma hoef ik me niet veur te stellen. Ze wet wel wie ik bin." Hi'j gaf heur de haand en gong zitten. "Now," zee de direktrice, "dat treft ok toevallig! Dan kuj'm mooi wat oolde herinnerings ophaelen. Ik laote jim now mar allienig, want et eten wodt opdaon. Eet smaekelik." Ze nikte tegen Albertien en gong vot. Die gnees as een bok die braandnettels vret, want glimken koj't niet numen. Omdat d'r niet vule zegd wodde, begon Sjouke mar en zee: "Hoe is 't meugelik, vrouw Sietsma, dat wi'j now onder ien dak wonen en van dezelde taofel eten. Dat hadden we vroeger, doe 'k arbeider bi'j jim was, ok niet docht. Wat kan 't toch fremd lopen in 't leven. En 't zicht d'r hier mar best uut, a'k zo op 'e taofel kieke. Jonge, jonge, wat hewwe 't toch goed."

De ere meensken stotten mekeer onder de taofel es an en keken schieve naor Albertien. Die was nog rooier wodden en plakte an de bloedkralen mit et grote goolden slot om heur nekke; krek of et heur te krap zat.

Nao 't eten ston ze al gauw op en zeilde as een slagschip de eetzael uut om naor heur kaemer te gaon. Onderwegens zee ze nog een peer woorden tegen de wedevrouw van de botterdirekteur, die an iene van de ere taofels zat.

Eremorgens an de broodtaofel bleek toch, dat ze d'r over naodocht hadde hoe ze mit Sjouke an mos. Ze hadde blikber inzien, dat ze niet om him henne kon en begon een praotien te maeken. En doe ze d'r ienkeer deur henne was, vul 't heur ok nog mit. Van lievelao begon ze te ontdujjen en kon ze zo now en dan best gezellig wezen.

Sjouke wende best in Wolvege. Geriegeld koj' him in et plak zien kuieren, een segaartien in de mond.

Geert moet zien gedaachtengaank ofbreken, want daor is de ofslag naor Hooltpae en over een peer minuten is hi'j bij de Koopstra's om daor zien laeste wark as boerehulpe te doen. Vandemiddag wodt him deur 't bestuur van de veriening een kleine receptie anbeuden en morgen zullen hi'j en de vrouw an et vri'je leven en een onbezorgde oolde dag beginnen.

De arfenis van omke Harke

Stille lag et dörp in de morgenzonne te dromen. Et was aende juni en de waarmte hong al tussen de huzen. Op 'e brinke toette de SRV-auto en uut de eupenstaonde schoeleraemen klonk kiendergezang. Bi'j de botterfebriek rammelden de melkbussen. De postbode dee zien ronte en op et karkhof was de koster doende een graf te greven. Hi'j maekte d'r ekstra wark van, want hi'j wol dat alles d'r piekfijn bi'j lag, as hier vandemiddag zien oolde jachtkammeraad Harke Harkes te ruste legd wodde.

Hi'j zol him missen, die vrund waor hi'j lange jaoren de velden mit op-en-daele trokken was en zo mennig aeventuraer mit beleefd hadde. Zien levensdraod was rempend ofsmeden. Een beroerte hadde in de naacht een aende an et leven van de vri'jgezel maekt.

Aovens teveuren hadde hi'j bi'j heur nog een kop koffie dronken. Ze hadden gezellig wat praot en nao de koffie nog een peer berenburgies aachterover sleugen. Daor kon hi'j seins barre van genieten. As hi'j een teugien neumen hadde, leut hi'j dat eerst een peer maol deur de mond rulen en slokte et dan deur. Vul 't d'r lekker in, dan sleug hi'j de ogen omhogens en zochtte: "Hè jong!"

Et was een vaaste gewoonte van him om veur et op bedde gaon een peer borrelties te nemen. Niet dat hi'j d'r misbruuk van maekte. Nee, beslist niet. Ie zollen him nooit onbekwaom antreffen.

Doe hi'j op huus an zol, hadden ze nog een aemeri'je in de zoele zoemeraoend staon, veur hi'j de brommer ansleug en naor de Harken tufte, waor hi'j in zien boerkeri'jgien, tegen een boswal an, woonde.

Eremorgens hadde Uulkje, een buurmaegien, dat morgens et huuswark veur him dee, zien bedde opmaekte, wusk en et eten kookte, him vunnen. Et was heur al opvalen, dat de koenen zo veuran bi'j 't hekke stonnen, doe ze et hiem op kwam. De deure zat op slot, mar dat gebeurde wel meer, want Harke moch veur de koffie wel graeg evenpies et laand in gaon of een bosschop in 't dörp doen. Dat was gien bezwaor, want ze hadde een sleutel. Mar doe ze in huus kwam, zat Dino, de hond, veur de slaopkaemerdeure te janken. Dat alarmeerde heur en doe ze de deure eupen dee, lag Harke daor, krek of hi'j sleup. Ze reup him, mar doe hi'j niet reageerde en ze zien blote aarm beet pakte om him wakker te maeken, vuulde ze wel hoe laete of 't was. Hi'j was al koold.

Glad overstuur was ze naor huus vleugen om heur volk te

waarschouwen. Iene van heur breurs hadde et vee beredded en heit was naor 't dörp gaon, om de dokter en de bode van de begraffenisveriening bericht te doen. De familie mos ok bericht hebben en dat was een hiele toer want ze wussen in de veerste veerte niet, waor die woonde en wie et weren. Et moch heur niet hugen, dat d'r de laeste jaoren ooit iene van de familie naor de oolde man ommekeken hadde. Van de breurs en zusters was gieniene meer in leven en die heur kiender leuten heur an omke Harke weinig gelegen liggen. In de vekaansie misschien es een ansichtkaorte; dat was alles. Mar de koster hadde et adres van een omkezegger in Kotzwaogen en via die man kwam de familie in 't geweer, want d'r mos een arfenis verdielt wodden.

Now omke dood boven eerde ston, was hi'j inienen et middelpunt van de familie. De neven en nichten kwammen bi'j mekaander en overlegden, hoe ze d'r mit an mossen. Ze weren mit 'n twaelven en maekten al vaaste een roege berekening, hoevule as heur op zien minst beuren moch. Daor was et boerespullegien, mit een bunder of viere laand en dan nog zes koenen en een peer hokkelingen. En d'r zol grif ok nog wel een doffien op 'e baank staon, want omke hadde et geld niet over de balke smeten. Zol d'r ok een testament wezen? Daor mossen ze aachter zien te kommen. Neve Hendrik uut Kotzwaogen zol naor de netaoris op 'e Gediak gaon, om te vraogen of die daor infermaosie over inwinnen wol bi'j et testamenteregister.

Een dag of wat laeter was d'r al bericht en et dee blieken, dat omke wel degelik een testament hadde en wel bi'j de netaoris in Oosterwoolde. Omdat ze op 'e begraffenis toch allemaole bi'j mekere wezen zollen, wodde de man uutneudigd om nao de plechtighied anwezig te wezen om eupening van zaeken te doen; dan wussen ze mitien waor ze an toe weren en kon de zaeke ofwikkeld wodden.

Iene van de vrouwluden kwam mit de vraoge, of omke ok een bloemstok of een kraanze mit hebben mos op zien laeste reize. Heur dochte van wel. Et zol toch al te voege wezen om de oolde man zo kael naor 't hof te brengen. Die centen mossen ze d'r mar ofnemen. Ze weren mit 'n twaelven; dat zol ze de kop niet kosten. Et veurstel kreeg algemiene bi'jval en daaromme wodde d'r bi'j de bloemist een mooi bloemstok besteld. Omke zol op zien laeste gaank niet te klaegen hebben.

Die Harke; hi'j hadde nooit daenken kund dat de familie zovule mit him op hadde. Jaorenlaank hadde hi'j daor op 'e Harken ommescharreld. Vroeger, doe zien heit nog leefde, hadde hi'j op 'e botterfebriek warkt. Mar nao heiten verstarf hadde hi'j et wark op 'e polle overneumen. Dat lag him beter, want hi'j hul van et butenleven en de neture. Tegere mit

mem hadde hi'j et bedriefien mooi veuruut brocht. Doe die d'r mittertied ok bi'j weg valen was, gong hi'j allienig veerder. Een buurvrouw, Uulkje heur mem, hul de boel schone, dee de waske en zorgde veur de middagpot. Laeter, doe Uulkje van de huushooldschoele kwam, hadde die memmen plak inneumen. Ze konnen et meraokels mit mekere vienen. Nao verloop van tied bleef Uulkje middags ok te eten. Harke hadde d'r omme vraogd. Hi'j wol et graeg. Et leek him gezellig, om onder 't eten wat anspraoke te hebben, want altied allienig aachter 't bod was op 'e duur ok niks.

Ie hadden d'r eins nooit van heurd dat Harke him mit de vrouwluden bemuude. Et leek wel, of d'r gien vrouwludevleis an zat. Mar Jannes, de koster wus wel beter. Et was oold hatzeer, dat Harke d'r van weerhullen hadde een vrouw te nemen.

In zien diensttied hadde hi'j in Braobaant kennis an een aorig maegien kregen en dat was op stevige verkering uutlopen. Staepel verkikkerd was hi'j op et kiend west en et leek d'r op, dat et van de ere kaante ok zo was. Ze was rooms, mar dat dee an de liefde niks of. Et was him zo mienens, dat hi'j him haost wel genegen vuulde om tot heur geleuf over te gaon. Doe hi'j ofzwaaide, was ze mitkommen naor 't noorden en hadde veertien daegen bi'j zien volk uut-van-huus west. Ze hadden een peer mooie weken had, mar de laeste daegen, veur ze weer op huus an mos, was Ria slimme stille wodden en doe hi'j heur naor de busse brocht, hadde ze goeld. Zels was hi'j ok beroerd west en hi'j hadde veursteld, dat ze heur gauw verloven zollen en dan niet te lange waachten mit trouwen. Hi'j hadde omme vaast wark op 'e botterfebriek. Daoromme hoefde et niet over te gaon. Een huus zol d'r ok wel kommen en in nood konnen ze eerst wel een schoft bi'j zien volk inwonen. Ze hadde d'r niet vule op uitdaon en mit een begoeld gezichien was ze in de busse stapt en votreden.

Een peer daegen laeter was d'r een dikke brief kommen. Doe hi'j die leesde, was 't krek of hi'j een slag veur de kop kreeg. Ria schreef dat ze glad mit heurzels an was. Ze wus niet hoe ze et uutleggen mos, mar ze vuulde stark, dat ze tussen de noordelingen nooit aorden zol. O ja, zien familie was slimme aorig veur heur west. Daor lag et niet an. Mar ze vuulde overal de onkarkelikhied om heur henne en ze was bange, dat ze daor niet mit leven kon. Ze hadde tiedens de biecht heur zwaorigheden an meneer pestoor veurlegd en die hadde heur ernstig wezen op et grote risiko, dat ze van plan was te nemen. Van heur jonge wol hi'j niks verkeerd's zeggen. Et kon best een goeie kerel veur heur wezen, mar et bleef toch min of meer een heiden in de ogen van de echte roomsen. Ok as hi'j him tot et geleuf bekeren moch. En ze zol daor in et hoge noorden

nooit die bescharmde sfeer van et rieke roomse leven om heur henne vulen, die ze in 't zuden wend was. Daor kon hi'j zels over mitpraoten, want hi'j was een jaor of zesse kappelaon in Steggerde west en dat was nog lange niet de minste plak op dat stok van zaeken.

Zo et d'r now bi'jston, leek et heur et beste toe om de verkering mar niet an te holen. Ze besefte hiel goed, dat zoks een slag veur him was, want ze wus hoevule as hi'j om heur gaf en zi'j ok om him. Ze hoopte, dat hi'j heur disse beslissing vergeven kon en ok, dat ze beide toch nog een goeie bestemming an heur leven weten zollen te geven.

Vertwiefeld was Harke naor Braobaant reisd om mit Ria te praoten, want hi'j kon heur zomar niet schieten laoten. Mar doe hi'j bi'j heur thuus kwam, was ze d'r niet. Ze hadde tiedelik onderdak zocht in een klooster, om daor mit heurzels in 't gerede te kommen.

Leeg kwam Harke op 'e Harken weeromme. Een tied laank was hi'j glad van 't ketten west. Mar doe zien heit rempend versturf en hi'j de boerkeri'je overneumen hadde, was hi'j van lievelao tot ruste kommen. Mar hi'j kon Ria niet vergeten. Zi'j was veur him de eerste en de ienigste bleven. Laeter was hi'j nog es naor 't zuden gaon om uut te zuken, wat d'r van heur wodden was. Doe vernam hi'j, dat ze intreden was in de congregaosie van "De zusters van 't Heilig Hart" en as missiezuster in Afrike warkte.

Uulkje hadde ok tegenslag had in heur jonge leven. Ze was verloofd west mit Geert, de zeune van de dörpssmid en gerasihouder. Et was een tierige jongkerel en hi'j was gek van moterfietsen. Ontelbere kilometers hadden ze oftjoekt op zien prachtige oolde Norton. Mar op een aovend, doe hi'j van Oosterwoolde kwam, was hi'j evenpies wieder as de Drie Tolhekken in de slip raekt en tegen een boom klapt. Hi'j was op slag dood west. Lange tied hadde et an heur knaegd en d'r was nooit een plaetsvervanger veur Geert kommen. Mar de laeste tied was 't krek of d'r veraandering in de locht zat, want ze wodde nog al es zien mit de vri'jgezelle schoelemeester, die een peer jaor leden op 't dörp kommen was.

Et was gien grote koppel volk, die Harke middags naor 't hof brocht. Achter de liekwaegen leupen de doomnee, de neven en nichten mit heur anhang, de buren en nog een stokmennig bekenden. Op 'e kiste lag een mooi bloemstok van de familie. Ze hadden niet op een stuver keken, dat koj' wel zien. Van Uulkje was d'r een bos witte lilies.

Doe de stoet, onder et luden van de klokken, op et karkhof kommen was, waachtte de doomnee tot iederiene him rond de kiste boven et graf

opsteld hadde en hul doe een kotte overdaenking op et thema: "Gelijk het gras is ons kortstondig leven" en hi'j besleut mit et bidden van et "Onze Vader".

Neve Hendrik uut Kotzwaogen daankte de anwezigen veur de laeste ere, die ze omke Harke bewezen hadden en doe stelde de stoet him weer op om naor et dörpskefé te gaon, waor as de koffie en de vulkoeken waachtten.

Now, daor weren ze wel an toe, want et was smoorhiete. Doornee hadde al een peer maol zien witte buusdoek over de kaele plasse hullen, want et zwiet brobbelde d'r uut. Hi'j zol de hoge zieden mar in de haand holen. Mit zok drokkend weer as vandaege kreeg hi'j daor meerstal kopzeerte van. D'r kon wel es onweer in de locht zitten. Hi'j wol mar, dat hi'j bi'j de vrouw in de tuun onder de brune beuk zat, mit een koel glas limenaode, want hi'j mos de preek veur zundag nog klaor maeken.

De koffie was lekker pittig en de koeken ovendvas. Et vul d'r allegere goed in. Rokeri'je was d'r ok volop en pattie vrouwluden hanteerden rejaol de loddereinflesse om heur wat frissighied te verschaffen. Zo gauw as doornee dochte dat hi'j mit goed fesoen rutereren kon, gong hi'j de familie een haand geven en vertrok. Dat was veur de rest et teken, dat et sein op gruuu ston en et duurde niet lange, of allienig de neven en nichten bleven over, in spannende ofwaachting van de eupening van et testament.

De keféhoolder kwam zeggen, dat meneer de netaoris in et kleine zaeltien op heur zat te waachten. Hi'j scheut ok Uulkje an, die juist op 'e sprong ston om mit heit en mem de deure uut te gaon en zee, dat de netaoris in de kleine zael was om et testament veur te lezen en heur d'r ok graeg bi'j hebben wol. Ze schrok d'r van en wodde rood om 't heufd. Waoromme mos zi'j daor bi'j wezen? Wat kon Harke mit heur veur hebben? Schruten sleut ze heur bi'j de familie an. Die keken mit schieve ogen, mar zeden niks. Ie konnen ze liekewel zien daenken: "Wat moet die Uulkje hier now? Zol omke heur ok wat toedocht hebben? Och ja; ze hadde zo mennig jaor veur him zorgd. Een klein andaenken kwam heur eins ok wel toe. Mar es ofwaachten."

Onder anvoering van neve Hendrik gongen ze de deure deur en zaggen de netaoris veur iene van de raemen naor de tuun staon te kieken. Hi'j kwam op heur of, voeskte mit heur en nuugde ze an de taofel. Doe elkeniene te stoel was, haelde hi'j een groot geel verzegeld kevot uut zien aktetasse, verbrak et zegel en zee, dat hi'j veurlezing doen zol van de laeste wilsbeschikking van wijlen de heer Harke Harkes. Eerst haelde hi'j nog zien leesbrille uut et vikkebusien, poetste de halve glaezen mit een lappien op en parkeerde et ding op 'e neuze. Doe trok hi'j et testament uut et kevot en zette him in pestuur om mit de veurlezing uut aende te gaon.

Eerst keek hi'j nog es over de brilleglassies naor zien toeheurders. Was et verbelinge, of twinkelden d'r evenpies kleine lochies in zien ogen? Och, hi'j hadde dit in zien lange loopbaene al zo vaeke mitmaekt en vun et altied weer vermaekelik, de meensken zo veur him te zien en de spanning van de gezichten te lezen. Van pattie straolde de hebzocht of en aanderen weren rood van opwiening.

Nog een aemeri'je hul hi'j de spanning d'r in en vertelde doe wat de inhoud van de laeste wilsbeschikking was. Now, as d'r een donderslag uut de heldere locht valen was, hadde de ontreddering niet groter wezen kund. Daor heurden de neven en nichten, dat omke Harke tot zien ienigste en algemiene arfgenaeme anwezen hadde: juffer Uulkje Jaansma; zoks uut dankberens veur de onbaotzochtige maniere, waarop ze jaorenlaank veur him zorgd hadde. De netaoris was benuumd tot executeur-testementair.

Evenpies bleef et stille en leek et wel of et niet tot de toeheurders deurdrong wat d'r zegd was. Mar doe brak de storm los, want een protte illusies vullen an diggels. De iene zag him de verbouwing van zien huus deur de neuze boord; een aander hadde al ni'je meubels en vloerbedekking uutzocht; een dadde hadde zien oge op een mooiere moterboot valen laoten en zo gong et mar deur. En neve Hendrik zol nog wel een jaor of wat in zien oolde volkswaegentien ommetoeren moeten, want die ni'je Opel Record waor as hi'j zien zinnen op zet hadde, kon hi'j wel vergeten. Hi'j wodde zo gremietig in de kop, dat hi'j mit de voest op 'e taofel sleug en de netaoris toebeet, dat ze d'r gien genoeg en nemen konnen en et testament anvechten zollen. Omke was beslist niet goed bi'j 't heufd west, doe hi'j dat stok ondertekend hadde.

Doe de netaoris zee, dat et testament hielendal in odder was en dat et gien zin hadde d'r tegen in te gaon, omdat heur dat allienig mar onneudig op kosten jaegen zol, kwammen ze overaende en gongen, al foeterende, de deure uut. Buten bleven ze veur de deurreed nog een poze staon te kaekelen en of te geven op dat jonk, dat heur de arfenis veur de neuze wegpikt hadde en d'r strakkies mooi weer van speulen kon. Die hadde netuurlik altied mit omke ommepaaid en -vlaaikt. En de oolde gek hadde him hielendal inspinnen laoten. Stille waeters, diepe gronden! God moch weten wat him daor allegere ofspeuld hadde. Misschien hadden ze wel... Ie konnen tegenworig alles verwaachten. En daor gaf ie dan je goeie geld veur uut an een bloemstok!

Et onderwarp van disse schimpscheuten zat nog in 't zaeltien. Ze was hielendal verstuverd en kon niet geleuven wat heur overkommen was. De netaoris zag wel, dat ze overstuur was en beud an heur even thuus te

brengen. Ze kon dan ni'je weke wel een keer op zien kantoor kommen om es veerder te praoten.

Doe ze buten kwammen, reden juist de laeste auto's van de brinke of. Op et karkhof speulde een wientien mit et lint van et bloemstok, waor as op ston: Rust zacht, omke Harke!

Mit de schoelemeester en Uulkje is 't angaon. Ze hebben mekaander vunnen en bin nao heur trouwen in 't verbouwde plaetsien van Harke trokken.

Gien uutweg meer

De straolende naomiddagzonne staot schuin boven de hujlanen naor de Kuunder toe. 't Is half meie en et laand ligt d'r in volle wasdom henne. As 't nog een schoffien zo deur weert, duurt et niet lange meer, of de boeren kommen mit heur cyclomi'jers om et grös daele te saobelen. Dan is veur de echte netuurliefhebber et mooie d'r of, want dan wodt et laand schend. Now is 't nog mooi. Et grös gruuit mit ploemen en aoren uut en over pattie lanen ligt een bruunrood waes van bluiende zoerstaelen. De pinksterbloemen bin in volle fleur en in de slootswal is 't iene weelde van dotters en koekoeksbloemen, mit daor tussen hier en daor et tere blauw van een pollegien vergeetmenieten.

Hier is et waeter in de sloden nog niet bedurven. Tussen de waeterviolieren mit heur teerwitte bloempies speult een peertien sallemaanders. Et mannegien is in zien mooie veurjaorspronk en dot alle muute om indrok op et wiefien te maeken. Tussen et pielkekruud is een stielbaorsien drok doende zien wederhelte deur et nussien te jaegen en het et d'r zo drok mit, dat hi'j d'r een kleur van krigt.

Een aentien veerderop staon de staelen van de zwannebloeme of koffiebone mit heur roze bloemen in de zonne te wiegen. Hoge in de locht tiereliert een lurke. Tieden-laank staot hi'j daor te bidden en onderbrekt zien wiesien niet as hi'j in grote bogen naor beneden glidt en in et grös daele komt. Et weerlammegien lat de wiend deur zien statpennen glieden. Zol d'r echt regen kommen, aj' dat weemoedig-blaetende geluud van die waetersnippe heuren? De gritten en kiewieten maeken heur niet botte drok meer. Die hebben de kiender al haost groot. 't Is mar te hopen, dat de mi'jers strakkies niet al te vule slaachtoffers maeken. De eierzukers hebben heur pat van de eier mitneumen en now bin de voegelwaachters drok doende, de eventaoris op te maeken. Rustig en vredig is 't hier now nog. Een stokmennig fietsers profiteren d'r van en kommen, al praotende, et asfaltweggien daele trappen om bi'j de Kuunder langes te rieden.

Staorig komt een glaanzende auto de weg langes glieden en stopt bi'j een hekkedam. D'r zit een man an 't stuur. Een aemeri'je blijft hi'j veur him uut zitten te kieken. Dan stapt hi'j uut, lopt naor de hekke, legt de aarms d'r op en kikt et heer en veer over. Alles nemt hi'j in him op: de voegels, de bloemen, de laanderi'jen en de dörpen in de veerte. Lange staot hi'j daor, mar et heufd beweegt niet meer. Zicht hi'j nog wel, wat d'r om him henne gebeurt? Nee, hi'j is in gedaachten en zien blik is leeg. As

een film zicht hi'j zien leven bi'j him langes gaon. Zien kienderjaoren op een dörp hier in de buurt, waor zien heit veekoopman was. De jaoren die hi'j naor de H.B.S. in 't Vene reisde hadde; de vekaansies; de körfbalclub; de tenielveriening. Hoe hi'j laeter verkoper in een boekewinkel wodden was. De maegies die hi'j had hadde en hoe hi'j verkering kregen hadde mit Afke, et ienigste kiend van zien baos, die laeter zien vrouw wodden was.

Nao heur trouwen weren ze as dielhebber in de zaeke opneumen en hadden daor een dagtaeke in vunnen. Ze hadden een drok leven had, want et bedrief leup best en vargde de volle inzet. Et hul hiel wat in om in disse mederne tied bi'j te blieden. Aj' dan ok nog wat an et sociaole leven doen wollen, haj' niet vule tied om je te vervelen of mit mekeer doende te wezen. Toch hadden ze een goed leven, want ze weren gek op mekaar en leefden elk jaor naor de vekaansie toe.

Dan hadden ze tied veur mekeer en trokken de wereld in. Meerstal mit de auto. Haost alle lanen van Europa weren ze deur west. Mar ok wel mit et vliegtuug naor ere werelddielen. Ien ding ontbrak d'r an. Et huwelik was niet mit kiender zegend. Ze hadden wel graeg een peer hebben wild en d'r alles an daon, mar et was niet lokt.

Doe Afke heur oolden op leeftied kwammen, hadden die heur uut de zaeke terogge trokken en weren op een eer plak in een verzorgingsflat wonen gaon. Daor hadden ze nog mooie jaoren had, mar ze weren een peer jaor verleden kot nao mekaar wegreaekt. Dat was een slag veur Afke, want ze was slimme wies mit heur volk west. Ze weren d'r wel gauw es henne gaon, want et was daor echt een rustpunt in et daegelikse bestaon. Altied gezellig en hattelik. Een hiel verschil mit zien thuus, waor et roezige leven de hieltied om je henne was. An ien stok deur volk over de vloer. De veekoopman en zien vrouw hadden al een jaor of wat eerder et heufd daele legd.

Zo weren de jaoren henne gaon en doe ze tegen de zestig leupen, hadden ze besleuten de zaeke van de haand te doen en et d'r de laeste jaoren mar van te nemen. Daor mos ie niet mit waachten tot daj' oold en krebentig weren. Ze wollen d'r op uut, de wereld in. D'r was nog genoeg te zien en te beleven. D'r wodde een ni'je auto antuugd en doe ze de zaeke overdaon hadden, zol 't wezen.

Mar wat was 't eers beteerd. Juust doe ze een reize naor de Balkan en Griekenlaand ustdokterd hadden, sleug et noodlot toe. Afke zol op een middag evenpies et dörp in om een peer bosschoppen te doen. Ze was op 'e fiets stapt en hadde, doe ze veur 't raem langes ree, de haand tegen him opsteuken. 't Was zeker drok in de winkel, want ze bleef nogal wat vot. Doe hi'j naor 't raem leup om de straote uut te kieken, kwam ze d'r nog

niet an. Ze zol wel mit ien of aander an de praot sleugen wezen en dan kon 't nog wel een schoffien anholen. Hi'j leup de kaemer weer in, gadderde de oolde kraanten bi'j mekeer en brocht die naor de schure. Mit dat hi'j de keuken weer instapte, heurde hi'j de belle. Hi'j gong naor de deure, trok die eupen en ston tegenover de dokter. Die keek ernstig en stroesde bi'j him langes naor de kaemer. Mit kramp in de maege gong hi'j d'r achteran, want hi'j vuulde wel dat de dokter niet ankommen was om een praotien te maeken, zoas hi'j wel es dee.

De dokter gong op 'e baank zitten en bedudedde him etzelde te doen. Ongerust keek hi'j de man an en vreug: "Is d'r wat biezuunders, dokter? Jow kieken zo ernstig. D'r is toch niks mit Afke? Ze is naor de winkel en hadde eins al lange weeromme wezen kund. Ik snappe niet waor ze blijft." De dokter keek him lange en indringend an, legde de haand op zien aarm en zee: "Ik moet je barre slecht ni'js brengen. Je vrouw het in 't dörp niet genoeg acht op 't verkeer sleugen en is deur een vrachtauto anreden. De sjefeur treft gien schuld. Ze is veur de auto kommen en het een klap van de bumper tegen 't heufd had. D'r was niks an te doen. Ze moet op slag dood west wezen. Ik hebbe heur naor 't dokterscentrum brengen laoten. We moe'n now bepraoten, wat d'r veerder gebeuren moet."

Evenpies leek et, of et niet tot him deurdrong wat de dokter zegd hadde. Wezenloos keek hi'j veur him uut. Mar doe was 't krek of iene him een hadde stomp in de maege gaf. Hi'j raosde et uut, klapte dubbeld en gong van giechem. De dokter vong him op, legde him laankuut op 'e baank en pakte zien tasse om een kalmeringsspuitien klaor te maeken. Doe hi'j dat geven hadde, gong hi'j zitten en waachtte tot d'r weer leven kwam. Eerst was et waezig in zien heufd west, mar doe hi'j de dokter zag, kwam de pienlike waarhied boven en begon hi'j te goelen; eerst zachies, mar van lievelao hadder.

De dokter leut him gewodden en doe d'r mittertied gien traonen meer weren, was hi'j begonnen te praoten over de zin van et leven, dat je geven wodden was en daj' beschouwen mossen as een schaekel in een ononderbreuken ketten van gaon en kommen op disse wereld. Een klein stokkien in de kringloop van et grote albestel; et aentien waor we zels invloed op uutoefenen kunnen hoe et verlopen zol. Mit al zien goed en kwaod; mit zien mooie en slechte daegen; mit alle veurspoed en tegenslag. Et leven, waor aj' in votleven kunnen mit et deur te geven an je kiender. Een veurrecht, dat Afke en him jammer genoeg niet vergund wodden was. Over et geleuf hadde hi'j praot en et grote gelok van dienend, die heur daorin burgen wussen. Over et leren anveerden van dat wat over je kommen mos en over et koesteren van mooie en diepe herinnerings.

De dokter hadde lange praot en hi'j vuulde wel, dat die zien woorden

vol spiet weren over dat, wat him overkommen was. Mar de man kon niet et grote gat zien, dat in zien leven sleugen was; een leven dat hi'j van now an zonder Afke leven mos; waarin hi'j allienig zien weg veerder hadde te gaon.

Op zien verzuuk hadde de dokter zien ooldste breur beld en hi'j hadde ok de bode van de kremaosie tiedinge daon. Een ure laeter weren de breur en de vrouw d'r west en tegen de aovend was de liekauto veurreden om Afke thuus te brengen. Hi'j hadde dat zo wild, want hi'j kon et niet verdregen dat ze allienig in de aula kwam te staon. Hi'j wol heur zo lange as 't kon bi'j him holen.

Ze hadden heur in 't ziedkaemertien zet en doe et deksel van de kiste neumen wodde, lag ze d'r vredig henne. 't Was krek of ze sleup. Een klein blauw plakken bi'j de linker slaop was et ienigste zichtbere teken van 't geweld, dat d'r op heur uutoefend was. Ie konnen je eins niet veurstellen, dat ze niet meer leefde en ieder mement zoj' verwaachten dat ze de ogen opsleug.

Doe de eren op bedde weren, was hi'j bi'j heur zitten gaon en hadde tegen heur praot. Over et leven, dat ze tegere had hadden; over zien tekotkommings tegenover heur; over de plannen, die ze nog had hadden; over zien grote leegte zonder heur en hoe et now wieder mos. Hi'j hadde goeld en bidded. Mar d'r was gien helderhied kommen. De tillefoon naor de hemel scheen mar naor iene kaant te warken, want d'r kwam gien teken van geheur en in 't laeste hadde hi'j uut onmacht vluukt. Dat lochtte wel op, mar brocht ok gien uitkomst. Tegen de morgentied was hi'j op bedde kreupeu, mar vun daor ok gien rust. Et was leeg zonder de waarmte van et vertrouwde lief tegen him an.

De daegen die kwammen, weren as een droom bi'j him langes gaon. Zien breur en de vrouw hadden de boel waorneumen. D'r was nogal wat anloop west. Doomnee was ok langes kommen en hadde praot over vergaankelikhied; et ingaon naor een beter en mooier leven; de hope op een weerzien in de hemel en over et kriegien van vertroosting. Ie mossen leren anveerden, wat over je kwam, wat de Almachtige in Zien goedertierenhied mit je veur hadde.

Koegels was hi'j doe wodden en hi'j hadde opsternaot verteld over zien vurige bidden in de nacht, doe hi'j bi'j Afke zat en dat d'r gien graon van vertroosting tot him kommen was, gien bescheid op zien vraoge, waaromme? De huder hadde daor tegenin brocht, dat hi'j zoks ok niet verwaachten moch, mar dat hi'j uut de dingen om him henne en opkommende gevulens in zien binnenste misschien geweer wodden zol, dat God him niet loslaoten hadde. Gremietig hadde hi'j de doomnee toebet, dat et him op dit stuit allemaole 't zelde was, en daj' niks

hadden an een geleuf dat je in de steek leut, aj't zo bitter neudig hadden. Schuddekoppende was de bediener van 't Geleuf in de bienen kommen en zachies vot gaon. Hi'j begreep wel dat hi'j hier op dit stuit niet helpen kon. De pleisters die hi'j hadde, weren niet bried genoeg om disse wonde of te dekken.

De kremaosie was een nachtmerrie west. Een protte meensken hadden Afke de laeste ere bewezen. De doomnee hadde treffende woorden spreuken en daornao hadden nog een stokmennig vertegenwoordigsters van verienings, waor Afke bi'j was, wat zegd. Op zien verzuuk hadde de orgenist et *Largo* van Händel speuld. Daor hadden ze mit 'n beiden altied graeg naor luusterd. Et was zien persoonlijk ofscheid van Afke west; zien vrouw waor hi'j zo innig wies mit west was.

Zien breur hadde een kot daankwoord spreuken en doe de kiste zachies votgleden was, weren ze naor een ere zael gaon, waor koffie mit cake anbeuden wodde. En as laeste et ofscheid nemen deur al die meensken, diej' allemaole een haand geven mossen en een peer woorden tegen zeggen mossen. Een verschrikking was 't west: al die hanen en al die gezichten, mit de fluusterende lippen. Et leek wel of d'r gien aende an kwam.

Zien breur en zien snaorske weren nog tot nao et aovendeten bleven, mar mossen doe weer naor huus. En zo bleef hi'j allienig aachter in et stille huus; allienig mit zien gedaachten. Veur 't op bedde gaon nam hi'j een slaoptebllette en rakte gauw in de soeze. Mar eremorgens kwam et leven weer op him toe, een leven waor hi'j weer een doel in zien te vienen mos. D'r kwam zovule op him of. Et huuswark; de etenspot; de waske. Allemaole zaeken waor as een man niet vule weet van het, tot hi'j d'r veur komt te staon.

As een kiepe zonder kop leup hi'j de eerste daegen deur 't huus, niet wetende, wat hi'j eerst of laest anpakken zol. Van eten klaormaeken was niet vule kommen; zo now en dan een plakkien bolle en een beker soepe, as de maege begon te rammelen. Overal in huus kwam hi'j Afke tegen; heur kleren an de kapstok; de spullen op 'e wastaofel en in de klerekaaste. Hi'j hadde zien snaorske beld en vraogd, of die kommen wol om him te helpen odder in de boel te brengen. Dat hadde ze daon en tegere hadden ze alles schift. Wat ze zels bruken kon, hadde ze mitneumen en de rest was naor 't Leger des Heils gaon. Et kissien mit opsmuk was in 't waandmeubel kommen. Daor kon hi'j gien ofstaand van doen.

Et eten koken kreeg hi'j van lievelao ok wat in de slag en de vrouw, die vroeger de zaeke schone hul, kwam weeks een peer maol om et huuswark en de waske te doen.

Mar et lokte him niet de leegte op te vullen. Hi'j was slimme onrustig

en kon et nargens vienen. Soms perbeerde hi'j te lezen, mar hi'j legde et boek al rap weer vot, omdat hi'j de draod niet beet holen kon.

As hi'j in de auto stapte om, zoas now, in de netuur wat tot ruste te kommen, lokte dat ok niet, omdat zien gedaachten altied weer op ien punt uitkwammen: waaromme? Veurige weke was d'r bericht van de direktur van 't kremetorium kommen, dat Afke heur aske vandemorgen uutstrijd wodden zol en d'r was vraogd of hi'j daor bi'j wezen wol. Hi'j was d'r henne gaon en tegere mit een ambtner hadde hi'j de inhoold van de busse over de aske-akker utgeuten.

Zo hadde hi'j d'r veur zorgd, dat Afke weer in de kringloop van de netuur opneumen wodde. Ze hadden him een kop koffie anbeuden en doe hi'j die op hadde, was hi'j naor et bezinningsveld gaon en hadde op een baank utkeken over de bloemen en kraanzen, die daor henne legd weren, wiels hi'j naodocht over et hoe en waaromme van et leven.

Zol mit et starven alles oflopen wezen? Was d'r een geest of een ziel? Zol die mit et laeste aosemhaelen uut et lichem gaon en waorhenne? Zollen al die geesten of zielen argens bi'j mekeer wezen? Of zollen ze vri'j deur de ruimte zweven? Zol die van Afke daegs om him henne wezen en op dit stuit hier bi'j him? As dat zo was, waaromme dee dat dan niet blieken en vuulde hi'j allienig mar die grote leegte? Hi'j kwam d'r niet uut en vol verwarring en twiefels was hi'j in de auto stapt en votreden.

Al riedende is hi'j hier te lane kommen en staot te steren over et mooie veurjaorslaandschop, waor hi'j weinig van zicht. Dan dri'jt hi'j him omme, lopt naor de auto, dot de deure los en gaot aachter 't stuur zitten. Een aemeri'je zit hi'j daor; dan legt hi'j de aarms op 't stuur, mit et heufd d'r op en lat him gaon. Hi'j beult zien leed uut mit gierende haelen en goelt, tot d'r niks meer over is as wat gesnokker.

Een posien laeter brengt hi'j de auto op gaank en ridt zachies et weggien of, op naor de Kuunder. Bi'j een visplak veur invelieden stopt hi'j, stapt uut en gaot op 'e hoolten batte zitten, mit de bienen d'r bi'j daele.

Lange zit hi'j daor. Zo now en dan kikt hi'j naor de auto, die staot te glaanzin in de aovendzonne. Alles nemt hi'j in him op; de dörpen an de aender; et laand; de bloemen; de voegels. Zangerig-weemoedig klinkt et geluud van et weerlaompjen. Dan is 't krek, of zien ogen wat zien of zuken in et donkere waeter en inienen buugt hi'j him veurover en zakt et lichem bi'j de batte daele de diepte in. "Afke, vergeef me!" klinkt et zachies. Evenpies brobbelt et waeter en dan rulen al mar groter woddende kringen over de Kuunder uut.

Laeter op 'e aovend ontdekken een peer viskers de verlaoten auto en slaon alarm.

Laete oogst

Bi'j een verbouwd boerderi'gjien, dat mooi in 't beschoel ligt van een bosstroke, die d'r omme henne plaant is, ridt een rood Daffien et hiem of en dri'jt de weg naor 't dörp op. Aachter 't stuur zit een vrommes van middelbaore leeftied, dat glunder de wereld in kikt. Heur ogen nemen alles mit belangstelling op. Ze slaon acht op et verkeer, mar missen ok niet de biezondere gloed van et mooie laandschop, dat in de veurjaorszunne ligt te straolen. Et gruun is jong en teer-fris. Hier en daor dot et felle geel van de bluiende brem in de baarms en de boswallen je bi'jkaans zeer an de ogen. Wat is de wereld toch mooi en et leven goed. Ie kun zien, dat de autoriedster d'r nocht an het. As ze bi'j pattie huzen bekenden butendeure zicht, drokt ze lichies op 'e toeter en stikt de haand op.

Et is Hinke van Jannes Bergsma en ze is onderwegens naor 't dörp om bosschoppen te doen. Ja, et weert heur best naor 't zin, letterlik en feguurlik. Jannes en zi'j bin in de veertig, beide goed gezond en ze hebben gien geldzorgen. Ze hadden tot veur kot een drok leven had. Mar daor woj' niet minder van aj' gezond binnen. Jammer, dat ze gien kiender kregen hebben, mar die zatten d'r zo 't scheen niet an. Mar och, op disse leeftied mis ie ze ok niet meer. Jannes en zi'j weren in de dattiger jaoren mit heur oolden naor Duutslaand gaon. De beide gezinnen weren daor henne trokken om op et grote boerebedrief van een aodelike familie te warken. Oons laand zat doe nog volop in de ekonomische krisis en kon daor mar niet uut kommen. In Duutslaand scheen et beter te gaon. Daor was een zekere Adolf Hitler an 't roer kommen; een man die, naor as laeter blieken zol, mar iene gedaachte hadde: Duutslaand tot een grote Germaanse supermacht maeken, waor as et kon alle aandere lanen in Europa onderheurig an wezen zollen. Om dat waor te maeken, wodde d'r een groot en stark leger uutrust en dri'jden de febrieken op volle toeren veur de oorlogsindustrie. Deurdat d'r veur et leger en een protte aandere instellings een protte meensken opreupen wodden, kwam d'r gebrek an warkvolk en dat perbeerden ze uut aandere lanen an te trekken. Veur et wark op et laand en in de stallen weren ze toek op Hollaanders, want daor hadden ze ervering mit uut vroegere tieden, doe d'r ok hiel wat meensken uut oons laand as melkknecht en veeverzorgers naor Duutslaand gongen. Ze weren daor veural happig op huusholings mit opruuiende kiender, die mithelpen konnen.

Zo kwammen Jannes en Hinke mit heur volk in Beieren terechte op et laandgoed van baron Höllenstein zur Birkenau. Et leven was daor goed. D'r mos hadde warkt wodden, mar et loon was hoge en d'r kon riegelmaotig geld naor de Boerelienbaank in Nederland overmaekt wodden. Deur et min of meer ofgelegen wonen op et laandgoed gongen Hinke en Jannes een hoop mit mekaander omme en kregen mittertied verkering.

Doe kwam de tied dat Hitler zien soldaoten de greenzen over trokken, om as 't evenpies kon hiel Europa de "ni'je odder" te brengen. Oons laand heurde ok bi'j de "gelokkigen" en et gevolg was, dat we vuuf jaor de Duutse "zegens" geneuten hebben. Op et laandgoed murken ze niet zo vule van de oorlog. Et wark gong deur. Zo now en dan kwammen d'r wel es hoge militairen te neuzen, mar de baron was iene van de oolde stiel, die gien bosschop an Hitler hadde. Hi'j hul de boot zovule meugelik of en bestuurde et belang van et goed en zien meensken liek as hi'j altied wend west was.

Doe nao de oorlog de beide huusholings weer naor Hollaand weeromme gongen, vunen Jannes en Hinke dat de tied kommen was om tenao mar tegere onder de dekens te kroepen. Ze konnen in iene van de Stellingwarven de vingers aachter een aorig boerespullegien kriegen en trouwden in 1946. Jannes was een toeke boer en Hinke speulde ok niet min bi'j. Ze haelden alles uut de polle wat d'r in zat. Van lievelao maekten ze et spul groter, deur laand bi'j te kopen as d'r hier of daor een hoekien vri'j kwam. Et lag soms niet al te gaedelik, mar dat moj' mar op 'e koop toenemen, want laand was krap. Ja, ze boerkten goed en weren best tevreden.

Mar doe in 't laest van de zestiger jaoren in die streek een ruilverkaveling op gaank kwam, wodde et minder. Daor was eins allienig mar plak veur grote bedrieven. Ze konnen d'r wel veur in anmarking kommen, mar mossen dan verhuizen naor zoe'n ni'je verkavelingsplaetse en heur dikke in de schulden zetten. Dat lokte heur niet barre an, omdat ze gien kiender hadden, die laeter et bedrijf overnemen konnen.

D'r was ok een aandere meugelikhied. Ie konnen een maandelikse uitkering kriegen, aj' je uutseneren leuten. Et vee moj' dan verkopen en et laand tegen een redelike pries overdoen an de S.B.L. (Stichting Beheer Laandbouwgronden) en ie mochten dan gien boerkeri'je weer beginnen. Je huus en hiem koj' wel holen en ze weren wel genegen daor een mooie bossingel omme henne te plaanten.

Lange en bried wodde d'r over praot en 't aende van 't besluit was, dat Jannes in de senering gong. Ze beurden veur 't vee en 't laand een mooie slompe geld. Mit de rente daorvan en de uitkering dochten ze wel rond

kommen te kunnen. En as 't neudig was, kon Jannes hier en daor nog wel wat bi'jverdienen. Van 't waeterschop hadden ze him al vraagd om daor in 't losse wark te kommen. Daor vuulde hi'j wel wat veur, want dan waj' temeensen in de butenlocht. In een febriek warken leek him niks.

D'r wodt wel es zegd: "Geld maekt geld" en dat leek hier ok wel zo, want doe ze een posien rentenierd hadden, wunnen ze ok nog een flinke pries in de staotslotteri'je. Daor leuten ze et huus van opknappen en doe dat klaor was, bleef d'r nog een doffien over.

Now Hinke inienen roem in de vri'je tied was kommen te zitten, hadde ze d'r somstieden muuite mit die op te vullen. Et huuswark kon ze op 'e sloffies of, want och, smerig wodde de boel eins niet aj' mit 'n twienend weren en gien bedrief meer hadden. Ze hulp Jannes wel es een haandtaast om huus henne, mar ze hul tied over. En om altied mar weer uut theedrinken te gaon, was ok niks. Ze wodde reizerig en wol wel es wat meer van de wereld zien. Mar om vot te kommen, moj' eerst dat aende naor 't dörp fietsen en dan de busse nemen om bi'j 't spoor te kommen. Dan moj' nog mar ofwaachten of et spul op mekeer ansleut. Et bleef een hiel onthut.

Doe ze al een peer maol een ansluting mist hadden, begon Hinke d'r over te tuntelen, hoe makkelik as 't wezen zol aj' zels vervoer hadden. Ze polste Jannes es, wat die d'r van dochte om et autorieden te leren en dan een waegentien an te schaffen. Et moch heur ommes wel beuren. 't Was now niet bepaold zo, dat Jannes d'r drekt omme zat te springen, mar hi'j vun ok dat d'r gemak in zat en daaromme besleuten ze om rieles te nemen. Aj' beide een riebewies hadden, waj' niet van mekaander ofhaankelik.

Et gong vlot mit de lesseri'je en doe ze rieveerdig verklaord weren, mos d'r een auto kommen. Ze gongen naor Hinke heur breur, die in auto's haandelde, om te kieken of die soms wat gaedeliks staon hadde. Dat trof: d'r ston een zo goed as ni'je Daf. Die was van een wedevrouw uut de buurt west. Ze hadde d'r nog mar weinig in reden, doe ze een beroerte kreeg en nooit weer achter 't stuur kommen zol. Et was een butenkaansien. De pries vul niet tegen en de koop gong an. Sund die tied koj' et Daffien riegelmaotig de diek langes snorren zien.

Et was in dat zelde veurjaor, dat Hinke in de *Kampioen* van de A.N.W.B. zat te snuusteren en heur oge vul op een adverteensie, die in een mooie streek van Beieren, vekaansie op een grote boerkeri'je anbeud (Ferien auf dem Bauernhof). Volledige verzorging en niet duur. Laot et now in de streek wezen waor as ze vroeger warkt hadden! "Goh," zee ze tegen Jannes, "wat zo'k daor nog graeg es kieken willen. Ie ok niet?" Et

trok Jannes ok wel an en daoromme dri'jden ze et nommer dat in de adverteensie ston. Ze kregen vrouw Briesinger an de tillefoon en sprakken of, dat ze de eerste helte van juni heur intrek bi'j de familie nemen zollen. Doe 't zo veer was, wodde de Daf grondig naokeken, de koffers pakt en reden ze op een zaoterdagmorgen in de vroege et dörp uut.

De reize verleup veurspoedig, mar et was een lange rit en een hiele zit, ok al hullen ze op 'e tied schoft. Et was al aovend, doe ze et arf van de boerderi'je opdri'jden en hattelik deur de familie Briesinger inhaeld wodden. Ze kregen een kaemer op 'e bovenverdieping, die ekstra veur de gaasten inricht was, mit mooi uutzicht op 'e Alpen. D'r ston nog een waarm maol te waachten en doe dat binnen was, wodden ze nuugd om mit de familie wat te drinken. Die meensken verwonderden heur d'r over dat ze zo goed Duuts sprakken. Doe ze zeden, dat ze de streek goed kenden deurdat ze jaorenlaank op et laandgoed van baron Höllenstein zur Birkenau woond en warkt hadden, kwammen ze haost nog in de kunde, want de oolde rentmeester van de baron was een goeie vrund van heur. Hi'j was niet meer in funktie, mar woonde mit zien vrouw nog op et laandgoed. Et kon best wezen dat ze him nog troffen, want hi'j kwam wel gauw es evenpies anwippen. Et wodde een gezellige aovend en et was aorig laete, doe ze op bedde gongen.

De vekaansie wodde een sukses. De verzorging deur vrouw Briesinger was best en iederiene dee zien best et heur naor de zin te maeken. Ze toerden mit et Daffien de hiele omkrieten of en stakken zels een peer maol de greens over om een uutstappien naor Oostenriek te maeken. Ze geneuten volop, vuulden heur weer jong en gelokkig en leefden ok zo. Bi'j de bezinepompen en op ere plakken trok heur vervoermiddel nog al wat bekieke, want ze kenden daor dat soort auto niet.

An alles komt een aende. Zo ok an die mooie daegen in Beieren. Vusen te gauw was et tied om weer of te reizen. Et ofscheid van de Briesingers was hattelik en ze beloofden grif nog es weeromme te kommen.

Eredaegs weren ze weer thuus en vertelden an elk, die 't mar heuren wol, wat veur een onvergetelike vekaansie ze had hadden. 't Kwam eerst wel vremd an om weer in je eigen boeltien te wezen. Alles lag d'r netties bi'j. Daor hadden de buren veur zorgd. Mar 't wende gauw en eredaegs toerde Hinke al weer mit heur Daffien de diek langes om in 't dörp bosschoppen te haelen. Zo begon et leven weer zien oolde gaank te gaon.

Et was zowat een peer maonden laeter, doe Hinke wat mit de gezondhied begon te sokkelen. Niet dat ze heur echt ziek vuulde. Nee, dat niet. Mar ze was ok lange gien honderd percent. Ze vuulde heur eigenaorig loom en mu en et eten smaekte heur hielendal niet. Van jonge

boonties mit ni'je eerpels en een stokkien vasse wost, waor as ze ere jaoren zo gek op was, kon ze wel koren. En et was ok al een peer keer gebeurd dat ze de boel d'r uut gooide. Soms hadde ze van die vremde bezwiemings, as ze wat rempend overaende kwam.

Jannes wus niet wat hi'j d'r an hadde, want zoks hadde ze nog nooit had. Ze kende eins gien ziekte. Buurvrouw Griet docht dat et mit de leeftied te maeken hebben kon. 't Zol de oolde dag wel wezen. Hadde ze de zaeken nog? Now, nee. Et was et oflopen half jaor nogal onregelmaotig west en de laeste twee maonden hielendal votbleven. "Krek wa'k docht," zee Griet. "Hej' ok last van opvliegings? Dat is wat, maegien! Daor he'k zels jaoren mit sokkeld. 't Is niks niet aorig en et komt slim op 't hatte an. Ie kun d'r mit bezocht wezen." "Daor he'k nog niks van murken," was 't bescheid. "Des te beter. Misschien gaoj' d'r lichies deur. Pattie vrouwluden hebben d'r hielendal gien weet van. Ik hope et veur je."

Mar doe d'r gien verbetering kwam, vun Jannes et tied wodden dat ze naor de dokter gong om heur es naokieken te laoten. Ze belde de oolde man op om een ofspraoke te maeken. In 't kot vertelde ze him, wat heur mekeerde en kreeg te heuren, dat ze middags om half vufe mar kommen mos. Dan hadde hi'j alle tied veur heur.

Zo zat Hinke middags tegenover de oolde medesienman die al die jaoren heur huusdokter was, al hadden ze him dan weinig neudig had. Ze hadde uut veurzorg mar een flessien morgenpisse mitneumen en vertelde him briedvoerig, hoe ze d'r an toe was en dat de buurvrouw docht, dat ze mit de oolde dag doende was. En ok, dat et eten heur zo tegenston. Et ienigste waor as ze nog omme gaf, was een lekkere zoere appel. "Menstrueer je nog?" vreug de dokter. "Nee, dokter," zee Hinke, "de laeste twee maonden is 't wegbleven." "Kleed je maar even uit, op je broekje na," zee de dokter, "dan zal ik je onderzoeken en beluisteren." Hinke gong aachter een kaemerscharm en dee wat heur zegd was. Doe ze uut de kleren was, stapte ze de kaemer weer in en kon de dokter mit zien wark beginnen. Hi'j klopte en luusterde, keek heur in de ogen en keel, mar kon niks biezuunders vienen. Om et onderzuuk volledig te maeken, zee hi'j, dat ze heur slippien ok uut doen mos en op 'e onderzuuktaofel liggen gaon, mit de bieten in de beugels die d'r veuran zatten. Dan kon hi'j ok nog evenpies in heur kieken, mit et oge op baarmoederhalkaanker en zo. Dat wodde tegenworig meerstal daon. Hi'j trok een peer dunne gummiehaansken an en gong an 't wark. Nao een posien legde hi'j et ark weg en bromde wat in himzels. Doe maekte hi'j een wiesvinger mit vasseline glad, gong in heur en vuulde veurzichtig op bepaolde plakken.

Hi'j trok zien vinger terogge, dee de haansken uut en zee: "Tja, vrouw

Bergsma, je moet niet schrikken, maar daar groeit wat." Hinke veerde overaende en vreug verheerd: "Is 't arg, dokter? Kaanker, zeker! Moe'k eupereerd wodden?" Dokter mos glimken, keek heur goeig an en zee: "Nou nee; zo erg is 't niet. Je bent gezond, maar zwanger. Je krijgt een kind." Et wodde Hinke zwat veur de ogen en et leek wel of de kaemer in de ronte begon te dri'jen. Ze stak de hanen in de locht en reup: "Dokter, dat mien ie toch niet! Dat kan toch niet op mien leeftied! Ik wor al 46!" Lachende kwam et bescheid: "Dat het kan, blijkt wel; al komt het niet vaak voor." Hinke sleug de hanen veur de ogen en zochtte: "O, mien God, hoe moet dat now? Wat zal Jannes hiervan zeggen?" "Kom, vrouw Bergsma," zee de dokter, "kleed je eerst maar weer aan en probeer tot jezelf te komen. Er zijn grotere rampen denkbaar. Ga naar je man en vertel hem het heugelijke nieuws. Hij is vast blij, want wat jullie altijd graag hebben gewild, gaat nu nog in vervulling. Ik zal vanavond de plas nog onderzoeken en kom morgen wel even langs om verder te praten." Hinke trok de kleren an en de dokter brocht heur naor de deure. Zwiemelig in 't heufd leup ze naor de auto en gong aachter 't stuur zitten. Een schoft zat ze daor en perbeerde heur gedaachten op odder te kriegen. Zi'j nog moeder wodden. Jannes en zi'j nog een kiend. Ze zag heur al aachter de kienderwaegen lopen en Jannes d'r naost. Om je dood te schaemen of te lachen. Mar kom, ze kon hier niet iewig staon blieven. Ze mos naor huus om heur uut te praoten. Ze sleug de moter an en ree de heufdstraote in. Hè, wat kreeg ze inienen toch zin an wat zoers. Ze mos wat hebben en daaromme parkeerde ze et Daffien bi'j de supermark, gong d'r in en kocht een grote pot augurken. Die zette ze op 'e aachterbaank en doe tufte ze naor huus.

Jannes was in de gruintetuun doende, doe et Daffien de dam opdri'jde. Omdat hi'j ni'jsgierig was wat de dokter zegd hadde, leup hi'j naor huus, burg et ark op, wusk de hanen in de bi'jkeuken en gong naor de kaemer. Daor zat Hinke op 'e baank een augurk te eten. De pot ston veur heur op 'e taofel. Doe hi'j vreug of de dokter wat vunnen hadde, begon ze zachies te goelen. Mit een peer stappen was hi'j de kaemer deur, gong naost heur zitten en vreug: "Wat is d'r an, mien maegien? Is 't zo slim?" Snokkende legde ze et heufd tegen zien schoolder en fluusterde: "Ja, 't is arg! Ik moet een poppe kriegen." Jannes wus niet wat him overkwam. Een aemeri'je zat hi'j te kieken as gekke Garriet en kon gien woord uutbrengen. Doe begon hi'j hadde te lachen; zo hadde as hi'j in zien hiele leven niet daon hadde. Hi'j kon niet weer tot bederen kommen. Hinke wodde d'r kriegel van en snauwde: "Ja, lach d'r mar ommel! Kerels hebben 't d'r niet muuilik mit. Niks as wille hej'm d'r van! Mar hoe moet dat now, Jannes? Op oonze leeftied nog aachter de kienderwaegen. De

meensken zollen daenken dat et oons kleinkiend is." Jannes kwam tot himzels en kreup heur es stief an. "Och, mien kiend," zee hi'j, "ik begriep je wel. Mar wi'j wel geleuven, da'k toch bliede bin. Wawwe altied graeg wollen, is now toch nog klaor kommen. En wat de meensken zeggen, lat me koold. We hebben strakkies wat om veur te leven. Wat zeg ie daor van, moeke Hinke?" Doe ze vuulde hoe bliede hi'j was en hoevule hi'j nog om heur gaf, brak d'r een lachien op heur gezichte deur. "Ja, dat is wel zo," zee ze, "mar we zitten mit de gebakken peren deur oonze fratsen daor in Beieren. En ie hoeven niet zo groots te wezen as een jonge keuterse haene; al waj' doe krek zo toek en vurig. Dit overkomt me niet weer, dat za'k je wel vertellen. As 't moet, gao 'k nog an de pille." Ze haelde him evenpies an, gaf him een tuut en was gelokkig, doe ze vuulde, hoe hi'j daor drekt op reageerde. Die aovend op bedde weren ze weer gelokkig. Mar laeter in de naacht hadde Hinke een benauwde droom. Ze was weer mit Jannes in Beieren en ze leupen deur de lanen te kuieren naor een dörpien in de veerte. Et was prachtig weer en alles ston in volle bluui. Ze hul een kientien in heur aarms en was d'r slimme wies mit. In et dörp nam Jannes de poppe van heur over en doe ze bi'j de karke kwammen, leup hi'j inienen et pad naor de pasteri'je op. "Wat gao'j doen, Jannes," reup ze. "Ik legge et kiend bi'j de pestoor op 'e stoepe," zee die, "dan biwwe d'r of en die zorgt vaast wel, dat et een goed plakkien krigt." "Nee, Jannes! Niet doen," raosde ze, "ik wil 't hollen! Ik wil 't graeg hollen!" Op dat stuit begonnen de karkklokken uut alle macht te luden en wodde ze wakker. Jannes zat rechtop in bedde en an heur omme te scheuren. "Hinke! Wakker wodden!" reup hi'j, "ie dromen. Wat is d'r an?" "Ei now," zee ze, "ie wollen et kiend bi'j de pestoor op 'e stoepe leggen en ik wol 't niet missen." "Ie bin niet goed wies," lachte Jannes, "ik zal vusen te bliede wezen, as 't d'r ienkeer is. Gao mar weer lekker slaopen." "Ja," zee ze en schoevelde tegen him an.

Doe de dokter eremiddags langes kwam en vertelde dat hi'j et bi'j et rechte aende had hadde, trof hi'j een peer gelokkige meensken an. Hi'j beloofde Hinke goed onder kontrole te hollen en heur zels bi'j te staon as 't zoveer was.

De deure was nog mar goed en wel dichte of daor haj' buurvrouw Griet al. Die hadde dokter zien auto staon zien en mos evenpies op infermaosie uut. Ze stapte de keuken in en zag nog krek dat Hinke de pot mit augurken uut de kaaste pakte. "Ik zag dokter zien auto staon," zee ze, "hejt nog niet veur mekeer, Hinke?" "Jaowel, heur," gnees die. "Ik bin zo gezond as een vissien." En mit nam ze een beste hap van een augurke. D'r begon bi'j Griet een lochien op te gaon. "Ie bin toch niet mit lusten,"

zee ze, "moej'...?" "Ja," lachte Hinke, "we kriegen een kleine." "Allemachtig," flapte Griet d'r uut, "dat is wat eers as in de overgaank. Hoe hej'm 't opredde!" "Now, krek as ieder aander," was 't bescheid, "et moet in Beieren gebeurd wezen. De dokter zegt dat zoks vaeker veurkomt bij veraandering van locht en een ere leefwieze. Mar vertel et nog mar niet wieder, want et hoeft nog niet an de grote klokke. De meensken zullen et vanzels wel zien." "Bij' wiezer! Wat daenk ie wel van me," zee Griet, "daor ken ie me toch te goed veur!"

Mar d'r is een gezegde dat luudt: Een geheim van iene wet God allienig. Een geheim van twieje wet iederiene. Et duurde niet lange of d'r wodde fluusterd: "Hej't al heurd? Ze zeggen dat Hinke van Jannes wat onder de schölk het." "Dat lieg ie toch zeker! Een meens op heur leeftied! Hoe is 't meugelik. Ie kun d'r niet bij!" "Nee, zeg dat wel. Mar et schient wel waar te wezen. De dokter was lessend ok bij' heur en d'r is gieniene ziek. Et moet tiedens de vekaansie in Beieren gebeurd wezen. Daor bin ze vaast uutgleden. Ze mienden netuurlik dat Hinke al in de overgaank zat en dat et gien kwaod meer kon. Jannes zal him doe wel best raekt hebben en now is ze anlot. Zoj' je niet dood lachen? Hoe oolder, hoe gekker!"

De "jonge" anstaonde vader en moeder trokken heur d'r niks van an. Ze weren drok doende mit de uutzet en vuulden heur gelokkig. Hinke heur dracht verleup vlot en deurd dat ze riegelmaotig naor de zwangerschopsgimmestiek west was, leverde de kraom ok gien muulikheden op.

Et wodde een joongien en ze weren daankber en groots, doe et in de wiege lag. Ze nuumden him Hinke Jannes en soms gekscherende "oons kleine Duutsertien". Lange duurde et niet of ie zaggen Hinke en Jannes weer in heur Daffien toeren, mit de reiswiege op 'e achterbaank. En een jaor laeter zat kleine Hinkie in zien kienderzittien an de leuning al glunder de wereld in te kieken. Een lief en anhaankelik mannegien was 't, waar aj' an marken konnen dat et in liefde verwekt was. De meensken nuumden him laeter vaeke "Hinke de Duutser".

De verhaelen *Herinnerings uut mien kienderjaoren*, *Eierzuken achter Ni'jhooltpae*, *Et spoek van de Dobbe*, *Tineke* en *Thuus* verschenen in et Stellingwarver tiedschrift *De Ovend*.

Inhoud

De kleine tamboer	7
Herinnerings uut mien kinderjaoren	14
Eierzuken aachter Ni'jhooltpae	22
Et spoek van de Dobbe	25
De Lieke-bloeme	32
Hoe een Kollumer kiepe in Den Haag kwam	38
Hoe vrouw Daalman hemelde	46
Tineke	52
Te vule braand?	55
Nostalgie in de naozoemer	61
De Bratse	68
Een gezellige ooldejaorsaovend	75
Thuus	81
De braand	86
Hoe witte Jan rood haor kreeg	98
In de Vut	104
De arfenis van omke Harke	110
Gien uutweg meer	117
Laete oogst	123

Bé van 't Hooltpad is de schoelnaeme van Bonne de Vries. Op 31 jannewaori 1918 wodde hi'j in Nijhooltpae geboren. Daor het hi'j tot 1939 woond, doe verhuusde hi'j naor Den Haag. In de oorlog het hi'j nog een schoft onderdeuken zeten in zien geboortedörp. Nao de oorlog woonde hi'j een jaor in Grunningen en now al weer jaorenlaank in Noordwoolde. Sund 1985 schrifft hi'j kotte verhaelen in et Stellingwarfs en publiseert hi'j in De Ovend, et twiemaandelikse tiedschrift van de Stellingwarver Schrieversronte.

Bé van 't Hooltpad schrifft over gewone meensken. Meensken die overal wonen kunnen zollen, mar hi'j situeert zien verhaelen vaeke in de Stellingwarven. Hi'j beschrift de meensken mit al heur aorige en minder aorige kaanten. In zien verhaelen haelt de schriever herinnerings op uut zien kienderjaoren en uut de tied, dat hi'j as kemmies van de belastingdienst in disse omkrieten bi'j de streek was. Hi'j husselt waarhied en fantasie op een veerdige meniere deur mekaander henne en maekt d'r vlot leesbere verhaelen van. Verhaelen veur een bried peblik. Bi'jtieden eernstig van toon, soms slimme humoristisch, mar altied herkenber. Hi'j lat de meensken zien zoas ze binnen. Et debuu van Bé van 't Hooltpad is et debuu van een ras-verteller.

Johan Veenstra

ISBN 90 6466 057 3